

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
REKLAMCILIK VE TANITIM BİLİM DALI**

**GENÇLERİN SİYASAL KATILIM BOYUTLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

İBRAHİM ETHEM ERDİNÇ

İstanbul, 2017

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
REKLAMCILIK VE TANITIM BİLİM DALI**

**GENÇLERİN SİYASAL KATILIM BOYUTLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

İBRAHİM ETHEM ERDİNÇ

Danışman: PROF. DR. NURHAN BABÜR TOSUN

İstanbul, 2017

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

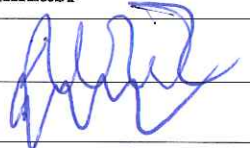
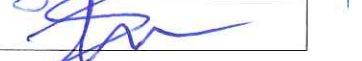
TEZ ONAY BELGESİ

HALKLA İLİŞKİLER Anabilim Dalı REKLAMCILIK VE TANITIM Bilim Dalı
DOKTORA öğrencisi İBRAHİM ETHEM ERDİNÇ'nin GENÇLERİN SİYASAL KATILIM
BOYUTLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ adlı tez
çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 10.01.2017 tarih ve 2017-1/37 sayılı kararıyla
oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 17.01.2017

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Prof. Dr. NURHAN TOSUN	
2.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. AHMET ERCAN GEGEZ	
3.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. YUSUF DEVRAN	
4.	Jüri Üyesi	Doç. Dr. EBRU ÖZGEN	
5.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. SEDA MENGÜ	

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı: İbrahim Ethem Erdiñ

Anabilim Dalı: Halkla İlişkiler

Programı: Reklamcılık ve Tanıtım

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Nurhan Babür Tosun

Tez Türü ve Tarihi: Doktora – Ocak 2017

Anahtar Kelimeler: Siyasal Katılım, Kişilik Özellikleri, Üniversite Gençliği

ÖZET

GENÇLERİN SİYASAL KATILIM BOYUTLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Bu araştırma genç seçmenlerin siyasal katılımı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, 1-30 Ocak 2016 tarihleri arasında, kolayda örneklemeye dayalı olarak ulaşılan ve İstanbul'daki devlet üniversitelerinde örgün öğrenim görmekte olan 20-29 yaş aralığındaki 602 katılımcı genç ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplamada anket yöntemi kullanılmıştır. Anket internet üzerinden bir veri toplama yazılımı aracılığıyla katılımcılara ulaştırılmıştır.

Araştırma sonunda farklı siyasal partilere oy veren ve farklı ideolojileri benimseyen gençler arasında siyasal katılım ve kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan ve almayan gençler arasında da bu açılardan anlamlı farklılıklar bulgulanmıştır. Yapılan kanonik korelasyon analizi sonucu ise kişilik özellikleri ve siyasal katılım boyutlarının birbirlerini %5 düzeyinde açıkladığı görülmüştür. Buna göre bu iki değişken arasında iki yönlü ve orta dereceli bir ilişki olduğu saptanmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname: İbrahim Ethem Erdinç

Field: Public Relations

Programme: Advertising and Publicity

Supervisor: Prof.Dr. Nurhan Babür Tosun

Degree Awarded and Date : PhD – January 2017

Keywords : Political Participation, Personality Traits, University Youth

ABSTRACT

EXAMINATION OF POLITICAL PARTICIPATION DIMENSIONS OF YOUTH IN THE CONTEXT OF PERSONALITY TRAITS

This research aims to reveal the relationship between political participation and personality traits of young voters. Data were collected by questionnaire method .The survey was conducted between 1-30 January 2016 with 602 participants in the age range of 20-29 years who are studying at the state universities in Istanbul. Convenience sampling method was used to reach participants. The questionnaire was distributed to participants through a data collection software over the internet.

At the end of the study, it was seen that there were significant differences in terms of political participation and personality traits among young people who voted for different political parties and adopted different ideologies. Significant differences were also found among young people who took part or not in the youth branches of political parties. The result of canonical correlation analysis shows that personality traits and political participation dimensions explain each other at 5% level. Accordingly, it was determined that there is a two-way and moderate relationship between these two variables.

ÖNSÖZ

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğrenim görmeye başladığım 2003 yılından bugüne kadar bana gerek akademik gerekse mesleki yaşamımda klavuzluk eden, yüksek lisans ve doktora aşmasında danışmalığımı yapan ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen sevgili hocam Prof. Dr. Nurhan Babür Tosun'a teşekkür ediyorum. Siyasal iletişim teorisine ilişkin sağladığı katkılardan ve samimi yaklaşımından dolayı sayın hocam Prof. Dr. Yusuf Devran'a ve tezimin veri analizi kısmında sunmuş olduğu katkılardan dolayı kıymetli hocam Prof. Dr. A.Ercan Gegez'e teşekkür ederim.

Başlangıcından bu yana hayatımın tüm merhalelerinde ve nihayet doktora sürecimde emek ve dualarıyla beni kuşatan sevgili anneciğime ve babacığım her zaman minnettar kalacağım. Doktora tez yazım aşamasında büyük bir fedakârlık ve sabırla bana her konuda destek olan sevgili eşime teşekkür ediyorum. Dualarıyla bana destek olan tüm akrabalarım ve dostlarıma teşekkür ediyorum. Son olarak, beni akademik hayata sevk eden değerli hocalarım Abdullah Açık'a, Ayhan Başak'a, ve Cihan Çarbaş'a teşekkür ediyorum.

İstanbul, 2017

İbrahim Ethem ERDİNÇ

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. SİYASAL KATILIMIN KAVRAMSAL DEĞERLENDİRİLMESİ.....	4
2.1. SİYASAL KATILIM KAVRAMI.....	4
2.2. SİYASAL KATILIMIN NEDENLERİ	9
2.3. SİYASAL KATILIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	11
2.3.1. Biyolojik Faktörler.....	12
2.3.1.1. Cinsiyet	12
2.3.1.2. Yaş.....	15
2.3.2. Sosyo-Ekonomik Faktörler	17
2.3.2.1. Aile ve Siyasal Katılım	17
2.3.2.2. Eğitim.....	18
2.3.2.3. Gelir ve Siyasal Katılım	20
2.3.2.4. Meslek ve Siyasal Katılım	22
2.3.2.5. Örgüt Üyeliği ve Siyasal Katılım.....	23
2.3.2.6. Yerleşme Biçimi ve Siyasal Katılım	24
2.3.2.7. Etnik Kimlik ve Siyasal Katılım	24
2.3.3. Kitle İletişim Araçları ve Siyasal Katılım.....	25
2.3.4. Psikolojik Faktörler.....	26
2.3.4.1. Siyasal Etkinlik Duygusu	27
2.3.4.2. Siyasal Güdü	29

2.3.4.3. Siyasal İlgi.....	29
2.3.4.4. Vatandaşlık Duygusu	30
2.3.4.5. Girişkenlik.....	30
2.3.4.6. Güven Duygusu.....	31
2.3.4.7. Yabancılaşma	31
2.3.4.8. Anomi.....	32
2.3.4.9. Soyutlanma (Cynicism).....	32
2.4. SİYASAL KATILIM BİÇİMLERİ.....	33
2.5. SİYASAL KATILIM DÜZEYLERİ.....	39
2.6. TÜRKİYE’DE GENÇLERİN SİYASAL KATILIMI.....	42
3. KİŞİLİĞİN KAVRAMSAL DEĞERLENDİRİLMESİ	47
3.1. KİŞİLİK KAVRAMI	47
3.2. KİŞİLİĞİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER.....	50
3.2.1. Biyolojik Faktörler (Kalıtsal)	50
3.2.2. Çevresel (Sosyal) Faktörler	51
3.2.2.1. Aile.....	51
3.2.2.2. Kültür	52
3.2.2.3. Sosyalleşme Süreci.....	52
3.3. KİŞİLİK KURAMLARI	53
3.3.1. Psikanalitik Kişilik Kuramı.....	53
3.3.2. Biyolojik Yaklaşım	56
3.3.3. Davranışçı Kişilik Kuramları	58
3.3.4. Fenomenolojik (Hümanist) Kişilik Kuramları	59
3.3.5. Kişilik Özellikleri Kuramı.....	60

3.3.5.1. Beş Faktör Kişilik Kuramı.....	61
3.4. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE SİYASAL KATILIM İLİŞKİSİ	65
4. GENÇLERİN SİYASAL KATILIM BOYUTLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ.....	68
4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, TÜRÜ, MODELİ VE HİPOTEZLERİ	68
4.1.1. Araştırmanın Amacı	68
4.1.2. Araştırmanın Türü	69
4.1.3. Araştırmanın Modeli	69
4.1.4. Hipotezler	70
4.2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	70
4.2.1. Ana Kütle ve Örnek Kütlenin Seçilmesi	70
4.2.2. Veri Toplama Yöntemi.....	71
4.2.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler.....	72
4.2.4. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Analizler	72
4.3. BULGULAR	73
4.3.1. Demografik Değişkenler	73
4.3.2. Siyasal Parti Tercihi	74
4.3.3. İdeolojik Eğilimler.....	75
4.3.4. Gençlik Kollarında Görev Alma	76
4.3.5. Kişilik Özellikleri Faktörleri	76
4.3.5.1 Dışa dönüklük faktörü	76
4.3.5.2. Sorumluluk faktörü	77
4.3.5.3 Deneyimlere Açıklık Faktörü	78
4.3.5.4. Uyumluluk Faktörü.....	79
4.3.5.5. Duygusal Dengesizlik faktörü	80

4.3.6. Siyasal Katılım Faktörleri.....	81
4.3.6.1. Siyasal Eylem Faktörü	81
4.3.6.2. Siyasal İlgi Faktörü	82
4.3.6.3. Siyasal Kampanya Aktiviteleri Faktörü.....	83
4.3.6.4. Siyasal Üyelik Faktörü.....	84
4.3.6.5. Salt Oy Kullanma Faktörü	85
4.3.7. Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	86
4.3.7.1. 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	86
4.3.7.2. 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	87
4.3.7.3. Muhafazakâr ve Muhafazakâr Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	88
4.3.7.4. Laik ve Laik Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar.....	89
4.3.7.5. Milliyetçi ve Milliyetçi Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar.....	90
4.3.7.6. Liberal ve Liberal Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar.....	91
4.3.7.7. Sosyal Demokrat ve Sosyal Demokrat Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	91
4.3.7.8. İslamcı ve İslamcı Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar.....	92
4.3.7.9. Sosyalist ve Sosyalist Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar.....	93
4.3.7.10. Siyasal Partilerin Gençlik Kollarında Görev alan ve Almayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	94
4.3.8. Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar.....	95
4.3.8.1. Haziran Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	95

4.3.8.2. 1 Kasım Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar.....	97
4.3.8.3. Muhafazakâr ve Muhafazakâr Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	98
4.3.8.4. Laik ve Laik Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar.....	99
4.3.8.5. Milliyetçi ve Milliyetçi Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	100
4.3.8.6. Liberal ve Liberal Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar.....	101
4.3.8.7. Sosyal Demokrat ve Sosyal Demokrat Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar.....	102
4.3.8.8. İslamcı ve İslamcı Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar.....	103
4.3.8.9. Sosyalist ve Sosyalist Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar.....	104
4.3.8.10. Siyasal Partilerin Gençlik Kollarında Görev alan ve Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar.....	105
4.3.9. Kişilik Özelliği Faktörleri ile Siyasal Katılım Faktörleri Arasındaki Setlerarası (Kanonik) Korelasyon Analizi Sonucu.....	106
4.3.9.1. Kanonik Değişkenlerin Temel İstatistikleri.....	106
4.3.9.2. Kanonik Değişkenlerin Yükleri ve Katsayıları.....	107
4.3.9.3. Kanonik Değişkenlerin Toplam Değişimi Açıklama Düzeyleri.....	109
4.3.10 Araştırma Sonucu	111
5. SONUÇ	114
KAYNAKÇA.....	124
EKLER	138

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Demografik Değişkenler.....	73
Tablo 2: Siyasal Parti Tercihi.....	74
Tablo 3: İdeolojik Eğilimler.....	75
Tablo 4: Gençlik Kollarında Görev Alma.....	76
Tablo 5: Dışa dönüklük faktörü	76
Tablo 6: Sorumluluk faktörü.....	77
Tablo 7: Yeni Deneyimlere Açıklık Faktörü.....	78
Tablo 8: Uyumluluk Faktörü.....	79
Tablo 9: Duygusal Dengesizlik faktörü	80
Tablo 10: Siyasal Eylem Faktörü	81
Tablo 11: Siyasal İlgi Faktörü.....	82
Tablo 12: Siyasal Kampanya Aktiviteleri Faktörü.....	83
Tablo 13: Siyasal Üyelik Faktörü.....	84
Tablo 14: Salt Oy Kullanma Faktörü	85
Tablo 15: 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar.....	86
Tablo 16: 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar.....	87
Tablo 17: Muhafazakâr ve Muhafazakâr Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	88
Tablo 18: Laik ve Laik Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar.....	89
Tablo 19: Milliyetçi ve Milliyetçi Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	90
Tablo 20: Liberal ve Liberal Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	91

Tablo 21: Sosyal Demokrat ve Sosyal Demokrat Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	91
Tablo 22: İslamcı ve İslamcı Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	92
Tablo 23: Sosyalist ve Sosyalist Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	93
Tablo 24: Siyasal Partilerin Gençlik Kollarında Görev alan ve Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar	94
Tablo 25: 7 Haziran Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	95
Tablo 26: 1 Kasım Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	97
Tablo 27: Muhafazakâr ve Muhafazakâr Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	98
Tablo 28: Laik ve Laik Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	99
Tablo 29: Milliyetçi ve Milliyetçi Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	100
Tablo 30: Liberal ve Liberal Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	101
Tablo 31: Sosyal Demokrat ve Sosyal Demokrat Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	102
Tablo 32: İslamcı ve İslamcı Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	103
Tablo 33: Sosyalist ve Sosyalist Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	104
Tablo 34: Siyasal Partilerin Gençlik Kollarında Görev alan ve Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar	105
Tablo 35: Kanonik Değişkenlerin Temel İstatistikleri	106
Tablo 36: Kanonik Değişkenlerin Temel İstatistikleri	107
Tablo 37: Kanonik Değişkenlerin Temel İstatistikleri	109

KISALTMALAR

TBMM: *Türkiye Büyük Millet Meclisi*

AK PARTİ: *Adalet ve Kalkınma Partisi*

CHP: *Cumhuriyet Halk Partisi*

MHP: *Milliyetçi Hareket Partisi*

HDP: *Halkların Demokratik Partisi*

1. GİRİŞ

Siyasal katılım bireylerin yaşadıkları ülkelerdeki yönetimi belirlemek, etkilemek, yönetimde aktif rol almak, tümüyle ele geçirmek ya da bir başkası tarafından yönetimin ele geçirilmesine engel olmak gibi çeşitli nedenlerle giriştikleri legal veya illegal eylemleri ya da eylemsizliği ve bunların ardındaki motivasyonları kapsayan bir kavramdır.

Siyasal katılım literatürü incelendiğinde insanları siyasal katılıma yönlendiren temel dinamiklerin ve faktörlerin kültürel, demografik, sosyo-ekonomik, Psikolojik, Sosyo-psikolojik, ideolojik ve medya ile ilişkili boyutları açısından araştırıldığı görülmektedir. Ancak bu konu daha önce “Bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimi” (Cüceloğlu, 2002: s.404) olan kişilik özellikleri bağlamında sınırlı düzeyde ele alınmıştır. Bu nedenle Türkiye özelinde ilk olma özelliği taşıyan ve üniversiteli gençlerin kişilik özellikleri ile siyasal katılımları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma akademik literatüre önemli bir katkı sunmaktadır.

Bu çalışma, üniversiteli gençleri siyasal parti tercihlerine ve ideolojik eğilimlerine göre kişilik özellikleri ve siyasal katılım yönünden karşılaştırmayı da amaçlamaktadır. Böylelikle siyasal partilerin genç seçmenlerini demografik özelliklerinin bir adım ötesine geçerek incelemek, daha derin bir analiz ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu da siyasal partilerin siyasal iletişim bağlamında kampanya ve mesaj stratejilerini belirlerken kullanabilecekleri bir veri olması açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın bir diğer amacı ise siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan üniversiteli gençler ile görev almayanlar arasında kişilik özellikleri ve siyasal katılım açısından bir karşılaştırma yapmaktır. Türkiye gibi gençler açısından siyasal katılım düzeyinin düşük olduğu (oy kullanma hariç) bir ülkede siyasal partilerin gençlik kollarına üye olarak aktif katılım gösteren gençler ile katılımda bulunmayan gençler arasındaki -kişilik özelliklerine dayalı- farklılıkların ortaya konulması, katılım düşüklüğü sorunsalının temellerine ilişkin sıradışı bir perspektif sunmaktadır.

Bu çalışmada ele alınan siyasal katılım ve kişilik özellikleri değişkenleri yurt içinde daha önce başka değişkenlerle olan ilişkileri bakımından incelenmiştir ancak birbirleriyle olan ilişkileri bağlamında araştırılmamıştır. Yurt dışında ise son yıllarda bu iki değişken arasındaki ilişki üzerine yapılan araştırmalar kişilik özelliklerinin neredeyse tüm siyasal katılım boyutları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Mondak&Halperin, 2008). Buna göre kişilik özellikleri değişkeni, siyasal tutumlar (Gerber, 2010); seçimlere ve diğer siyasal aktivitelere katılım (Gerber vd., 2011); siyasal ilgi, vatandaşlık duygusu, oy verme davranışı (Blais&Vincent, 2011); bireyin partiyle özdeşleşmesi (Gerber vd., 2012); protestolara katılım (Gallego ve Oberski, 2012); seçimlere katılımı arttırmak için yapılan kampanyalara tepki verme (Gerber vd., 2013); mitinglere katılım, haber medyası ile iletişim kurma, internet aracılığıyla siyasal aktivitede bulunma (Ha, S.E vd. 2013) gibi bir çok siyasal katılım dinamiği ve boyutu ile ilişkilidir.

Bu çalışma 5 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından 2. Bölümde siyasal katılım kavramı; siyasal katılımın nedenleri; siyasal katılımı etkileyen biyolojik, sosyo-ekonomik, medya kaynaklı ve psikolojik faktörler; siyasal katılımın biçimleri ve düzeyleri açıklanmaktadır. Bölümün sonunda ise Türkiye’de yakın tarihte gençlerin siyasal katılımı üzerine yapılan araştırmaların sonuçlarına yer verilmektedir.

3. Bölümde kişilik kavramı; kişiliği belirleyen faktörler ve kişilik kuramları açıklanmaktadır. Bölümün sonunda ise literatürde var olan ve kişilik özellikleri ile siyasal katılım arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların bulguları özetlenmektedir.

4. Bölümde gençlerin siyasal katılımı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan araştırmamızın bulguları sunulmaktadır.

Araştırma internet aracılığıyla ve kartopu örnekleme dayalı olarak 1-30 Ocak 2016 tarihleri arasında İstanbul’daki devlet üniversitelerinde öğrenim görmekte olan 20-29 yaş aralığındaki 602 katılımcı genç ile gerçekleştirilmiştir. Anket, internet üzerinden Survey Monkey adlı anket geliştirme ve veri toplama yazılımı kullanılarak katılımcılara ulaştırılmıştır.

Araştırmada farklı siyasal parti tercihleri ve farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında kişilik özellikleri ve siyasal katılım boyutları açısından farklılıkların olup olmadığı irdelenmektedir. Bununla birlikte siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan ve almayan üniversiteli gençler de kişilik özellikleri ve siyasal katılım açısından karşılaştırılmakta ve aralarında farklılıkların olup olmadığı araştırılmaktadır. Son olarak üniversiteli gençlerin siyasal katılım boyutları ile kişilik özellikleri arasında bir ilişkinin olup olmadığı irdelenmektedir.

5. ve son bölümde ise kuramsal arka plan bağlamında genel bir değerlendirilmesi yapılmakta ve araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular analiz edilmektedir.

2. SİYASAL KATILIMIN KAVRAMSAL DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. SİYASAL KATILIM KAVRAMI

Siyasal katılım kavramını açıklamadan önce katılım kavramına değinmek yararlı olacaktır. Katılım kavramı günlük dilde çokça kullanılmasına rağmen farklı anlamlar taşıyabilen bir kavramdır. Bir kurumda çalışanların yönetimle ilgili karar alma süreçlerine katılımı; bir sivil toplum kuruluşunda gönüllü olarak görev alma; sempozyum, konferans, panel vb. etkinliklere katılım; siyasal protestolara ve eylemlere katılım, değişik ideolojileri benimseme, çevredeki insanlarla siyasal tartışmalar yapma; yerel ve ulusal düzeyde siyasal kararları etkilemek için girişimlerde bulunma ve benzeri bir çok aktivite katılım kavramı içerisinde yer almaktadır (Çukurçayır, 2002, s.25-26).

Siyasal katılım ise bireylerin yaşadıkları ülkelerdeki yönetimi belirlemek, etkilemek, yönetimde aktif rol almak, tümüyle ele geçirmek ya da bir başkası tarafından yönetimin ele geçirilmesine engel olmak gibi çeşitli nedenlerle giriştikleri legal veya illegal eylemleri ya da eylemsizliği ve bunların ardındaki motivasyonları kapsayan daha spesifik bir kavramdır.

Arnstein (1969, s.216) genel bir ifadeyle siyasal katılımı “gücü olmayan vatandaşları iradi olarak yapabilir kılan bir güç dağılımı” olarak tanımlamaktadır. Burada bahsedilen vatandaşların mevcut durumda siyasal ve ekonomik süreçlerden dışlanmış olduğunu ifade eden Arnstein, aslında katılım sayesinde bireylerin yönetim üzerinde kaybetmiş olduğu gücünü yeniden kazanabileceğini, karar ve uygulama süreçlerinde aktif rol alabileceğini varsaymaktadır. Higgs ve arkadaşları (2008, s.596) da bu görüşü destekleyen bir yaklaşımla siyasal katılımı “yapılan tercihleri etkilemek amacıyla karar ve uygulama süreçlerine müdahil olma” şeklinde tanımlamaktadır. Parlak ve Sobacı (2010) da siyasal katılımı, “bireylerin ilgi, ihtiyaç ve değerlerinin, siyasa yapım süreçlerinin içerisine dâhil edilebileceği bir süreç” olarak değerlendirmektedir.

Bu tanımlardan da anlaşılabilceği üzere, siyasal katılım kavramı, siyasal tercihlerin hayatın her aşamasında kendisini göstermesi bağlamında etkileşimi anlatmak amacıyla kullanılmaktadır (Anık, 2000, s.161).

Açıklığa kavuşturulması gereken nokta ise siyasal katılım ile ne kastedildiğinin belirtilmesidir. Söz konusu olan psikolojik bir tavır mıdır, yoksa dışa vurulmuş bir davranış mıdır? Bunlardan biri ise kendisini ne şekillerde göstermektedir (Baykal, 1970, s.29).

Bu noktada araştırmacıların yaklaşımları birbirlerinden farklılaşmaktadır. Bazı araştırmacılar kişilerin herhangi bir eylemde bulunmaksızın sahip oldukları siyasal tutum ve tavırları da siyasal katılım içinde değerlendirmektedir. Örneğin, Dâver,(1993, s.203) siyasal katılım kavramı içine insanların siyasal sistem karşısındaki davranışlarının yanısıra tutumlarını da dahil etmektedir.

Baykal (1970, s.27-29) da benzer bir biçimde siyasal katılımın her düzeydeki siyasal gelişmenin takip edilmesini ve bu gelişmeler karşısında belli tavırların takınılmasını kapsadığını ifade etmektedir.

Kapani (1992, s.102)'ye göre de siyasal katılım, siyasal gelişmelere duyulan meraktan, en aktif eylemliliğe kadar uzanan tutumları ve faaliyetleri içermektedir. Bu tanımların ortak paydası bireylerin siyasete dönük ilgisini, merakını, tutumunu ve tavrını da kapsayan bir yaklaşımla siyasal katılımı ele almalarıdır. Buna göre siyasal eylemlilik bağlamında pasif olan bir birey de siyasal katılımında bulunabilmektedir. Bu yaklaşımın temelinde ilerleyen bölümlerde bireyin siyasal katılım gösterme nedenleri başlığı altında da değineceğimiz bir husus yatmaktadır. Birey aslında toplumsallaşma süreci içinde siyasal olandan bağımsız kalma olanağına pek de sahip değildir. Kendisini kuşatan toplumsal alan içinde yerleşik bulunan siyasal atmosfer bireyi ister istemez siyasal katılımında bulunmaya yönlendirmektedir. Yönetim tarafından alınan kararların bireyleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkiliyor olması da bir diğer neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla birey hem siyasal atmosfer hem de uygulanan politikalara maruziyet anlamında en azından düşünsel olarak siyasal katılımında bulunmaktadır.

Bununla birlikte bir siyasal katılımdan bahsedebilmek için mutlaka bir eylemin olması gerektiğini ifade eden ya da en azından tutum ve tavırları bu eylemlerin kaynağı olarak görüp siyasal katılımın eylemsel sürecine bunları dahil etmeyen yaklaşımlar da vardır. Bunun en çarpıcı örneğini bize siyasal tutumların eyleme dönüşmedikçe siyasal katılım olarak nitelendirilemeyeceğini belirten Özbudun, (1975, s.7) sunmaktadır.

Özbudun (1975, s.4) siyasal katılımı, "vatandaşların, merkezi veya yöresel devlet organlarının personelini yahut kararlarını etkilemek üzere kendilerince ya da başkalarınca tasarlanmış, hukuki veya hukuk dışı başarılı veya başarısız eylemlere girişmeleri" olarak tanımlamaktadır. Kanunlara aykırı gösteri ve eylemler veya siyasal amaçlarla şiddete başvurma türünden hukuk dışı katılım eylemlerini de siyasal katılım kavramı içinde değerlendiren Özbudun, eylemsel olan siyasal katılıma dikkat çekmektedir.

Milbrath ve Goel (1977, s.2) ise siyasal katılımı insanların devlet yönetimini etkilemek veya desteklemek için yaptıkları eylemlerle sınırlamaktadır. Güldiken (1996, s.31)'e göre de siyasal katılım, yurttaşların yerel ve ulusal düzeyde girişecekleri farklı siyasal etkinliklerle siyasal iktidarlar üzerinde baskı oluşturarak siyasal süreci doğrudan etkilemeye çalışmasıdır. Weiner (1971, s.164) de benzer şekilde siyasal katılımı, "yerel veya ulusal bütün düzeylerdeki siyasal liderlerin tercihlerini meşru veya gayr-ı meşru yöntemler kullanarak etkilemeyi amaçlayan, başarılı ya da başarısız örgütlü ya da örgütsüz, sürekli ya da süreksiz olarak yapılan bütün eylemler" şeklinde tanımlamaktadır.

Kalaycıoğlu (1983, s.10) siyasal katılım için "bireylerin otonom olarak yaptığı tercihler ve verdiği kararlar sonucunda, siyasal karar mevkilerine gelecek olanları veya bu mevkileri ellerinde bulunduranları etkilemek üzere yaptığı eylemler" şeklinde bir tanımlamada bulunmuştur. Dikkat edilirse bu tanımda yapılan tercihler ile eylemler arasında bir sebep sonuç ilişkisi kurulmakta ve yalnızca eylemlerin siyasal katılım olarak değerlendirilebileceği ifade edilmektedir. Bu tanımda dikkati çeken bir diğer nokta da bireylerin otonom olarak verdiği kararların başta ifade edilmiş olmasıdır. Bir başka deyişle yazar, bireyin özgür iradesi olmaksızın herhangi bir açık yönlendirme veya zorlama ile yapılan mobilize katılımı kavramsal olarak siyasal katılım tanımının

dışında bırakmaktadır. Çam, (1984, s.283) da Kalaycıoğlu ile benzer noktaları vurgulamakta ve siyasal katılımı “merkezi veya yöresel devlet organlarının her düzeyinde politikacıların seçimi ve kamu işlerinin yönetimini ya da siyasal yöneticilerin seçimini etkilemek amacıyla yasal ya da yasal olmayan araçlara başvuruyu benimseyen; örgütlü ya da örgütsüz, sürekli ya da süreksiz, başarı ya da başarısızlıkla son bulan tüm iradi eylemler” olarak tanımlamaktadır.

Bu tanımlardan hareketle siyasal katılımın temel nitelikleri, “siyasal karar alma mekanizmalarında görev alacak yöneticilerin belirlenmesi” ile “bunların aldıkları ve alacakları kararların eylem ve davranışlar ile etkilenmesi” olarak ön plana çıkmaktadır. Bir başka deyişle, siyasal katılımın düşünsel arka planı ile görünürdeki eylemsel kısmı birbirinden ayrılmaktadır.

Bu ayırmadan bağımsız olarak siyasal katılımı bir süreç olarak ele aldığımızda ise siyasal katılımın kendisini değişik yoğunluk düzeylerinde gösterebildiğini görmekteyiz. Robert A. Dahl bu yoğunluk düzeylerini şöyle gruplandırmaktadır (Dahl, 1963, s. 56-57):

- 1- Merak
- 2- İlgi
- 3- Bilgi
- 4- Eylem

Baykal (1970, s.33-34)’a göre ise bütün ülkelerde oy vermenin üzerindeki siyasal katılımı bir süreç olarak şu üç başlık altında gruplandırmak mümkündür:

1. Siyasal olayları izleme
2. Siyasal olaylar karşısında tavır takınma
3. Siyasal olayların içine dahil olma

İzleme faaliyetleri, medya aracılığı ile siyasal olayları takip etmeyi ya da dinleyici olarak miting ve benzeri etkinliklere katılımı kapsamaktadır. Bu faaliyetlerin ortak yönü siyasal gelişmelerden haberdar olma amacına taşınmasıdır. Bu faaliyetlere katılan kişilerin bir siyasal tercihi olsa da amaçladıkları şey tercihlerini yaymak değildir.

Bu kişiler daha çok siyasal olaylardan haberdar olmak isteyen seyircilerdir. Siyasal olaylar hakkında tavır takınmak ise izlemeyle karşılaştırıldığında daha derinlikli bir katılım boyutudur. Bu kategoride yer alanlar, siyasal olayları kayıtsız bir biçimde izlememektedir. Bu kişiler siyasal gelişmelere karşı tavır takınmakta ve bunu açıklama gereksinimi hissetmektedir. Ancak eylemlilik bağlamında siyasal olayların içinde yer almak istememektedir. Bu gruplandırma içinde siyasal katılımın en ileri düzeyi, olaylara dâhil olarak yapılanıdır. Siyasal partilere veya siyasal derneklere üye olmak ve aktif görevler üstlenmek; gösteri, eylem, yürüyüş, miting vb. aktivitelerde yer almak bu kategori içinde değerlendirilebilir.

Weiner (1971, s.164) kendi tanımını, sadece iradi eylemlerle sınırlı tutmaktadır. Benzer şekilde Verba ve Nie (1972, s.2-3) de, siyasal katılımı bireylerin; siyasilerin seçimini ve/veya onların izleyeceği politikaları etkileme amacına yönelik eylemleri şeklinde tanımlamaktadır. Buna karşılık Huntington ve Nelson (1973, s.2-9) iradi (özerk) katılım ile irade dışı (mobilize) katılımın birbirlerinden açıkça ayırt edilebilecek kategoriler olmadığını ileri sürmüşlerdir. devlet organlarının alacağı kararları etkilemek amacıyla aktörün kendisi tarafından tasarlanan eylemler “özerk”; kendisi dışındaki bir aktör tarafından belirlenmiş faaliyetler ise “mobilize” katılım olarak tanımlanmaktadır (Özbudun, 1975, s.3’ten alıntı).

Siyasal katılımı bulunduk için en fazla bilinen ve uygulanan yöntem oy vermektir. Ancak, siyasal katılım oy vermenin ötesinde siyasal karar alma süreçleri üzerinde etkili olmayı amaçlayan birçok farklı eyleme karşılık gelebilmektedir. Örneğin bir kamu kurumuna dilekçe yazmak, bir imza kampanyasına destek vermek; siyasilere e- posta göndermek veya onlarla yüz yüze görüşmek; grev, boykot, gösteri yürüyüşü gibi eylemleri organize etmek ya da bunlara katılmak siyasal katılım kapsamına giren eylemlerdir. (Doğanay, Çuhadar ve Sarı, 2007, s.214)

Tarihsel olarak ele alındığında, modern anlamda katılımın 1700’lü yılların başında Avrupa’da yerel sorunların çözümünde vatandaşların katkısını artırmak için gündeme getirildiği söylenebilir (Hansen ve Prospero, 2005, s.617). 20. yüzyılda ise ikinci dünya savaşı sonrasında sosyal kalkınma ve kentleşme programlarını istediği

ölçüde yakalayamayan Batılı yönetimlerce tekrar gündeme getirilmiştir (Maier, 2001, s.708-709).

Huntington (1970, s.36) geleneksel toplumlarda siyasal katılımın yerel düzeyde yaygın olsa da yerel düzeyin ötesinde çok küçük gruplarla sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda modern devleti geleneksel devletten ayıran şey siyasete katılan ve siyasetten etkilenen insanların sayısının büyük ölçüde artış göstermiş olmasıdır. Bir başka ifadeyle modern toplumun en temel özelliği, siyasal katılımın köy veya kasaba düzeyinin ötesinde sosyal gruplar aracılığıyla toplumun geneline yayılması ve bu katılımı organize etmek için gelişen siyasal partiler gibi yeni siyasal kuruluşların gelişmiş olmasıdır.

2.2. SİYASAL KATILIMIN NEDENLERİ

İnsanın adalet temelli bir toplumsal yaşamı arzulaması onun doğal bir eğilimidir (Ağaoğulları, 1994, s.316). Bu eğilim, aslında katılımın kaçınılmaz olduğu gerçeğini de ortaya koymaktadır. Her ne kadar siyaset bilimciler, siyasal katılımın ekonomik, tarihi, coğrafi, siyasal, kültürel ve sosyal gelişmelerden bağımsız olmadığını (Çam, 1995, s.180-181) ortaya koysa da sonuç olarak siyasal yaşamı arzulayan birey tüm yönetim sistemleri içinde (demokratik olsun ya da olmasın) bir şekilde katılım göstermektedir. Aksi takdirde birey gün geçtikçe farklı otoriteler karşısında güçsüzleşmekte ve edilgenleşmektedir.

Siyasal katılım nedensel olarak modern demokrasiler bağlamında el alındığında ise salt siyasallaşma güdüsüyle konuyu açıklamak yeterli olmamaktadır. Bu yüzden katılımın nedenlerini genel gruplandırmalar altında sıralayan yaklaşımlara odaklanmak gerekmektedir.

Hasırcı (2008, s.15) bireylerin siyasal katılımının genel olarak dört nedene bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Birincisi çıkar sağlama arayışıdır. Kişi kendisine, yakın çevresine ve örgütüne çıkar temin etmeyi hedefleyerek siyasal katılımında bulunmaktadır (Öztekin, 2001, s.231). Bu çıkarın kapsamı ve mahiyeti zamana ve zemine bağlı olarak değişmekle birlikte statü ve maddi kazanımlar özelinde yoğunluk kazanmaktadır. İkincisi, siyasal sistemin fonksiyonlarının artması ve karmaşılaşması kişinin hayatını

daha çok etkilemektedir. Bu etki bireyi, adeta siyasal katılıma zorlamakta ve siyasal iktidarın katlarıyla ilişki kurmadan ayakta kalmanın mümkün olamayacağı kanaatini üretmektedir (Turan, 1996, s.68). Genellikle girişimciler kendilerini böyle bir zorunlulukla karşı karşıya bulmaktadır. Bazı girişimciler karşılaştıkları bürokratik engelleri aşmak, piyasada rekabetçi avantajlar elde etmek, yatırım maliyetlerini azaltmak, yeni pazar arayışları içinde kendilerine etkin referanslar bulmak, kamu ihalelerinden pay almak gibi hedeflerine ancak siyasal katılımda bulunarak erişebileceklerini düşünmekte ve böylelikle ayakta kalabileceklerine inanmaktadır. Üçüncü neden, kişinin siyasete duyduğu ilgi ve meraktır. Bu ilgi dolayısıyla kişi tanışmış olduğu insanlarla iletişim kurarak siyasal kurumları, olayları yorumlamakta ve tartışmaktadır (Öztekin, 2001, s.231). Böylelikle, siyasal bilgisini arttırarak siyasal katılım basamaklarında daha üst düzeylere yükselmektedir. Dördüncü neden ise, ülke içi ve ülke dışı faktörlerin etkisidir. Ülke içi faktörler sosyo-ekonomik gelişmelerin baskısı olduğu gibi, ülke dışı faktörler de gelişmiş ülkelerin dünya çapında ve sınır tanımayan etkisidir. Çünkü gelişmiş ülkelerde de bireyler, siyasal sistemlerini istekleri doğrultusunda etkileyerek siyasal katılımda bulunmaktadır (Turan, 1996, s.68). Örneğin gelişmekte olan bir ülkede yaşayan bir kişi karşılaştığı sorunlara çözüm bulmak için bir arayış içine girdiğinde kendisine daha gelişmiş ülkelerdeki demokratik ve hukuksal katılım kanallarını referans almaktadır. Eğer ülkesinde bu türden mekanizmalar yok ise bunların oluşturulması için mücadele etmektedir. Bu anlamda içinde yaşadığımız iletişim çağında kişiler katılımda bulunmak için ne yapacaklarına dair somut bilgilere kolayca erişmekte ve bu bağlamda yönetimleri baskı altına almaktadır.

Özbudun’a (1975, s.5) göre de genellikle dört nedenden dolayı insanlar siyasal katılımda bulunmaktadır. Bu nedenler, “kişisel bağlılık, dayanışma, çıkar ve yurttaşlık duygusudur”. Kişisel bağlılık genellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin kırsal kesimlerinde siyasal katılımın bir nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kesimlerde insanlar kanaat önderleri tarafından siyasal katılıma yönlendirilmektedir. Bireyler bu önderlere duydukları bağlılığın bir sonucu olarak toplu biçimde siyasal katılımda bulunmaktadır. Dayanışma ise bir siyasal katılım nedeni olarak daha çok köy, kabile, etnik veya dinsel topluluk, sosyal sınıf, vb. yapılanmalar içinde görülmektedir. Bireyler üyesi olduğu gruba aidiyetini göstermek ve diğer üyelerle olan dayanışmasını

sergilemek için siyasal katılımda bulunmaktadır. Çıkar elde etme, bir siyasal katılım nedeni olarak genellikle maddi beklentileri içermektedir. Bu beklentiler bireyin kendisiyle ilgili olabileceği gibi üyesi olduğu topluluk için de söz konusu olabilmektedir. Örneğin birey, yapılacak kamu ihalelerinde kendisine iltimas sağlanması beklentisiyle bir siyasal partinin herhangi bir teşkilatında görev alabilmektedir. Bununla birlikte birey içinde yaşadığı topluluğun yararına bazı yasa değişikliklerinin yapılması, (vergi affı, fiyat destek politikaları vb.) için siyasilerle temasa geçebilmektedir. Bir diğer siyasal katılım nedeni olan yurttaşlık duygusu ise kişinin ahlaki sorumluluğundan kaynaklanmaktadır. Bu sorumluluk duygusu, ideal toplum veya devletin niteliği konusunda kişinin benimsediği teorik yaklaşımdan kaynaklanabileceği gibi (ideolojik katılım) bireyin bir dizi sorun karşısında zaman içinde edinmiş olduğu güçlü değer yargılarına da dayanabilmektedir. Kişi hangi amaçla katılım gösterirse göstere, üyesi olduğu grup açısından doğrudan bir maddi kazanımı amaçlamamaktadır.

2.3. SİYASAL KATILIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Siyasal katılım literatürüne bakıldığında siyasal katılım üzerinde etkisi olan faktörlerin biyolojik, sosyo-ekonomik ve psikolojik faktörler olarak sınıflandırıldığı görülmektedir.

Cinsiyet (Baykal, 1970; Brown, 2003; Kalaycıoğlu, 1983, s.20; Dursun, 2013, s.110; Öztekin, 2000, s.227, Tatar, 1997, s.113) ve *Yaş* (Kalaycıoğlu, 1983, s.20, Yücekök,1987, s.28, Çukurçayır, 2002, s.66) biyolojik faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyo-ekonomik faktörleri ise *Eğitim* (Dursun, 2013, s.108; Baykal, 1970, 54-56, Kalaycıoğlu,1983, s.28); *Meslek* (Uluç,2007, s.78, Dursun,2013, s.108), *Gelir* (Huntington ve Dominiquez, 1975, s.44; Çukurçayır, 2002, s.74; Topbaş,2009, s.165; Turan, 2011, s.164; Öztekin, 2000, s.226), *Etnik Köken* (Çaha vd., 2008, s.50; Öztekin,2000;225), *Aile* (Çetin:2003, s.72; Uysal,1984, s.132; Topbaş,2009, s. 171), *Yerleşme Biçimi* (Baykal,1970, s.66; Kalaycıoğlu,1983, s.24), *Örgüt Üyeliği* (Çukurçayır, 2002, s.73-74, Bahar, 2007, s.209; Mumcuoğlu, 1982, s.33), *Kitle İletişim*

Araçlarını izleme (Karaçor,2006, s.130; Akın,2013, s.130; Kalaycıoğlu,1983 s.34; Tatar,1997 s.155, Tatar, 1997, s.155), *Dinsel Bağlılık Düzeyi* (Çarkçı, 2001; TESEV, 1999; Akt: Erdoğan, 2003) ve *Medeni Durum* (Kışlalı, 1987, s.358; Turan, 1976, s.75-; Lipset, 1986, s171) oluşturmaktadır (Doğanay, Çuhadar ve Sarı, 2007, s.216)

Psikolojik faktörler ise kendi içinde olumlu ve olumsuz psikolojik faktörler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Olumlu Psikolojik faktörleri, *Siyasal Etkinlik Duygusu*, (Milbrath ve Goel, 1977, s.57; Campbell vd.,1954,s.187; Kalaycıoğlu, 1979; s.172; Kapani, 2005, s.133; Milbrath,1965, s.58), *Girişkenlik*, (Milbrath,1965, s.101; Baykal,1970, s.102), *Vatandaşlık Duygusu*, Baykal,1970, s.100, *Siyasal İlgi* (Dahl, 1976, s.56-57; Kapani, 1992, s.131; Baykal, 1970, s.33; Huntington ve Nelson, 1976, s.4; Weiner, 1971, s.164; Özbudun, 1975, s. 4; Kalaycıoğlu, 1984, s.10). ve *Siyasal Güdü* (Özbudun, 1975, s.5-6; Kalaycıoğlu, 198, s. 38-39). şeklinde sıralamak mümkündür. *Yabancılaşma*, (Campbell,1966, s.405-406; Ergil ve Alkan, 1980, s.24; Kapani,1992, s.135-137; Doğanay, Çuhadar ve Sarı, 2007, s.214), *Anomi* (Çukurçayır, 2002, s. 59-60; Demir ve Acar,1999, s.21-22, ve *Cynicism* (Baykal, 1970, s.103; Çukurçayır, 2002, s.59-60) ise siyasal katılım üzerinde etkili olan olumsuz psikolojik faktörlerdir.

2.3.1. Biyolojik Faktörler

2.3.1.1. Cinsiyet

Siyasal katılım üzerinde etkisi bulunan en önemli faktörlerden biri cinsiyettir. Toplum hayatı içinde birçok konuda yarattığı etkinin yanında cinsiyet, siyasal katılım konusunda da fark yaratan bir etkidir. Bu kapsamda siyasal katılım söz konusu olduğunda, tüm dünyada erkeklerin kadınlara göre daha ileri durumda olduğu görülmektedir. Gerek dar anlamda siyasal haklar bakımından olsun, gerekse geniş anlamda katılım hakları bakımından olsun, genellikle her yerde, erkekler ön planda varlık gösterirken, kadınlar ancak ikinci derecede etkin olmaktadır (Eroğul, 1999, s.107). Geçmişten bu yana yapılan ve siyasal katılım üzerinde etkili olan faktörleri belirlemeye ilişkin bilimsel araştırmalar, bu gerçeği teyit etmektedir (Tekeli, 1981,s. 128).

Baykal (1970, s.63) ilk seçim araştırmalarından beri her sosyal seviyedeki kadının, daima erkeklerden düşük oranda seçime katılmasının dikkat çekici olduğunu ifade etmektedir (Tingsten, 1963, 28-29'dan alıntı). Yine, Amerika'da yapılan bir araştırmaya göre, 1958-1988 yılları arasında yapılan seçimlerde ortalama % 7 oranında kadınlar, erkeklerden daha az oy kullanmıştır (Çaha vd.,1996, s.205). Ersin Kalaycıoğlu tarafından Türkiye, Kenya ve Kore üzerine yapılan karşılaştırılmalı çalışmada ise, Kenya'da kadın seçmenlerin % 23.8'i ve erkeklerin % 13.2'si, Kore'de kadın seçmenlerin %15.7'si ile erkeklerin % 8.1'i, Türkiye'de ise kadınların % 25.5'i ile erkek seçmenlerin %6.9'unun siyasal hayata çok seyrek biçimde katıldıklarını tespit etmiştir. Aynı şekilde Kenya'da kadınların % 7.2'si ile erkek seçmenlerin % 24.4'ü, Kore'de kadın seçmenlerin % 6.8'i ile erkeklerin % 20.7'sinin, Türkiye'de de kadın seçmenlerin %3'ünün, erkek seçmenlerin ise % 14.2'sinin çok yoğun bir şekilde siyasal yaşama katıldıkları tespit edilmiştir (Kalaycıoğlu, 1983, s.115).

Kadınlar sadece oy verme davranışında erkeklere oranla daha az siyasal katılımında bulunmamaktadır. Bütün katılım biçimlerinde bu fark görölmektedir (Turan, 1986, s.79). Bu durumu teyit eden Lane (1965, s.209) kadının, eğitim, kitle haberleşme araçlarından yararlanma, gelir gibi siyasal katılımı etkileyen unsurlar bakımından daha elverişsiz bir durumda olmadığı ölkelerde de bu durumun aynen yaşandığını ileri sürmektedir.

Bu durumun nedenleri üzerinde durulduğunda iki varsayım ileri sürmek mümkündür. İlk olarak, cinsiyetin siyasal katılımı sosyoekonomik statü üzerindeki etkisi dolayısıyla belirlediği varsayımdır. Bu varsayıma göre kadınlar, erkeklerle karşılaştırıldığında genelde daha düşük düzeyde sosyo-ekonomik statüye sahip oldukları için siyasal yaşama daha az katılmaktadır. Örnek vermek gerekirse düşük ekonomik gelire sahip kadınlar kitle iletişim araçlarından daha az yararlanabilmekte ve buna bağılı olarak siyasal bilgi ve siyasal ilgi düzeyi açısından erkeklerin gerisine düşmektedir. Örgütsel anlamda aktif olmak ve siyasal etkinlikte bulunmak da bir statü gerektirdiğinden bu statülere daha az sahip olan kadınların da yine erkekler kadar siyasal katılımında bulunamadığı ileri sürülebilmektedir. Diğer bir varsayım da kadına toplumun atfettiği ev merkezli yaşam formunun onun siyasal katılımını engelliyor

oluşudur. Buna göre kadın evin işlerini görmekten siyasal faaliyetler için harcayacak zaman ve enerji bulamamaktadır. Baykal (1970, s.64), bu varsayımları kapsayan bir yaklaşımla siyasal katılım davranışı açısından kadının anatomik ve fizyolojik yapısından kaynaklanan bir farklılığın mantıklı bir açıklaması olamayacağına göre bu farklılığın nedeni olarak “kadının rolü hakkında toplumda yaşayan imaj”ı görmektedir (Lane, 1965, s.211-216). Bu, toplumsal yaşamda kadının varlığını anlayışla karşılayan fakat ona siyasal yaşam içinde bir yer vermeyen zihinsel bir imajdır. Bu imaja göre erkek güçlü ve yöneten; kadın ise zayıf ve yönetilendir. Ozankaya, (1971, s. 204) da kırsal kesim üzerine yaptığı alan araştırması çalışmasında örneklem içinde yer alan köylerde ikamet eden kadınların hemen hemen tümünün siyasetle ilgilenmediklerini, siyasal konularla ilgilenmek gerekip gerekmediği sorusuna ise büyük ölçüde “Bilmiyorum” veya “Uygun düşmez” dediklerini tespit etmiştir. Yine bu çalışmada, çok düşük oranda kadınların kendi iradeleriyle oy kullandıkları, büyük oranda ise kocaları tarafından yönlendirildikleri ortaya çıkmaktadır.

Kışlalı (1992, s.150-151)’ya göre profesyonel olarak çalışmayan kadınlar siyasal yaşama erkeklerden daha az ilgi duymaktadır. Çünkü siyasal yaşamı kendi dünyalarının dışındaki bir dünya olarak tasavvur etmektedir ve bu dünyaya ait çok fazla şey bilmemektedir. Bu bilgisizliğin yarattığı belirsizlik ve toplumsal yapı içinde yaşadığı koşullar onu genellikle güçlüye sığınmaya yönlendirmektedir. Bu nedenle kadınlar siyasal anlamda daha çok muhafazakâr eğilim göstermektedir. Nermin Abadan, bu gerçeği 1964 yılında Ankara’da şehir nüfusunun siyasal eğilimleri üzerine yaptığı çalışmayla teyit etmiştir. Kadınların erkeklere oranla siyasal tercihlerinde daha muhafazakâr davrandıklarını ortaya koymuştur. Örneğin “Türkiye’de kaç siyasal parti istiyorsunuz?” sorusuna kadınların % 72’si tek parti biçiminde cevap verirken, erkeklerin % 76’sı üç’ten çok siyasal parti istediğini ifade etmiştir. Yine bu soruya cevap vermeyen erkeklerin oranı %35 iken bu oran kadınlarda % 65’dir (Abadan,1965, s.508).

Ancak siyasal katılımı sanayi toplumu kadınlarının tavır, davranış düzey ve biçim bakımından geleneksel toplum kadınından daha ilerde olduğunu da belirtilmesi gerekmektedir (Tokgöz, 1979, s.36). Çünkü modern demokratik toplumlarda kadın,

sosyo-ekonomik düzey açısından erkeklerle arasındaki farkı giderek kapatmakta ve yükselmektedir. Hemen her iş sahasında gözle görülür biçimde artış gösteren kadın aktivitesi sosyal ve siyasal yaşama da yansımaktadır. Kadınlar geçmişte olduğu gibi, daha az eğitilmiş, daha az gelir elde eden ve evin dışında bir yaşama kapalı olmak zorunda olan bireyler değildir. Kitle iletişim araçlarına erişim ve onları izleme açısından kadınlarla erkekler arasında fark yaratacak durumlar da hızla azalmaktadır. Dolayısıyla kadınlar da en az erkekler kadar siyasal örgütlenmelerin içinde yer alabilmekte ve siyasal katılım düzeylerini giderek arttırmaktadır.

2.3.1.2. Yaş

Bireyin davranışını etkileyen bir diğer faktör de içinde bulunduğu yaşıdır. Yaklaşık bütün toplumlarda 16-20 yaş grubundaki gençler, siyasetle her düzeyde fazla ilgilenmemektedir. Bu genel değerlendirmenin sebepleri eğitim, meslek edinme, iş arama gerekçesiyle sık yer değiştirme, bekârlık, herhangi bir örgüte üye olmama ve toplumsal işbölümü içinde yer ve konumun net olarak belli olmaması şeklinde sıralanmaktadır. Bu yaş grubundaki gençler, henüz bekâr ve temel eğitimlerini tamamlamanın son bölümündedirler. Bilgi, birikim, değer yargıları ve adetleri daha yerli yerine oturmamıştır (Öztekin, 2001, s.229).

Baykal, (1970, s.82) yaş ve siyasal katılım arasındaki ilişkiyi niceliğine ve niteliğine şöyle değerlendirmektedir. Niceliksel açıdan bakıldığında gençlerde siyasal katılım düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Gençlikten başlayarak yaşın artışına doğru orantılı biçimde artan siyasal ilgi nedeniyle bireyler 40-50 yaş aralığında yüksek düzeyde siyasal katılım göstermektedir. Daha sonra zamanla ilginin azalmasıyla ileri yaş gruplarındaki bireylerde yine siyasal katılım düzeyinin düşük olduğu gözlenmektedir.

Niteliksel olarak bakıldığında ise gençlerin genellikle radikal siyasal yaklaşımlara eğilimli olduğu, yaşlıların ise daha çok muhafazakâr eğilim gösterdiği gözlenmektedir.

Aslında gençler zaman ve enerji açısından siyasal eyleme elverişli bir durumda bulunmaktadır. Gençler, ailesel sorumluluklarının görece az olması ve düzenli bir iş yaşamına sahip olmamaları gibi nedenlerden ötürü sokak gösterileri, seçim kampanyası dâhilinde sürdürülen propaganda etkinlikleri gibi çok zaman ve enerji gerektiren siyasal eylemlere kendisinden yaşlı olan kuşaklara mukayeseyle daha kolay katılabilmektedir (Kalaycıoğlu,1983, s.21). Buna rağmen gençlerin siyasal katılım düzeyleri düşük olabilmektedir. Bu durumun altında yatan sebepleri Yücekök (1987, s.28) şöyle açıklamaktadır: Gençler kendilerinden yaşlı olan insanlara oranla daha çok yer değiştirmektedir ve bu yüzden aidiyet bağları güçlü değildir. Aile kurmamışlarsa koruyacakları mülkleri ve çıkarları da pek yoktur. Bunun karşısında orta yaşlı insanlar genellikle yerleşik düzene geçmekte ve kaybetmek istemeyecekleri statüler elde etmektedir. Bu nedenle orta yaşlarda siyasal katılım artmaktadır.

Çukurçayır (2002, s.66) ise gençlerin geleneksel siyasal katılım türlerine görece daha az ilgi duyduklarının saptandığını ifade etmektedir. Bunun karşılık gençlerin geleneksel yapılara karşı olan ideolojilere eğilimi daha fazladır. Bu tür ideolojiler, bireyleri mevcut siyasal yönetime karşı bir başkaldırıya teşvik etmektedir. Bu da gençlerin gösteri yürüyüşü ve sokak eylemleri türünden etkinliklere katılmaları gibi pratik bir sonuç doğurmaktadır.

Siyasal katılımı artıran faktörlerden bir diğeri de bireyin bir siyasal partiye bağlanmasıdır. Ancak, genel olarak bakıldığında gençlerin belli bir siyasal partiye bağlanmak konusunda kararsızlık gösterdiği görülmektedir (Kalaycıoğlu,1983, s.21).

Abadan, (1971, s.68) da aynı şekilde gençlerin geleneksel katılım yollarına (oy verme, parti ve kampanya faaliyetlerine katılım) fazla ilgi göstermediğini ileri sürmektedir. Buna karşın gençler, gerek enerji gerek zaman gerektiren (gösteri yürüyüşü, eylem, açlık grevi, protesto faaliyetleri vb.) siyasal katılım yollarına yüksek yaş gruplarına göre daha çok rağbet emektedir. Genç insan, inandığı şeyin mutlak doğru olduğuna inanır. Çünkü yaşı itibariyle hayat tecrübesinden uzak olduğundan hayatta iyi ile kötü arasındaki çizginin siyah ile beyaz arasındaki çizgi kadar kesin ve net olduğunu düşünür.

Kişiler bu yaş grubundan çıkıp orta yaş grubuna doğru ilerledikçe, çevreyi tanıma, anlama, algılama, yorumlama ve kendi taleplerine uygun yönlendirmeyi denemektedir. Orta yaş grubundaki insanlar, genelde sorumluluk bilincine ulaşmış, hayata bakış açıları gelişmiş, toplumsal ve siyasal olayları yorumlama niteliğini elde etmişlerdir. Bu sebeple, bireysel ve toplumsal çıkarların örgütlü veya örgütsüz korunup savunulabilmesi için siyasal katılımın gerekliliğini anlamışlardır (Öztekin, 2001, s.229; Turan, 1996, s.80). Bu kesim 25-45 yaşlar arasındaki insanlardan oluşmaktadır ve siyasal katılımın da en yüksek olduğu dönem bu dönemdir. Bireylerde siyasete olan ilginin 45'ten sonra zayıflamaya başladığı ve 65 yaşından sonra da en düşük düzeye ulaştığı belirtilmektedir (Öztekin, 2001, s. 230). Turan (1986, s.80) da aynı yönde görüş belirtmektedir: “Gençlerin (takriben 25 yaşına kadar) düzensiz ve daha düşük düzeylerde bir katılım gösterdikleri, orta yaş grubuna girdikten sonra siyasetle daha yakından ilgilendikleri, altmış yaşından sonra ilginin yeniden azalmağa başladığı saptanmıştır”

Muzaffer Sencer ise, seçmen davranışları (oy verme) üzerine yaptığı alan araştırması sonuçlarına göre siyasal davranışta bulunanların dörtte üçünün 21-49 yaşları arasında olduğu sonucuna varmıştır. Aynı dağılımın hemen bütün parti tercihi kategorilerinde ortaya çıktığını, başka bir ifade ile bu kategorilerde çeşitli yaş öbeklerinin aynı yığılmayı gösterdiğini görmüş ve bundan dolayı da yaş ile siyasal tercih arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı kanaatine varmıştır (Sencer, 1974, s.100).

2.3.2. Sosyo-Ekonomik Faktörler

2.3.2.1. Aile ve Siyasal Katılım

Bir toplumda otorite ve otorite ilişkilerinin niteliğinin toplumun somut koşullarınca belirlenişi, siyasal katılımın nitelik ve içeriğinin de aynı koşullarca belirlenmesine neden olmaktadır. Nitekim her toplumda otorite modeli ile katılım modeli arasında koşutluk bulunmakta, bireyin katılım davranışı da aynı koşullarca belirlenmektedir (Uysal,1984, s.132).

Zihinsel, ahlaki ve hiyerarşik yapıya ilişkin kodların ilk edinildiği yer olan ailenin kişilerin siyasal katılım düzeylerini de etkilediği söylenebilir (Balcı vd., 2013, s.58).

Turan(1996, s.56)'a göre ise ailenin, bireylerin toplumsallaşmasına katkısı dolaylı yollardan olabilmektedir. Diğer bir deyişle aile çocuğa siyasete ilişkin kültür öğeleri aktarmayabilir, hatta çocukların önünde siyasal hiçbir konudan bahsetmemeye özen gösterebilir. Fakat çocuğun aileden öğrendikleri çocuğa siyasal bir tutum verebilmektedir.

Kalaycıoğlu ve Sarıbay, (1991, s.496) da çocuğun ailesinin tuttuğu partiyle özdeşleştiği oranda siyasete aşinalık kazandığını; bunun da çocuğa siyasal olayları değerlendirme yetkisi kazandırdığını belirtmektedir.

2.3.2.2. Eğitim

Siyasal katılım ile eğitim ile arasındaki ilişki dikkat çekici bir düzeydedir. Bu ilişkinin özünün ve kaynağının belirlenmesi siyasal davranışın temel niteliklerinin daha iyi anlaşılması bakımından aydınlatıcı olacaktır (Baykal,1970, s.52).

Eğitim ile siyasal davranış arasındaki ilişkiyi ele araştıran çalışmalar, genellikle eğitim ile siyasal katılım arasında, bazen de siyasal katılımın içeriği arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bunlardan birincisi oldukça güvenilir bir biçimde belirlendiği halde ikincisi belli bazı alanlarda ve çok genel eğilimler halinde gözlemlenebilmiştir. Bir başka deyişle, eldeki bulgulara dayanarak eğitimin belli bir siyasal davranış tipini dayattığını söyleme olasılığı yoktur (Baykal,1970, s.53).

Eğitimin bilgi içeriği hakkında söylenebilecek olan onun yalnızca bir zihni esneklik (cognitive flexibility) yarattığıdır. Bunun ötesinde eğitimin bir siyasal içeriği empoze etmesi söz konusu değildir (Almond ve verba,1965, s.319). Bu şartlar altında eğitim ile siyasal davranış arasındaki bağlantıyı bilginin belli bir davranışa yol açacağı şeklinde yorumlamak mümkün değildir. Özetle eğitim siyasal katılım düzeyini artırmakta fakat bir siyasal içeriği dayatmamaktadır.

Eğitim ile siyasal katılım arasında pozitif yönlü bir ilişkinin var olduğu; bireyin eğitim düzeyinin artmasıyla doğru orantılı olarak katılım düzeyinin de artacağı yapılmış birçok araştırma ile ortaya konmuştur (Berelson vd.,1955, s.25-28; Campbel vd. 1954, s.72; Dahl,1961, s.282; Almond ve Verba, 1965, s.315-324).

Almond ve Verba (1965, s.315) genellikle araştırılan demografik değişkenlerin hiç birisinin siyasal tavırları yönlendirme bakımından eğitim değişkeni ile karşılaştırılamayacağını öne sürmektedir. Campbell (1960, s.20) da siyasal katılımı açıklayabilecek en güvenilir faktörün “eğitim alınan yıl” olduğunu belirtmektedir. Ancak elbette bu varsayımları ele alırken hangi siyasal davranışların eğitim değişkeni tarafından yönlendirildiği de incelenmelidir. Örneğin Foskett (1955,s434) yaptığı araştırma sonucunda şöyle bir ayırım yapmıştır: Oy verme gibi görece yaygın ve kolay bir işlem için gelir daha etkileyici iken karmaşık siyasal katılım şekilleri bakımından eğitim değişkeni daha önemlidir.

Almond ve Verba (1965, s.317-318) yaptığı karşılaştırmalı araştırmalarla hangi siyasal davranışların eğitime göre farklı ülkelerde benzeştiğini belirlemiştir. Bu benzeşmelerin şu yedi noktada toplanması mümkündür: Beş farklı ülkede eğitim düzeyi yüksek olan kişiler düşük eğitimli kişilere mukayeseyle:

1. Siyasal organların insanlar üzerinde ne gibi etki gücüne sahip olduğunu daha çok bilmektedir.
2. Siyasal gelişmeleri ve seçim kampanyalarını daha çok izlemektedir.
3. Siyasal konular hakkında daha çok şey bilmektedir.
4. Siyasal konular hakkında daha geniş bir ilgi alanına sahiptir.
5. Siyasal konular hakkında çevresindeki insanlarla daha çok konuşmaktadır.
6. Siyasal konuları farklı görüşten insanlarla daha serbestçe tartışabilmektedir.
7. Siyasal süreçleri etkileme açısından daha yüksek düzeyde öz güvene sahiptir.

Baykal (1970, s.61-62) gerek oy verme gerekse oy vermenin ötesindeki siyasal katılım biçimleri bakımından eğitimin bir çoğaltan etkisi yaptığını ileri sürmektedir. Bunun siyasal olayların içine karışma kategorisi açısından ise daha kesin bir durum olduğunu ifade etmektedir.

Özer ve Meder (2008, s.27)'e göre eğitim değişkeni katılımı kolaylaştırıcı, daha belirgin bir ifadeyle “uyarıcı” bir etkiye sahiptir. Eğitim düzeyleri düşük olan kişilerin “siyasal toplumsallaşma” düzeyleri de oldukça sınırlıdır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde eğitimin siyasal uyarıcı niteliği oldukça yüksektir.

Turan (1996, s.77), eğitimin siyasal bilgi ve değerlerin aktarılmasında kullanılan en önemli araçlardan biri olduğunu belirtmektedir. Eğitimli bir birey, siyasal sistem hakkında daha çok bilgiye erişmekte, siyasal katılımın gerekliliğine inanabilmekte ve siyasal faaliyetlere katılım noktasında daha özgüvenli olabilmektedir.

Sonuç olarak eğitim, bireylerin sosyal statülerini yükselten, örgütsel ve siyasal faaliyetler için önemli unsurları belirleyen, karmaşık siyasal ilişkiler sistemini algılatan, vatandaşlık duygusu gereği olan görev bilincini oluşturan, siyasal katılımı dar ve geniş anlamda daha etken kılan bir unsur olmaktadır. Bir başka ifadeyle eğitim, insanları sinmiş ya da uysal yapmayan tersine bilgili ve ilgili, isteklerinde sosyal ve siyasal varlık haline dönüştüren etkileyici bir rol oynamaktadır (Dilber, 2011, s.36).

2.3.2.3. Gelir ve Siyasal Katılım

Gelir ile siyasal katılım arasındaki ilişkiye dönük olarak yapılan araştırmalar bu iki değişken arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin ABD’de 1948 ve 1952 yıllarında yapılan seçimlere katılımı inceleyen bir araştırmada, gelir miktarındaki artışın oy oranlarına da olumlu yansıdığını ortaya konulmaktadır. Ancak gelirin giderek artmasıyla birlikte oy verme oranındaki hızın düştüğü de görülmektedir (Baykal, 1970, s.38-39).

Kalaycıoğlu (1983, S.33) ise, gelir ile siyasal katılım arasındaki ilişkiyi daha geniş bir açıdan ele alarak yüksek sosyo-ekonomik duruma sahip olanların, düşük durumda olanların yapamadığı siyasal ve sosyal faaliyetleri yapabildiğini ifade etmiştir. Bu faaliyet türleri; toplumu siyasal katılımı ikna etmek, devlet görevlileriyle görüşmek, seçim kampanyalarında ekonomik destekte bulunmak ve siyasal eylemlere fiilen katılmak şeklinde sıralanmaktadır. Bu kesim düşük sosyo-ekonomik yapıya sahip olanlara göre, siyasal sistemi daha çok etkilemekte ve siyasal kararların kendi çıkarlarına uygun çıkması için gayret edebilmektedir. Bu noktada yüksek sosyo-

ekonomik durum, daha fazla eğitim görmüş, daha yüksek statüde çalışan ve daha fazla gelire sahip olan bir kesimi işaret etmektedir. Buna göre karşılaştırma fakir, eğitimsiz ve aşağı statülü işlerde çalışanlarla yapılmış olmaktadır (Balcı vd., 2013,s.51). Bu bağlamda eğitim ile siyasal katılım arasındaki ilişkinin gelir ile siyasal katılım arasındaki ilişkiden daha güçlü olduğunu da belirtmek gerekmektedir (Huntington ve Dominguez, 1975, s.52).

Kalaycıoğlu ile benzer şekilde Yücekök (1987, s.27) de sosyal statü ile siyasal katılım arasında bir ilişki olduğuna dikkat çekmekte ve bunu şöyle açıklamaktadır: Sosyo-ekonomik yönden üst seviyedeki kişilerin kendilerine harcayacakları zaman çok olmaktadır. Buna bağlı olarak dünyayı anlamaya açık olan bu kişiler, siyasal süreçler içinde etkili olabilecek davranışlarda bulunmaktadır. “Euphoira” denilen bu durum, siyasal katılımı arttırmaktadır. Düşük statülü kişilerde ise bu durum böyle değildir.

Yine yapılan araştırmalar, alt gelir grubundaki insanların üst gelir grubundakilere göre siyasete daha az ilgili olduğunu ve siyasal katılım düzeylerinin de düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bunda yaşam koşullarının ağırlığı etkili olmaktadır. Bir başka deyişle yaşamsal gereksinimlerini güçlükle karşılayan ve bunun için zaman harcayan kişiler bir üst basamağa geçememekte ve dar bir çerçeveye hapsolarak sosyal alanın dışında kalmaktadır (Turan,2011, s.164).

Yakın zamana kadar gelir düzeyinin düşüklüğü de kişilerin gazete, dergi, internet vb. bilgi-iletişim kaynaklarına erişimini güçleştirmekteydi. Maddi açıdan kısıtlı imkânlara sahip kişiler siyaset hakkında yeterli bilgiye erişemediklerinden, siyasete de daha az ilgi duymaktaydı. Ancak bu durumun bilgi iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, serbest piyasa koşulları içindeki rekabetçi pazar koşulları sayesinde üretilen yeni teknolojilere erişimin kolaylaşması ve devletlerin yeniliklerin yayılması politikalarına önem vermesi gibi gerekçelerle hızla değişmekte olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla insanların her geçen on yıl bir öncekine göre bilgiye daha hızlı, ucuz ve çeşitli kaynaklardan erişme imkanı artmaktadır. Bu da geliri az olan kişilerin de bilgiye ulaşmasını ve daha yüksek ilgi düzeyine erişmelerini sağlamaktadır. Dolayısıyla düşük gelirli insanların da siyasal katılımı önündeki engeller giderek azalmaktadır.

2.3.2.4. Meslek ve Siyasal Katılım

Bireyin mesleği ile siyasal katılım düzeyi arasında farklılaşmaya dayalı bir ilişki kurmak elbette mümkün görünmemektedir. Çünkü bir toplum içinde yüzlerce farklı meslek grubu bulunmaktadır ve bunlardan hangisinin diğerine oranla az ya da çok siyasal katılımı bulunduğunu belirlemek olanaksızdır. Ancak bu farklı mesleklerin benzer özellikleri nedensel olarak siyasal katılımı etkileme olanağına sahip olabilmektedir. Bu bağlamda Lane (1965, s.331) mesleğin siyasal katılımı olası etkileme nedenlerini şöyle sıralamaktadır:

1-Meslek, siyasal değeri olabilecek bazı yetenekler ya da becerileri insana kazandırıyor olabilir.

2- Kişiyi siyasetle ilgilenen insanlarla bir araya getirerek, etkileşim sağlıyor olabilir.

3-Mesleği icabı, hükümet kararlarından etkilenildiği için kişinin siyasete ilgisi artıyor olabilir.

4-Meslek icabı insanlar bazı rolleri oynamak zorunda olabilirler ve bu roller siyasete olan ilgiyi arttırabilir.

Bunun dışında özellikle bürokraside ve özel sektörde kişinin statüsü siyasal katılım üzerinde etkili olabilmektedir; Çünkü mesleki statüsü yüksek olan kişilerin haberleşme ve ilişki ağı özel bir ortam içinde yapılanmaktadır. Bu kişiler hükümet bürokrasinin üst düzey yetkilileri ile kendilerini aynı düzeyde görebilmektedir. Onlarla benzer arkadaş çevreleri, deneyimleri ve zevkleri vardır. Bundan dolayı mesleki statüsü yüksek olanlar düşük olanlara göre siyasal ortamlarda bulunma ve siyasilerle iletişime geçme olanağına daha fazla sahip olmaktadır. Bu da onların siyasal katılım etkinliklerinde daha fazla bulunmaları sonucunu doğurmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983, s.31).

Sitembölükbaşı (2001, s.43) benzer şekilde mesleki statüsü yüksek olan bireyin, aldığı eğitim, kitle iletişim araçlarını takip etme imkânı, içinde yaşadığı kentsel ortam, muhatap olduğu çevrenin siyasetle ilişkileri vb. nedenlerle daha düşük statüdeki birine

göre, siyasete daha çok ilgi göstermesi beklenebileceğini belirtmektedir. Alkan (1979, s.113) da, yüksek meslek statüsüne sahip bireylerin, meslekleri icabı sahip oldukları etkinlik duygusu ile de daha çok siyasal katılımda bulunmalarının beklenebileceğinden bahsetmektedir. Ayrıca meslek; bireye toplum içerisinde prestij, makam ve sosyal çevre edinerek örgütlü bir biçimde siyasal otoriteyi etkileme imkanı tanımaktadır. Bu durum da kişinin her düzeyde siyasal katılımını teşvik edebilmektedir (Dilber,2011, s.34).

2.3.2.5. Örgüt Üyeliği ve Siyasal Katılım

Siyasal katılımı etkileyen diğer bir faktör de grup ve örgüt üyeliğidir. Siyasal katılımın örgütlenme yoluyla gelişebilmesi için de bireylerin yaşadığı ortamda demokratik bir sistemin gereği olan örgütlenme özgürlüğünün olması gerekmektedir. Siyasal katılım için bireyler sendikalara, derneklere ve siyasal partilere, siyasal nitelikli örgütlere katılmaktadır (Dilber, 2011, s.46).

Örgüt üyeliği, faaliyet gösterilen alanda elde edilen kazanımlar ve deneyimler sonucunda bireyleri siyasallaştırmakta ve karar alma mekanizmalarında görev almaya özendirilmektedir. Özellikle hükümet dışı organizasyonların yaygınlaşması örgütsel iletişimi arttırmakta; bu oluşumlar içinde yer alan bireyler ise kamusal yaşam içinde daha etkin olmaya çalışmaktadır. Bir başka ifadeyle örgütler bireylerin siyasal düzlemde daha yakın ve etkin ilişkiler kurarak kendilerini daha iyi bir şekilde ifade etmesine olanak sağlamaktadır (Çukurçayır, 2002, s.73-74).

Demokratik sistem içinde bireyler her zaman görüş ve isteklerini hükümetlere ulaştıramamaktadır. Bu noktada örgütlenerek yönetime katılım daha işlevsel bir yol olarak değerlendirilmektedir (Üste, 2007, s.209). Dolayısıyla bireyler örgütlere katılarak demokratik bir eğitimden de geçmiş olmaktadır (Mumcuoğlu, 1982, s.53). Bu noktada belirtmek gerekir ki her örgütün bireye demokratik eğitim bağlamında sağlayacağı katkı aynı düzeyde olmamaktadır. Siyasal örgütlenmeler siyasal olmayanlara göre daha fazla ve doğrudan katkı sağlamaktadır. Bu örgütler bireylerin siyasal bilgi, kural, duygu ve tutum edinmelerinde kaynak işlevi görmektedir. Bu da

onların siyasal yaşamda daha etkin rol almalarını sağlayabilmektedir (Dursun, 2013, s.101).

2.3.2.6. Yerleşme Biçimi ve Siyasal Katılım

Bireylerin içinde yaşadığı toplum da siyasal katılımı etkileyen unsurlardan birisidir. Çünkü bireylerin siyasal davranış biçimleri yaşadıkları yerleşim birimlerine göre değişkenlik gösterebilmektedir. Literatürde bu değişkenliğe neden olan yerleşim biçimi farklılığı temel olarak köy-şehir veya kırsal alan-kent ayrımı şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Kuramsal olarak incelendiği zaman şehirlerde siyasal katılımın her bakımdan daha yoğun olması gerekmektedir (Turan, 1986, s.79). Çünkü genellikle köylerde yaşayan insanların- çeşitli sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı- aktif siyasal katılım göstermeleri beklenmemektedir. Buna karşılık şehir yaşamı içindeki sosyo-ekonomik faktörler bireylerin siyasal katılım düzeyini arttıracak özellikleri taşımaktadır. Bununla birlikte kitle iletişim araçlarının yaygınlığı ve izlenirliği ile siyasal ilgi düzeyini arttıran örgütlenmelerin oranı şehir yaşamı içinde görece daha yüksektir. Dolayısıyla doğurduğu şartlar bakımından köy ya da şehir yaşamı bireylerin siyasal katılımları üzerinde belirleyici bir güce sahiptir (Baykal, 1970, s.66).

2.3.2.7. Etnik Kimlik ve Siyasal Katılım

Etnik gruplar kuşaktan kuşağa geçen bazı sürekli davranışlara, genetik ya da geleneksel kültüre sahip topluluklardır. Etnik yapı sadece Türkiye’de değil birçok Batı Avrupa ülkelerinde de seçim sonuçlarına yansıyan ve yönlendiren bir faktördür. Özellikle etnik konuları temel alan partiler oylamada bu konuyu propaganda konusu haline getirmişlerdir (Özer ve Meder, 2008, s.51).

Turan’a göre, etnik gruplar genelde belli bir bölgede yoğunlaşmışlardır. Yoğunlaşılacak bölgeler ise zaman zaman bu bireylerin siyasal tercihlerini yakından etkileyen bir faktör olarak belirlemektedir. Bölgelerin gösterdiği siyasal farklılıklar, iktisadi gelişme, dinsel ya da etnik farklılıklarla açıklanabilse de bölgenin, bu

faktörlerden bağımsız olarak siyasal tercihleri etkilediği görülmüştür (Turan, 1986, s.83-84).

Yücekök ise etnik kimliğin siyasete taşındığı belli siyasal koşullarda, siyasal katılımı etkileyeceğini ileri sürmektedir. Çünkü bu durum siyasal anlamda etnik bir çatışmayı doğurmakta ve çatışma ne kadar büyükse siyasal katılım da o kadar büyük olmaktadır (Yücekök,1969, s.140). Bununla birlikte yoksunluk güdüsü de siyasal katılımı etkilemektedir. Kendini (etnik köken bağlamında) bazı haklardan yoksun gören vatandaşlar, demokratik kanallar aracılığıyla daha fazla katılım göstererek haklarını elde etmeye çalışabilmektedir (Çaha vd., 2008, s. 50).

Amerika Birleşik Devletleri ve İsviçre gibi ülkelerde ise etnik azınlıklar fazla olmasına rağmen çatışmaların az olması ise sosyal sorunların ve uyuşmazlıkların büyük ölçüde çözülmüş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum da etnik temelli siyasal katılım yoğunlunun çatışmaların çok olduğu ülkelere oranla az olması sonucunu doğurmaktadır Öztekin, 2000, s.225).

2.3.3. Kitle İletişim Araçları ve Siyasal Katılım

Siyasal katılımı artıran etkenlerden biri de kitle iletişim araçları aracılığıyla yapılan yayınlardır. Kitle iletişim araçları ülkelerdeki siyasal organizasyonlar ile kamu arasındaki karşılıklı bilgi akışını sağlamaktadır (Fukuyama, 2000,s. 157-163). Bu açıdan kitle iletişim araçları, hem siyasetçilerin kitlelere ulaşması ve toplumsal süreçleri yönetmesi bağlamında hem de bireylerin siyasal içerikli bilgilere hızlı ve kolay bir biçimde erişebilmesi dolayısıyla önemli bir aracılık görevi üstlenmektedir (Akın, 2013, s. 71).

İnsanların olaylar hakkında daha hızlı ve kolay bilgi sahibi olması ise onların dış dünyayı daha geniş ölçüde algılamasını mümkün kılmaktadır. Bu yüzden medyayı daha çok takip eden insanlar siyasal yaşamla daha çok ilgilenmekte, siyasal konular hakkında daha çok tartışmakta ve daha çok siyasal katılım göstermektedir (Çukurçayır, 2002, s. 72).

Kitle iletişim araçları, vatandaşların görüşlerine ve düşüncelerine yer vererek, onların siyaset ve siyasal kararların alınması sürecine katılmaları noktasında önemli bir işlev üstlenmektedir (Karaçor, 2006, s.130). Zittel, (2001, s. 440) bireylerin siyasal eylemlere ve kararlara ulaşabildiği ölçüde bilinçlendiğini ve güçlendiğini ifade etmektedir. Bu anlamda kitle iletişim araçlarının, siyasal katılım diyalektiğini harekete geçiren bir “aracı” olduğunu söylemek mümkündür. Günümüzde özellikle internet temelli medya aracılığıyla insanlar siyaseti daha yoğun bir biçimde takip etmekte ve geribildirimini siyasal organlara çok hızlı bir biçimde iletebilmektedir (Hasırcı, 2008, s.26-27’den alıntı).

Hagen (1997, s.65) iletişim teknolojilerinin siyasal alanda yaygın bir şekilde kullanılmasının, kişinin siyasal katılım imkânlarını geliştirdiğini ve “direkt demokrasi” , “tele demokrasi” gibi kavramsal tartışmaları gündeme getirdiğini belirtmektedir. Kişi, internet, veya televizyon, aracılığıyla parlamento çalışmalarını izleyebilmekte ve tepkisini hemen ortaya koyabilmektedir. Bu da gösteriyor ki, kitle iletişim araçları, kişinin siyasal katılımını kolaylaştırmakta, tepkisini daha hızlı bir şekilde yetkili mercilere ve kamuoyuna ulaştırabilmektedir.

Zittel (2001, s. 440-441)’e göre kitle iletişim araçları, sadece ulusal siyasal sistem ve çıktılarını değil, dünyadaki diğer siyasal sistemleri, siyasal kültürleri, siyasal katılım biçimlerini ve tutumlarını da tanıtmaktadır. Kitle iletişim araçlarını kullanarak diğer ülkelerdeki siyasal davranış örüntülerine de ulaşan kişi, daha çeşitli, daha fazla siyasal katılım türleri belirleyebilmekte ve tepkisini daha etkili bir biçimde ortaya koyabilmektedir (Hasırcı, 2008, s.27’den alıntı).

2.3.4. Psikolojik Faktörler

Baykal, (1970, s.30)’a göre siyasal olsun ya da olmasın bütün davranışlar ortak bir mekanizmaya sahiptir. Psikolojik çatısı bakımından davranışın siyasal oluşu ile olmayışı arasında bir fark yoktur. Siyasal davranışların ayrı bir inceleme konusu olarak ele alınması bu davranışların analitik yapıları bakımından farklılık göstermelerinden değil, pratik gereksinimlerden kaynaklanmaktadır. Sivil toplum çalışmalarına aktif katılım sağlayan kişilerin siyasal katılım düzeylerinin de yüksek olduğu

gözlemlenmektedir. Bunu destekleyici yönde sonuçlar veren amprik araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğın Dernek üyesi olanların aynı zamanda çeşitli alanlarda daha aktif rol oynadığı, daha çok kitap okuduğu ve daha çok siyasal toplantılara katıldığı, görölmektedir (Allardt ve diğerleri, 1958'den alıntı). Bu bulgular siyasal davranışların hangi psikolojik nedenlerden kaynaklandığının araştırılmasına neden olmuştur. Bu araştırmalar sonucunda ortaya çıkan psikolojik nedenleri genel anlamda aşağıdaki gibi başlıklandırmak mümkündür.

2.3.4.1. Siyasal Etkinlik Duygusu

Siyasal Etkinlik duygusu bireyin siyasal hayatta ne oranda yer alacağını ve siyasal katılımının hangi düzeyde gerçekteceğini belirleyen önemli bir unsurdur. Bu haliyle siyasal etkinlik duygusu, "bireyin, karar alma sürecine etkide bulunabileceğine inanmasıdır" (Milbrath ve Goel, 1977, s.57).

Kalaycıoğlu (1979, s.172) da siyasal etkinlik duygusunu, "kişinin "içinde yaşadığı siyasal sisteme ve/veya onun parçalarına etki etmek suretiyle, bu sistemi kendisine yarar temin edecek şekilde çalıştırabileceği inancı veya duygusudur". şeklinde tanımlamaktadır.

Siyasal etkinlik duygusu kavramı (Campbell vd.,1954, s.187) tarafından "bireysel siyasal eylemin siyasal süreç üzerinde bir etkiye sahip olduğu veya olacağı duygusu" olarak tanımlanmaktadır. Bu duyguya sahip bir birey siyasal ve sosyal yaşamda belirgin değişimlerin yaşanabileceğini düşünmektedir. Bununla birlikte kendisinin de bu değişimde önemli bir rol oynayabileceğine inanmaktadır (Eser, 2013, s.1876'dan alıntı). Bu durumda bireylerin siyasal katılım düzeyi artmaktadır. Bazı bireyler ise siyasal süreçlerde etkili olma noktasında kendilerini yetersiz hissetmektedir. Bu durum da onların siyasal katılım düzeyini düşürmektedir. Ancak belirtilmesi gerekmektedir ki bu ifadelerden kesin davranış kalıplarını açıklayan genellemelere gitmek, normatif bir teori kurmak pek mümkün değildir (Kapani, 2005, s.133).

Siyasal etkinlik duygusu, siyasal partiyle bağ kurma, siyasetle ilgilenme, siyasal bilgi edinme ve kitle iletişim araçlarından siyaseti takip etme gibi siyasal katılım etkinlikleri üzerinde etkili olabilmektedir (Niemi ve Weisberg 1993, s.17). Ancak bu

noktada siyasal etkinlik duygusunun, tamamıyla bireye ait bir süreçte ortaya çıktığını, insanların kişisel özellikleriyle ilgili olduğunu ve bu yönüyle yoğunluk düzeyi bakımından kişiden kişiye farklılaştığını belirtmek gerekmektedir.

Yüksek siyasal etkinliği olan insanlar, olmayanlara göre, siyasal hayatta daha aktiftir (Elms, 1976: 18). "Birey, kendisinin ne kadar etkin olduğuna inanırsa, oy vermekten protesto eylemlerine değin çeşitli katılım türlerine o derecede fazla başvurabilmektedir" (Kalaycıoğlu, 1983, s. 40). Ancak, Almond ve Verba (1963, s.179) 'ya göre, bir kişinin, siyasete katılması gerektiğine inanması, böyle davranacağı anlamına gelmez; katılım yollarının da birey tarafından bilinmesi gerekmektedir.

Siyasal etkinlik duygusuna sahip olmayan kişiler, siyasal sistemi kendi yararlarına etkileyebileceklerine inanmazlar. Bu sebeple kendilerini çok zayıf ve etkisiz görerek siyasal alana uzak durmayı tercih ederler. Girişimci ruha sahip kişiler ise, bunun tersine, daha yüksek siyasal katılım arzusuna sahip olmakta ve risk üstlenebilmektedir. Şu da bilinmelidir ki, Siyasal etkinlik duygusunun oluşmasında sosyo-ekonomik etkenler de belirleyici olabilmektedir (Dursun, 2002, s.245-246). Örneğin, Orta düzey ekonomik sınıfa mensup olanlar daha güçlü siyasal etkinlik duygusuna sahip olmakta ve daha çok siyasal katılımında bulunmaktadır (Milbrath,1965, s.58). Bu da bireyin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar ile (siyasal katılımı tahrik eden) psikolojik dürtülerin karşılıklı etkileşim halinde olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak ne sosyo-ekonomik koşullar, ne de psikolojik yönelimler tek başlarına siyasal katılımı belirlemektedir.

Ayrıca, siyasal kültürün biçimi de siyasal etkinlik duygusunu etkilemektedir. Siyasal kültür, katılıma elverişli ise bireylerin siyasal etkinlik duygusu da güçlü olacaktır (Çukurçayır, 2002, s. 58).

Siyasal etkinlik duygusu ile siyasal katılım arasında karşılıklı olarak poitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu karşılıklı etkileşim kişiyi siyasal alanda aktif, bilgili ve daha yoğun bir siyasal katılıma tahrik etmektedir (Hasırcı, 2008, s.42).

2.3.4.2. Siyasal Güdü

İnsan doğasında kişiye bağlılık, dayanışma arayışı, çıkar beklentisi ve vatandaşlık bilinci gibi siyasal katılımı tetikleyen önemli güdüler bulunmaktadır. Örneğin birey dayanışma güdüsüyle, ait olduğu bir sosyal grupla dayanışma sergilemek için; çıkar güdüsüyle, siyasal bir makama sahip olmak için ya da vatandaşlık bilinciyle toplumsal sorunlara çözüm getirmek için katılımda bulunabilmektedir (Özbudun, 1975, s.5-6).

Bireyin, yeterli zamana sahip olmaması katılım güdüsünü olumsuz etkilemektedir. Ayrıca bireylerin katılım göstermesine aracılık eden organizasyonların da motive edici olması gerekmektedir. Bireyler boşa zaman ve emek harcadıklarını düşünmeye başladıklarında onları katılıma yönlendiren güdülerini de yitirmektedir (Keleş, 1993, s.30-31).

2.3.4.3. Siyasal İlgı

Siyasal gelişmeleri sürekli biçimde takip etme eğilimini siyasal ilgi olarak ifade etmek mümkündür. Siyasal ilgi düzeyi yüksek olan bireyler siyasal gelişmeleri daha kolay algılamaktadır. Bu da onların siyasal katılım yönünde gdlenmelerine neden olmaktadır. Yoğun güdü altındaki bireylerin siyasal eyleme olan eğilimi önemli bir biçimde artmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983, s.41-42).

Siyasal katılımın tanımı üzerine yapılan tartışmalarda bazı araştırmacılar (Dahl, 1976, s.56-57; Kapani, 1992, s.131; Baykal, 1970, s.33), siyasal ilgiyi siyasal katılımın bir parçası olarak görmektedir. Diğer yaklaşımları savunan araştırmacılar ise siyasal katılımı siyasal eylemden ibaret kabul etmekte ve siyasal ilgiyi siyasal katılımın yalnızca hazırlayıcı bir unsuru olarak görmektedir (Huntington ve Nelson, 1976, s.4; Weiner, 1971, s.164; Özbudun, 1975, s. 4; Kalaycıoğlu, 1984, s.10). (Topbaş, 2009, s.183'ten alıntı).

Siyasal olayları devamlı olarak takip edenler bir takip etmeyenlere oranla siyasal olaylar hakkında daha fazla ve detaylı bilgiye sahip olmaktadır (Topbaş, 2009, s.183). Böylece siyasal ilginin bireyin siyasal bilgi sahibi olmasında payı olduğu ve siyasal

bilginin de siyasal katılımı belirlemekte önemli bir değişken olduğu ileri sürülmektedir (Kalaycıoğlu, 1984, s.41).

Siyasal ilgi derinleştikçe bireyin sahip olduğu güdüler yoğunlaşmaktadır. Bunun sonucunda bireyler görece daha çok emek ve zaman isteyen siyasal katılım biçimlerine yönelebilmektedir. Örneğin siyasal ilgi düzeyi düşük bir birey siyasal katılım bağlamında yalnızca oy kullanırken ilgi düzeyi yüksek olan bir birey toplumsal bir sorunun çözümü için yetkililerle iletişime geçebilmektedir (Kalaycıoğlu, 1984, s.43).

Siyasete ilgi duyma, bireyin, demokratik yaşam tarzı içinde siyasal alanda ortaya çıkan günlük siyasal olayları izlemesinden, sistemin nasıl çalıştığına ve olumlu veya olumsuz anlamda kendi yaşamını ne kadar etkilediğini öğrenmek istemesine kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreç, aktif siyasal katılımı bulmak için olumlu bir hazırlık aşaması olarak düşünülmektedir. Birey bu dönemden sonra kendi siyasal katılımının siyasal mekanizma üzerinde bir etki sağlayacağına inanması halinde, aktif olarak siyasal yaşama girecek, bir etki yaratmayacağına inanması durumunda ise siyasal alanla ilgisi kesilebilecektir.

2.3.4.4. Vatandaşlık Duygusu

Siyasal katılımı arttıran bir diğer bireysel nitelik, vatandaşlık görevi duygusudur. Vatandaşlık görevi duygusuna sahip olan kişi siyasette etkili olup olmayacağına bakmaksızın siyasal katılımı bulmaktadır. Baykal, (1970, s.100) eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyin yüksek olması durumunda vatandaşlık duygusunun arttığını belirtmektedir.

2.3.4.5. Girişkenlik

Sosyal girişkenlik de siyasal katılımı arttıran başka bir kişisel niteliktir. Sosyal girişkenlik “toplumsal ilişkilerde bir rahatlık hissine ve bunu sağlamak için gereken özelliklere sahip olmak biçiminde tanımlanabilir (Milbrath,1965, s.101). Sosyal girişkenlik niteliği taşıyan kimselerin siyasal faaliyetlerde bulunma olasılığı daha yüksektir.

2.3.4.6. Güven Duygusu

Psikolojik etkenlerden bir diğeri de bireyin çevresindekilere karşı sahip olduğu güven duygusudur. Birey, siyasal katılım sürecinde tek başına hareket edemeyeceği için bunu örgütler aracılığıyla yapmaktadır. Çevresindekilere güvenmeyen kişilerin ise bu sosyal yapılar içinde aktif rol alması mümkün olmamaktadır. Bu açıdan özellikle parti teşkilatlarında görev alacak kişilerin güven duygusuna sahip olması gerekmektedir (Topbaş, 2009, s.185).

2.3.4.7. Yabancılaşma

Siyasal katılımı arttıran psikolojik değişkenlerin yanında, siyasal katılımı azaltan psikolojik değişkenler de bulunmaktadır. Bunlardan en çok bilineni siyasal yabancılaşmadır. Yabancılaşma (alienation), Ergil ve Alkan (1980, s.24)'a göre “genel anlamda bireyin var olan toplumsal yapılara ilişkin değer, kural, beklenti ve ilişkilerden uzaklaşması” anlamına gelmektedir.

Dar kapsamda siyasal alana ilişkin yabancılaşmayı ise “siyasal sistemin birey için bir anlam ifade etmediği, gerçek gereksinimlerine yanıt veremediği ve kendisini gerçekleştirmesini engellediği durumlarda ortaya çıkan kopuş durumu” olarak tanımlamak mümkündür (Campbell,1966, s.405-406).

Siyasal yabancılaşma, bireyin toplumsallaşma sürecinde edindiği değerleriyle siyasal sistemin değerleri arasındaki çelişkiden kaynaklanmaktadır. Bireyin bu çelişkinin yok edilemeyeceğine dair bir inanca sahip olması yabancılaşma olarak tanımlanmaktadır. (Ergil ve Alkan'a 1980, s.24)

Gelişmiş toplumlarda karşılaşılan sorunlar giderek karmaşıklaşmakta ve siyasal çözümler uzmanlık gerektirmektedir. İnsanlar bu süreçlerde giderek kendini daha donanımsız hissetmekte ve pasifleşmektedir. Bu durum onları siyasete olan ilgisini azaltmaktadır.

Yabancılaşmanın bir diğer nedeni de devletlerin politik nedenlerle bireyleri siyasetten uzak tutmasıdır (Kapani,1992, s.135-137). Bu bağlamda yirminci yüzyılda yaygınlaşan temsili demokrasi modeli insanların siyasal süreçlere olan ilginin azaltılması

ve yabancılaşmaya yol açması dolayısıyla eleştirilmektedir (Doğanay, Çuhadar ve Sarı, 2007, s.214).

2.3.4.8. Anomi

Siyasal katılımı azaltan bir diğer değişken anomidir . Sosyal edilgenlik (anomy), durumu yaşayan bir birey içinde yaşadığı normsuzluk atmosferinde kendisini güçsüz hissetmekte ve çevresindeki olayları etkileyebileceğine dair inancını tümüyle yitirmektedir (Çukurçayır, 2002, s.59-60).

Anomi, genellikle “toplumsal geçiş dönemlerinde veya bir toplumun hızlı değişim geçiren kesimlerinde görülmektedir. Anomiyi, var olan kuralların bağlayıcılıklarının kaybolması; buna karşılık yeni kuralların da eskilerin yerine ikame edilecek kadar kabul görmemesi” olarak tanımlamak da mümkündür (Demir ve Acar,1999, s.21-22). Örneğin askeri darbe dönemlerinin ardından demokrasi askıya alınmakta ve sıkıyönetim idaresinin koyduğu olağanüstü hal yasaları yürürlüğe girmektedir. Bu aşamada demokratik sistem içinde yaşamaya alışmış toplum açısından yönetimi silah zoruyla ele geçirmiş olan ve meşruiyeti olmayan bir yönetimin koyduğu kurallar bağlayıcı bir nitelik taşımamaktadır. Bu durumda mevcut kuralları meşru demokratik kanalları kullanarak değiştirme gücüne sahip olmayan toplumda anomi halinin yaşanması kaçınılmazdır.

2.3.4.9. Soyutlanma (Cynicism)

Katılımı azaltan bir diğer psikolojik değişken de sinizmdir. Türkçe olarak soyutlanma şeklinde ifade edilebilir. Soyutlanma yaşayan birey güvensizlik, şüphecilik ve düşmanlık duyguları içerisindedir. Bu durumun, belirli bir sisteme dönük muhalefetle, siyasal yabancılaşmayla veya anomiyile karıştırılmaması gerekmektedir; çünkü sinik kişiler sistemden yalnızca kopmakla kalmayıp, aynı zamanda sisteme karşı düşmanlık sayılabilecek ölçüde tümüyle olumsuz bir tavır sergilemektedir (Baykal, 1970, s.103; Çukurçayır, 2002, s.59-60).

2.4. SİYASAL KATILIM BİÇİMLERİ

Kullanılan teknikler bakımından Max Kaase ve Alan Marsh (1979, s.42) siyasal katılımı olağan ve olağandışı siyasal katılım biçiminde iki temel ayırıma tabi tutmaktadır. Hem modernleşmenin göstergesi olan toplumsal hareketlilik, hem de ortaya çıkan toplumsal sorunlar karşısında insanlar olağan ve olağandışı siyasal katılım yollarına başvurmaktadır (Örs, 1997, s.34).

Olağan Siyasal Katılım: Olağan siyasal katılım, seçim sürecine yasal ve meşru çerçevede katılma, siyasal rejimi destekler faaliyetler gösterme, sürekli olarak siyasal konularla ilgilenme (toplumsal değişimi yaratmak istemek gibi) ve gündelik işlerde bürokrasi ile ilişkiye geçme gibi yasal çerçevede yapılan siyasal faaliyetlerdir (Kalaycıoğlu, 1984, s.204-206).

Siyasal partilerin ve seçim ortamının bulunduğu demokratik toplumlarda vatandaşlar bu kurumlar yoluyla dertlerini dile getirebilme ve bunu göreceli olarak sisteme aktarabilme imkânına sahiptir. Bu kurumlar, aynı zamanda bireylerin siyasal sisteme yabancılaşmasını da önlemektedir (Örs, 1997, s.34).

Topbaş, (2009, s.144) oy verme, siyasal bir örgüte üye olma, partiye para yardımında bulunma, bir gazete ya da dergide siyasal yazılar yazma, seçimlerde aday olma, toplu halde kamu otoriteleriyle ilişkiye geçme, kişilerin yaşamlarını ilgilendiren konularda devlet memurlarıyla iletişime geçme gibi etkinliklerin olağan siyasal katılımın belli başlı biçimleri olarak gösterildiğini belirtmektedir (Gülmen, 1979, s.12'den alıntı).

Olağan siyasal katılımın en bilinen şekli seçimlerde oy kullanmaktır. Bir diğer olağan katılım şekli de seçim kampanyalarında aktif olarak görev almaktır. Bununla birlikte bazı bireyler partilerin düzenlediği miting ve benzeri toplantılara katılarak pasif bir şekilde de olağan katılımda bulunabilmektedir. Türkiye koşullarında doğrudan mümkün olmasa da dolaylı biçimlerde yapılan parti ve adayların seçim faaliyetlerine maddi destek verme etkinliği de olağan bir siyasal katılım biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır (Turan, 1986, s.70). Kişinin bireysel olarak kendi adına (işe alınmak gibi) kamu otoritelerinden bir takım isteklerde bulunması da olağan siyasal katılım biçimine örnek olarak verilebilir (Topbaş, 2009, s.145).

Olağandışı Siyasal Katılım: Siyasal katılım imkânının; sınırlı olduğu ya da hiç olmadığı rejimlerde taleplerine cevap alamayan bireyler, sisteme karşı olan tepkilerini olağandışı yöntemlerle göstermektedir (Topbaş,2009, s.144). Siyasal rejimin kural ve normlarına karşı çıkmak için girişilen bu faaliyetlere olağan dışı siyasal katılım denilmektedir (Kalaycıoğlu,1983, s.204-205). Olağandışı siyasal katılımında bulunan bireyler, ülkedeki siyasal sistemin tümünü, ya da bazı uygulamalarını değiştirmek amacını taşıyabilmekte ve bunun için zaman zaman şiddete de başvurabilmektedir.

Olağandışı siyasal katılım hem yasal, hem de yasa dışı olabilmektedir. Toplu dilekçe vermek, belli özel sektör işletmelerini boykot etmek, grev yapmak, yasal otoritelerden izin alarak sokak eylemleri veya gösteri yürüyüşleri düzenlemek sivil itaatsizlik yasal sınırlar içindeki olağandışı siyasal katılım etkinlikleri olarak sıralanabilir.

İşgal, mülke zarar vermek, yasal otoritelerden izin almadan yapılan sokak eylemleri veya gösteri yürüyüşlerin organize etmek ya da bunlara katılmak, zor kullanmak, çete ve gerilla savaşına girişmek, suikast yapmak, askeri darbe girişiminde bulunmak vb. ise yasal olmayan olağandışı katılım yöntemleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yasa dışı siyasal katılım biçimleri siyasal sistemin katılığından ve temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının engellemesinden kaynaklanabilmektedir. Buna karşın belirli grupların olağan yollardan hedeflerine ulaşamamalarının sonucu da olabilmektedir (Kışlalı, 1994, s.186).

Bir ülkede yasal sınırlar içindeki olağan dışı siyasal katılıma ilişkin toplumsal eylemlilik durumunun sıklığı o ülkedeki demokrasi kültürünün yerleşik bir hal aldığını ve güçlü olduğunu göstermektedir. Çünkü modern demokrasilerde insanların sisteme yalnızca oyları ile katılmaları temsilcilerin denetimi açısından yeterli olamamaktadır. Seçmenlerin çoğunluğunun desteğini alan bir siyasal parti gerek kendisine oy verenleri gerekse vermeyenleri tatmin etmeyen bir takım politikalar ortaya koyabilmektedir. Bu noktada bireylerin temsilcilerine seslerini duyurabilmelerinin en etkili yolu olağandışı siyasal katılım faaliyetlerine girişmektir. Ancak, yasal sınırlar dışında kalan olağandışı siyasal katılım yöntemleri aynı zamanda gayri meşrudur ve demokrasinin güçlenmesine

katkı sağlamamaktadır. Yasaların dışında kalan bu türden eylemler başta yaşam hakkı olmak üzere başkalarına ait temel hakları tehdit etmektedir. Yapısı itibarıyla her zaman aşırılığa ve manipülasyona açıktır. Demokratik siyasal ve hukusal sistemin sağladığı özgürlük alanının kötüye kullanılması ise en başta demokrasinin kendisine zarar vermektedir.

Almond (1970, s. 69-70) da Max Kaase ve Alan Marsh tarafından yapılan sınıflamaya benzer şekilde siyasal katılım biçimlerini, “alışlagelmiş” ve “olağandışı” olarak gruplandırmaktadır. Almond, siyasetle ilgilenmek, siyasal konular hakkında, tartışmak, siyasilerle ilişkiler kurmak, siyasal nitelikteki örgütlerde aktif olarak görev almak vb. aktivitelerin “Alışlagelmiş” siyasal katılım kategorisi altında yer aldığını belirtmektedir. Buna karşın bildiri yayınlama, gösteri yürüyüşü yapma, mitingler düzenleme, zor kullanma, suikast düzenleme, devrim girişimleri vb. faaliyetleri ise olağandışı siyasal katılım biçimleri kategorisi altında ele almaktadır.

Milbrath (1977, s.14-20) ise, sekiz tür siyasal katılım biçiminden bahsetmektedir (Topbaş,2009, s.149’dan alıntı):

1. **Açık ve Gizli Siyasal Katılım:** Açık siyasal katılım kamuya açık olarak, kayıt altına alınabilecek şekilde yapılan siyasal katılımıdır. Mitinglere katılım, siyasal içerikli bir televizyon programında konuşma, sosyal medya hesabında herkese açık bildirimde bulunma bu siyasal katılım biçimine örnek olarak gösterilebilir. Kamuya kapalı olarak, gizli gündemle yapılan siyasal katılım ise gizli siyasal katılım kapsamındadır. Bazı yasadışı örgütlenmelerin yaptığı özel toplantılar bu siyasal katılım biçimi içinde değerlendirilebilir.
2. **Özerk ve Zorunlu Katılım:** Bazı insanlar kendilerinden talep edilmemesine rağmen öz iradeleriyle siyasal katılım göstermektedir. Örneğin bir siyasal partinin gençlik teşkilatında görev almak için zorlayıcı bir neden olmamasına rağmen gençler bu teşkilatlarda gönüllü olarak görev alabilmektedir. Buna karşılık bazı ülkelerde oy vermek yasal bir zorunluluk olarak uygulanabilmektedir. Bu durumda insanlar herhangi bir yaptırımla karşılaşmamak için zorunlu olarak oy vermektedir.

3. ***Yaklaşan ve Kaçınan siyasal katılım:*** Yaklaşan siyasal katılımı kişi daha çok katılım göstermesi durumunda elde edeceği mükâfatı düşünmektedir. Örneğin bir partinin seçim kampanyasında görev alarak partinin seçimi kazanması durumunda partini bir organında ya da bir kamu kurumunda aylık geliri olan bir işe girmeyi amaçlamak bu türden bir katılımıdır. Kaçınan siyasal katılımı ise kişi katılımı bulunmadığı takdirde ne gibi bir bedel ödeyeceğini düşünmektedir. Örneğin bu kapsamda birey, içinde yaşadığı sosyal çevreden dışlanmak korkusu ile bir siyasal partiye destek verebilir ve bu partinin etkinliklerine katılabilir.
4. ***Geçici ve Devamlı Katılım:*** Bir kişi oy kullandığında ya da bir adayın veya partinin seçim kampanyası sürecinde görev aldığııda geçici olarak siyasal katılımı bulunmaktadır. Bir siyasal partinin yerel ya da merkezi organlarında görev aldığııda ise devamlı bir biçimde siyasal katılımı bulunmuş olmaktadır. Bu türden siyasal katılımı bulunan kişilerin günlük yaşamlarında bile devamlı biçimde siyasal kimliğini ön plana çıkaracak davranışlarda bulunduğu gözlemlenmektedir.
5. ***Katkıda Bulunan ve Alan Siyasal Katılım:*** Siyasal kampanyalara katılımı bulunan bir kişi, mevcut siyasal sisteme katkıda bulunmaktadır. Protestolara veya imza kampanyalarına katılan kimseler ise sistemden bir takım şeyleri almayı talep etmektedir. Bu bazen yitirilmiş bir hakkın geri kazanılması olabileceği gibi bazen de maaş zammı gibi daha ileri düzeyde bir takım olanakların istenmesi şeklinde olabilir.
6. ***Açıklayıcı ve Araçsal Siyasal Katılım:*** Bireyler, şahsen eylemlere veya mitinglere katılarak veya siyasal simgeleri kıyafetlerinde ya da kullandıkları araçlarda taşıyarak açıklayıcı siyasal katılımı bulunmaktadır. Partiye bir lider seçerken ya da partiye maddi bir takım bağışlarda bulunurken ise araçsal siyasal katılımı bulunmaktadır.

7. **Sözlü ve Sözsüz Siyasal Katılım:** Kişilerin, bir siyasal konu hakkında çevresindekilerle tartışması veya onları bir partiye oy vermeleri için ikna etmeye çalışması sözlü siyasal katılım kapsamındadır. Bir imza kampanyasına katılmak, bir eylemde yer almak veya siyasal bir aktöre e-posta göndermek ise sözsüz siyasal katılımda bulunmaya örnek olarak gösterilebilir.
8. **Sosyal ve Sosyal Olmayan Katılım:** Birey bir toplulukla birlikte hareket ederek siyasal katılımda bulunuyorsa bu sosyal olan siyasal katılım kapsamındadır. Mitinglere katılım ve kapı kapı dolaşarak bir parti ya da aday için destek talebinde bulunmak buna örnek gösterilebilir. Bireysel olarak gerçekleştirilen siyasal katılım ise sosyal olmayan siyasal katılımıdır. Örneğin birey kendisiyle ilgili bir konuda kişisel hesabından bir milletvekiline e-posta gönderdiğinde sosyal olmayan sosyal olmayan siyasal katılımda bulunmuş olmaktadır.

Hague, Harrop ve Breslin (1992, s.156) siyasal katılımı; gönüllü-iradi katılım, kişisel çıkarlar çerçevesinde gelişen katılım ve disiplin altına alınmış katılım olarak üç farklı kategoride ele almaktadır. Demokratik siyasal sistemlerde insanlar gönüllü olarak çeşitli siyasal etkinliklere katılabilmekte ve organizasyonlara üye olabilmektedir. Bu noktada hiç bir zorlama veya yönlendirme olmaksızın kendi iradeleriyle katılım sağlamaktadır ki demokratik açıdan ideal olan katılım biçimi de budur. Bununla birlikte belli topluluklar bir kanaat önderi veya örgüt aracılığıyla mobilize edilerek siyasal katılım gösterebilmektedir. Örneğin Türkiye'nin belli bölgelerinde yöre halkı üzerinde etki gücüne sahip olan aşiret liderleri, mensuplarını belli bir siyasal partiyi veya kişiliği desteklemeye yönlendirebilmektedir. Bu da mobilize katılım ya da kişisel çıkarlar çerçevesinde gelişen katılım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu katılım biçimi demokratik kültürün toplumsal olarak içselleştirilmediği ortamlarda karşılık bulmaktadır. Otoriter sistemlerde ortaya çıkan disiplin altına alınmış katılım ise yönetimi etkilemekten çok desteklemeyi amaçlamaktadır. Buradaki destek bir zorunluluktan kaynaklanmakta ve kişilerin iradesi dışında oluşturulmaktadır. Çünkü insanlar otoriteyi desteklemedikleri durumlarda çeşitli yaptırımlara uğramaktan korkarak katılım sağlamaktadır.

Siyasal katılım biçimlerini olumlu ve olumsuz olarak sınıflandıran araştırmalar da bulunmaktadır. Yücekök, (1983, s.29) olumlu siyasal katılım biçimlerini; siyasal temsilcilerle temas kurma, seçimlerde oy verme ve seçim kampanyalarında görev alma, siyasal literatürü izleme ve siyasal parti ve örgütlere üye olma şeklinde belirtmektedir .

Olumsuz katılım ise, bir ülkedeki siyasal sistem tarafından meşru kabul edilmeyen yollardan gerçekleştirilen siyasal katılım biçimlerine karşılık gelmektedir.

Eroğul, (1991, s.252-254) olumsuz siyasal katılımı üç kategori altında toplamaktadır. Olumsuz katılımın en üst boyutu düzene karşıtlıktır. Düzene karşıtlığın en aşırısı ise devrimci ya da karşı-devrimci tutum ve davranışlar şeklinde kendisi göstermektedir. Olumsuz katılımın ikinci biçimi düzene karşıtlık ölçüsünde olmasa da kurulu yapılara, yöneticilere ve ikincil değerlere karşı çıkış şeklindeki sisteme karşıtlıktır ki bu siyasal katılım biçimi "darbecilik" olarak adlandırılmaktadır. Üçüncü olumsuz katılım biçimi ise yöntemlere karşıtlık şeklindedir ve bu olumsuz siyasal katılım biçiminde yürürlükteki hukuksal düzenin kabul etmediği yöntemlerinin kullanılması söz konusudur (Topbaş,2009, s.151'den alıntı).

Siyasal katılım ile ilgili literatürde araştırmacılar tarafından en fazla yapılan sınıflandırma ise konvansiyonel (geleneksel) ve konvansiyonel olmayan (geleneksel olmayan) katılım biçimleridir.

Konvansiyonel siyasal katılım ülkedeki mevcut siyasal sistem tarafından uygulanan kural ve normlara aykırı olmayan biçimlerde ortaya konulan siyasal katılımı ifade etmektedir. Oy verme davranışının yanı sıra seçim kampanyalarında aktif görevler almak, siyaset hakkında tartışmak, siyasal partilere üye olmak, siyasal alanda etkinlikte bulunan dernek vb.'ne katılmak gibi etkinlikleri de kapsamaktadır (Çukurçayır, 2002, s.49). Bu katılım tipi, siyasal katılımın legal boyutunu oluşturur. Siyasal karar alma süreçlerine konvansiyonel katılımı bulunduranlar, bu katılımı kaynaklanan yükümlülükleri daha kolay üstlenebilmektedir (Beetham, 2008, s.12).

Geleneksel katılım aracılığıyla bireysel ve toplumsal beklentilerine tatmin edici düzeyde cevap alamayan kişiler alternatif ifade biçimlerine başvurmaktadır (Dirlik, 2008, s.67). Bu ifade biçimleri de konvansiyonel olmayan katılım içerisinde toplanmaktadır. Bildiri dağıtmaktan, imza toplamaya, afiş asmaya, gösteri yapmaya,

şiddet kullanmaya veya devrimci girişimde bulunmaya kadar uzanan siyasal katılım biçimleri bu kapsamda değerlendirilmektedir (Topbaş,2009, s.153).

2.5. SİYASAL KATILIM DÜZEYLERİ

Milbrath ve Goel (1977: 18)'e göre bireylerin siyasete katılımları çok farklı düzeylerde gerçekleşmektedir. Bazı tür siyasal katılım eylemleri diğerlerine göre daha kolay yapılabilir. Örneğin yasal olarak çok partili siyasal rejimin özendirildiği ülkede oy vermek kolay yapılan bir siyasal eylem iken, bir gösteri yürüyüşüne, bir siyasal partinin faaliyetlerine katılım, enerji, zaman gerektirmekte ve hatta yaşam tehlikesi içerebilmektedir (Topbaş, 2009, s.138'den alıntı).

Milbrath, (1977, s.18) zor olandan kolay olana doğru dört siyasal katılım düzeyi sıralamaktadır. Bu sıralama şu şekildedir: Çokça zaman ve emek gerektiren zor aktiviteler (Gladiatorial Activities), görece daha kolay olan geçiş eylemleri (transitional activities), ve zor olmayan izleyici faaliyetleri (spectator activities). Kayıtsızlar ise siyasal anlamda eylemsizdir. Bu düzeyler altında yar alan aktiviteler ise Milbrath tarafından şu şekilde sıralanmaktadır:

Gladyatör faaliyetleri:

- Kamuda veya bir siyasal parti organında görev almak
- Bir siyasal pozisyon için aday olmak veya siyasal amaçlı bağış toplamak
- Parti teşkilatlarında yapılan yönetimse toplantılara katılmak
- Siyasal bir partiye üye olmak ve verilen görevlerde aktif katılımcı olmak
- Bir siyasal parti ya da adayın kampanyasında görev almak

Geçiş Faaliyetleri

- Siyasal mitinglere katılmak
- Bir siyasal partiye ya da adaya maddi destekte bulunmak
- Bir siyasal aktör ile iletişim halinde olmak

İzleyici Faaliyetleri

- Siyasal bir simgeyi kıyafette veya kullanılan araçta taşımak
- Çevredeki insanları bir parti ya da aday için oy kullanmaya teşvik etmek
- Siyasal içerikli tartışmalar yapmak
- Oy kullanmak
- Siyasal içerikli mesajlar açık olmak

Kayıtsızlık

- Siyasal sisteme hiç katılmamak

Verba ve Nie (1972, s.74) tarafından yapılan sınıflandırmaya göre siyasal katılım altı düzeyde gerçekleşmektedir:

1. Hiç siyasal katılımında bulunmayanlar: Bu kategori altındaki kişiler, siyasete ilgi duymamakta, siyaseti takip etmemekte ve hatta oy bile kullanmamaktadır.
2. Sadece oy veren katılımcılar: Siyasete ilgi duymamakla birlikte oy kullanarak siyasal katılımında bulunan kimseler bu kategoride değerlendirilmektedir.
3. Kişisel düzeyde katılımcılar: Bu kategorideki bireyler oy kullanmanın yanı sıra kişisel sorunlarına çözüm getirmek için bazı siyasal organlarla iletişime geçebilmektedir.
4. Toplumsal düzeyde katılımcılar: Bu düzeydeki katılımcılar sosyal problemlere çözüm getirmek için örgütlenerek siyasal aktörleri etkilemeye çalışmaktadır.
5. Kampanya katılımcıları: Bu düzeydeki katılımcılar ise siyasal partilerin ya da adayların seçim kampanyalarında aktif görev almaktadır.
6. Siyasal partilerde aktif görev alan katılımcılar: Bu kategorideki katılımcılar yalnızca kampanya dönemlerinde değil devamlı olarak siyasal partilerin çeşitli organlarında görev alarak aktif biçimde siyasal faaliyetlere katılmaktadır.

Siyasal Katılım düzeylerini farklı bir sınıflandırma altında değerlendiren (Dahl,1963, s.56-57) dört tür siyasal katılım düzeyi olduğunu ileri sürmektedir (Baykal,1970, s.31-32'den alıntı):

1. İlgi duyma: Siyasal gelişmeleri takip etme düzeyini kapsamaktadır.
2. Önem verme: Siyasal gelişmeler ilgi duymanın yanı sıra onlara önem vermeyi içermektedir.
3. Bilgi edinme: Siyasal gelişmelere ilişkin verilere erişmek ve bu verileri kullanmak bu kapsamdadır.
4. Eylem: Siyasal organların aldığı kararları etkilemek için siyasal katılımında bulunmayı ifade etmektedir.

Baykal (1970, s.31) ise siyasal katılım düzeylerini belirlemede üçlü bir sınıflama önermektedir.

- Siyasal olayları takip etme
- Siyasal gelişmeler karşısında tavır takınma
- Siyasal olaylara dâhil olma

Siyasal katılım düzeyini, seçime katılıp katılmamaya göre belirleyen Çam (1995, s.153) 'a göre ise siyasal katılım;

- Siyasete katılmama, ilgi duymama; örneğin seçime katılmama
- Yalnız seçimlere katılma
- Seçimler dışında da siyasete ilgi duyma olarak üç düzeyde incelenebilmektedir.

Topbaş, (2009, s.141) literatürdeki sınıflandırmaların belirttiği katılım düzeylerinin birbirinden tamamen kopuk veya ilgisiz olmadığını, bunlar arasında bir bağ olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca bütün bu sınıflandırmalara bakıldığında katılım düzeylerinin ülkeler ve toplumların sahip olduğu özellikler nedeniyle bir takım farklılıklara sahip olduğu ancak bazı noktalarda da birleştiği görülmektedir. Bu noktaları ise üç başlık altında toplamak mümkündür:

1. Küçük fakat oldukça etkili bir eylemci (aktivist) grup (protestocular, seçim kampanyacıları, grup içi aktif bireyler ve siyasetçiler, basın ve bürokratlarla teması sağlayan uzmanlar).
2. Salt oy kullanan fakat sayısal olarak ezici bir çoğunluğu olan seçmen kitlesi
3. Siyasete hiç aldırmayan bir hareketsiz kitle

2.6. TÜRKİYE’DE GENÇLERİN SİYASAL KATILIMI

Siyasal katılım söz konusu olduğunda, Türkiye gençliğinin siyasete doğrudan katılmasının beklenmemesi gerektiği gibi bir gerçekle karşılaşılmaktadır. Çünkü yapılan bütün görgül çalışmalar gençlerin siyasal katılım düzeyinin son derece düşük olduğunu göstermektedir. Bu gerçeği somut biçimde ortaya koymak için yakın tarihimizde Türkiye’de siyasal katılım bağlamında gençler üzerinde yapılan görgül araştırmalara göz atmak yararlı olacaktır (Erdoğan, 2003, s. 56).

1998 yılında Konrad Adenauer Vakfı’nın desteklediği ve saha çalışması İstanbul Mülkiyeliler Vakfı Sosyal Araştırmalar Merkezi tarafından yürütülen “Suskun Kitle Büyüteç Altında” başlıklı çalışma, Türkiye’de gençlerin sosyolojik ve siyasal yapısını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre gençlerin yalnızca yüzde 3,7’sinin bir siyasal parti üyeliği bulunmaktadır. Sosyal ve kültürel amaçlı olarak kurulmuş olan derneklere üye olan gençlerin oranı ise yüzde 3 civarındadır. Bu çalışmanın ortaya koyduğu bir diğer ilginç sonuç ise gençlerin yalnızca %10’unun çevresindeki insanlarla siyasete ilişkin konular hakkında konuştuğudur (Boyraz, 2008, s. 122).

Strateji|Mori ve IRI (International Republican Institute) tarafından 1999 yılı sonbaharında yapılan çalışma ise gençlerin siyasal katılım yollarını, derecesini ve eğilimlerindeki değişimi araştırmıştır. Daha sonra bu çalışma, ARI Hareketi ve Strateji|GfK tarafından 2003 yılının nisan ayında (1223 gencin katılımıyla) tekrarlanarak geçen 4 yıl içinde araştırmaya konu olan başlıklar altında herhangi bir değişim olup olmadığı gözlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçları oy verme davranışının

gençler tarafından en çok uygulanan siyasal katılım biçimi olduğunu ortaya koymaktadır. Herhangi bir siyasal partinin üyesi olmayan ya da faaliyetlerinde yer almayan gençlerin oranı ise %90'dan fazladır. Bir diğer önemli sonuç ise 1999-2003 yılları arasında gençliğin siyasete katılım düzeyinde neredeyse hiçbir değişme olmadığının görülmüş olmasıdır (Boyraz, 2008, s. 120).

Yine ARI Hareketi tarafından bu çalışmaların devamı niteliğinde 2008 yılında 15-27 yaş aralığındaki 804 gencin katıldığı bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmanın Türk Gençliğinin Siyasal Tutumları Araştırması başlığıyla yayınlanan raporunda ise şu sonuçlara yer verilmektedir: (Boyraz, 2008, s. 120).

- 1999-2008 yılları arasında siyasal partilere duyulan güvende azalma olmuştur. Bu 3 genç kuşağın siyasete olan ilgisi de yıllar içinde dalgalanma göstermiştir. Söz konusu ilgi 1999'da yüzde 45 düzeyinde iken 2003'te yüzde 34 düzeyine inmiş, 2008 araştırmasında ise yüzde 40 düzeyine çıkmıştır.
- Bir siyasal partiye üye olmak veya bir seçim kampanyasında aktif görev almak türünden konvansiyonel siyasal katılım etkinliklerinde gençliğin davranış kalıpları son 10 yıl içinde önemli sayılabilecek bir artış göstermemiştir.
- Araştırmanın yapıldığı zaman diliminde bir siyasal partide aktif görev üstlenen gençlerin oranı yüzde 4,7 olarak belirlenmiştir. Görev almayanların dörtte üçü ise gelecekte böyle bir görevi üstlenmeyeceğini ifade etmiştir.

2004 yılında 18-25 yaş aralığındaki gençlerin katılımıyla İstanbul Gençliği Gençlik Değerleri Araştırması yapılmıştır. Araştırmaya katılan gençlerin yüzde 81,5'i siyasal partilere ve diğer sivil toplum örgütlenmelerine üye olmadığını belirtmiştir.

Ayrıca bu gençlerin yüzde 68'i arkadaşlarıyla güncel siyaset hakkında konuşmamaktadır. (Kazgan, 2006).

Yentürk ve arkadaşları tarafından 2008 yılında 15- 24 yaş aralığındaki 1014 gencin katılımıyla bir diğer araştırma da yine gençlerin siyasal katılımı hakkında çarpıcı sonuçlar ortaya koymaktadır. İstanbul Gençliği-Eğitim Bir Fark Yaratıyor mu? Başlığını taşıyan bu çalışmanın sonuçlarına göre çalışmada gençlerin yüzde 50'den fazlası politikayla hiç ilgilenmemektedir. Bu gençlerin yalnızca yüzde 1,2'si siyasal partilere üye olduğunu; yaklaşık yüzde 75'i ise hiçbir dernek ya da klübe üye olmadığını ifade etmiştir.

MetroPOLL araştırma şirketi ise 2006, 2008, 2010 ve 2013 yıllarında Türkiye Üniversite Gençlik Araştırmaları'nı gerçekleştirmiştir. Son olarak 2013 yılında gerçekleştirilen araştırma, toplam 39 üniversitede, 2801 öğrenci ile yüz yüze görüşülerek yürütülmüştür. Sonuç olarak üniversitedeki gençlerin % 47 gibi önemli oranda otoriter eğilimlere sahip olduğu ve bazı demokratik hakların kullanımı konusunda özgürlükçü yaklaşımları benimsemediği belirlenmiştir.

Bu araştırmaların dışında örneklemeleri kısıtlı olan (yerel ya da bölgesel araştırmalar gibi), gençliğin yaş tanımında bir anlaşmanın olmadığı (18-24, 18-34, 16-29 gibi farklı yaş aralıklarını baz alan) ve içerik açısından az sayıda ortak alanı kapsayan başka araştırmalar da vardır. Ancak bu çalışmaların pek azı siyasal katılım konusuna önem vermektedir. Bu da sağlıklı analizlerin yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bundan dolayı Türkiye gençliğinin siyasal katılımı hakkındaki araştırmaların sayısının artması gerekmektedir. (Erdoğan, 2008, s. 62).

Yukarıda ortaya konan veriler değerlendirildiğinde Türkiye'de gençliğin siyasete olan ilgisinin ve siyasal katılımının düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Bu noktada bu çalışmanın bağlamına da uygun düşmesi dolayısıyla Ağustos-Kasım 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilen bir çalışmaya değinmek yararlı olacaktır. Bu çalışma Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı'nın (TÜSES) yürütücülüğünü yaptığı ve Friedrich Ebert Vakfı (FES) Türkiye Temsilciliği tarafından desteklenen

“Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı araştırmadır. Bu çalışmada, gençliğe ilişkin yapılan araştırmalar sonucu saptanan olguların niteliksel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Bunun için başta TÜSES tarafından Prof. Dr. Yılmaz Esmer koordinatörlüğünde 1203 katılımcı ile gerçekleştirilen araştırma olmak üzere başka bazı araştırmaların sonuçlarından yararlanılmıştır. Bu kapsamlı çalışmanın içinde Emre Erdoğan “Olasılıksızlığın Kuramını Anlamak: Türk Gençliği ve Siyasal Partilere Katılım” başlıklı bir makale de kaleme almış ve bir takım hipotezler belirlemiştir. Bu hipotezler Türkiye’de alışlagelmiş ya da geleneksel olarak sınıflandırabileceğimiz siyasal parti gençlik kollarında görev almanın ya da almamanın nedenlerini ortaya koymaktadır. Bu da bize sorunu tespit etmenin bir adım ötesine geçerek sorunun altında yatan nedenleri anlamamıza olanak sağlamaktadır ve bu açıdan son derece önemlidir. Odak grup çalışmalarında siyasal partilerin gençlik kollarında aktif görev alan gençlerle yapılan tartışmalar sonucunda belirlenen bu hipotezleri şöyle özetlemek mümkündür:

- 1) Gençler aileleri içinde bir bireyin bir siyasal partide görev alması durumunda gençlik teşkilatı çalışmalarına aktif olarak daha kolay katılmaktadır.
- 2) Aile gençlerin siyasal katılımında bulunması açısından kolaylaştırıcı bir faktör olabildiği gibi engelleyici bir faktör de olabilmektedir. Örneğin, 1980 askeri darbesi öncesinde yaşanan siyasal kutuplaşma ortamındaki silahlı çatışmalardan etkilenen ebeveynler çocuklarının siyasal katılımında bulunmasını engellemektedir.
- 3) Gençler aile bireyleri dışında kendilerine rol model olarak seçtikleri kişiler sayesinde de siyasal katılımında bulunabilmektedir.
- 4) Güçlü siyasal liderliğe sahip kişiler gençleri siyasal katılıma özendirilmektedir.
- 5) Gençler siyasal katılımında bulunurken idealist bir yaklaşım göstermekten daha çok siyasal kariyer sahibi olmayı amaçlamaktadır.

- 6) Gençler aktif siyasal katılımı bulunurken siyasal çevrelere ve güç odaklarına yakınlaşmayı amaçlamaktadır. Böylelikle özgüven elde etmektedir.
- 7) Genler arasında yaygınlaşan bireyselci yaklaşımlar onların siyasal katılımı bulunmasını engellemektedir.
- 8) Siyaset kurumu ve siyasal organlar hakkındaki olumsuz yargılar gençleri siyasal katılımı bulunmaktan uzaklaştırmaktadır.
- 9) Siyasal katılımı bulunmak için maddi bir takım kaynakların gerekli olması gençlerin siyasal katılımını azaltan nedenler arasındadır.
- 10) Aktif siyasal katılımı bulunan gençler diğer sosyal faaliyetler için gerekli olan zamanı ayıramamaktadır. Bu nedenle kendilerini sosyal hayattan dışlanmış hisseden gençlerin motivasyonu sarsılmaktadır.
- 11) Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan gençler bu süreci siyasal kariyerlerinin başlangıcı olarak görmektedir.
- 12) Siyasal partilerin gençlik kollarındaki faaliyetler genel merkez tarafından denetim altında tutulmaktadır.
- 13) Siyasal partilerin gençlik kollarında kurumsal anlamda bir özerklikten bahsetmek mümkün değildir ancak kişisel ilişkiler aracılığıyla görece daha özerk hareket etmek bazen mümkün olabilmektedir.
- 14) Siyasal partilerin gençlik kolları finansal anlamda merkeze bağımlıdır.
- 15) Mevcut yasal düzenlemeler gençlik kollarının özerkliğini kısıtlamaktadır.

Bu ve benzeri çalışmalar demokratik sistemin aşmak zorunda olduğu bir problem olan gençler arasındaki düşük seviyeli siyasal katılımı anlamamamız açısından somut ip uçları vermektedir. Bu soruna çözümler getirilmesi açısından bu düzlemde yapılan çalışmaların çok boyutlu olarak arttırılması gerekmektedir.

3. KİŞİLİĞİN KAVRAMSAL DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. KİŞİLİK KAVRAMI

Hoffman, (2001, s.7) günlük yaşamda bireylerin farklı davranış ve özellikler gösterebilmekte olduğunu ifade etmektedir. Bazı bireyler değişimden hoşlanırken bazıları ise değişimden adeta korkmaktadır. Bazıları sanata karşı ciddi bir ilgi duyabilirken bazıları bu tür etkinlikleri son derece sıkıcı olarak algılayabilmektedir. Peki, insanların birbirinden farklı davranmasını sağlayan faktörler nelerdir? İşte tam olarak böyle bir soruya bilimsel yanıtlar verme çabası, araştırmacıları “kişilik” kavramına yönlendirmektedir (İbrahimoglu, 2008, s.92’den alıntı).

Etimolojik açıdan ele alındığında kişilik kelimesinin İngilizcede “personality”, Orta Çağ Latincesi’nde “personalitas”, Klasik Latince’de ise “persona” kelimelerine karşılık geldiği görülmektedir (Gümüş, 2009, 41). “Persona, Klasik Roma Tiyatrosunda, sahne ile seyirciler arasındaki uzaklığın fazla olması nedeniyle, oyuncuların temsil ettikleri rolleri daha net ifade edebilmek için yüz mimiklerine uygun biçimde hazırlanmış yüze takılan maske anlamına gelmektedir” (Nelson, 2011, s.15). Köknel (1985, s.21) de bu noktadan hareketle kişiliği, insanın ötekilerle olan ilişkisinde takındığı tavır, ortaya koyduğu davranış, başka bir deyişle, taktığı “maske” şeklinde tanımlamaktadır.

“Persona” kelimesi, literatürde ilk defa Jung (1992) tarafından kullanılmıştır. “Persona”yı, bireyin toplumsal beklentilere uygun olarak taktığı ve toplumun da kişiyi bunun üzerinden değerlendirdiği bir yüz olarak tanımlamak mümkündür (Camgöz, 2009, s.23).

Kişilik kavramı anlam bakımından incelendiğinde literatürde farklı bilim insanları tarafından yapılan çeşitli tanımlamalar olduğu görülmektedir (Tekin, 2012, s.90). Bu tanımlar, kişiliği bütüncül bir biçimde tanımlamamaktadır. Her araştırmacı tanımlamasını ya kendisinin geliştirdiği bir teoriye ya da içinde bulunduğu ekole dayandırmaktadır (Özgüven, 1992). Bu tanımlamalardan bazıları kişiliğin ayırt edici özelliğine vurgu yaparken bazıları bedensel, ruhsal ve zihinsel özelliklerin bir bütünü olması yönüne vurgu yapmaktadır. Bazı araştırmacılar ise kişiliğin üzerinde etkili olan

çevresel ve kalıtsal faktörleri ön plana çıkararak onu biyolojik, sosyolojik ve psikolojik unsurların bir etkileşimi olarak tanımlamaktadır. Ancak vurgu noktalarındaki bu farklılıklar bu tanımlamaların birbirini reddettiği yönünde algılanmamalıdır. Bu farklı noktaları ön plana çıkaran ancak zaman zaman birbirini de içermekte olan tanımlamaları aşağıdaki gibi örneklendirmek mümkündür.

Cüceloğlu (2002: s.404)'nın genel kabul gören kişilik tanımı şu şekildedir: “Bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir”. (Fromm,1994, s.31)’ a göre ise birey, temel insani nitelikleri diğer insanlarla ortak olsa da biricik bir varlıktır. Her insanın parmak izi nasıl diğer insanlarınkinden farklı ise kişiliği de farklılaşmaktadır.

“Kişilik insan yapısının, duygusal durumunun, davranış biçimlerinin, ilgilerinin yeteneklerinin ve diğer psikolojik özelliklerinin en karakteristik ve orijinal bütünüdür” (Erikson,1984, s.108). Atkinson ve arkadaşlarına (1999, s.209) göre de kişilik, bireyin sahip olduğu düşünce, duygu ve davranış biçimlerinin ayırt edici bir görüntüsüdür.

Dubrin (1994) kişiliği, “bireyin yaşama biçimi, duyuş, düşünüş ve davranış biçimlerini etkileyen etmenlerin kendine özgü görüntüsü” olarak tanımlamaktadır. Morgan (1995) ise kişiliği tanımlarken iki kavrama dikkat çekmektedir: Özgünlük ve ayırt edicilik. Kişilik özeldir ve bireyin tipik davranışlarını simgelemektedir. Kişilik aynı zamanda ayırt edicidir çünkü bu tipik davranışları aracılığıyla, birey başkaları tarafından ayırt edilmektedir (Efilti, 2006, s.59’dan alıntı).

Gerring ve Zimbardo, (2012) Kişiliği, bireyin, farklı durumlar karşısında ayırt edici davranışlar sergilemesini sağlayan, psikolojik özelliklerinin bir bütünü olarak tanımlamaktadır. Coleman, (1964, s.61)’ e göre “kişilik; biyolojik, psikolojik ve sosyolojik faktörlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır ve bireyin biricik yapısını temsil etmektedir.”

(Burger, 2006: 260) Kişiliğin “bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçleri” olduğunu belirtmektedir. Allport (1951, s.55)’e göre kişilik bireyin çevresi ile olan uyumunu sağlayan psikolojik ve fizyolojik faktörlerin oluşturduğu dinamik bir yapıdır. James ve Mazerolle (2002) ise kişiliği, “bireylerin

 evrelerine karşı duygusal ve davranışsal tepkilerini şekillendiren, dinamik zihinsel yapılanmalar ve koordineli zihinsel süreçler” olarak tanımlamaktadır.

Kişilik, “bir insanı başkalarından ayıran bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerin bütünü olarak değerlendirmektedir. Bu bağlamda kişiliği, bir insanı nesnel (objektif) ve öznel (sübjektif) yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce, tutum ve davranış özelliklerinin tümü” olarak tanımlamak da mümkündür (Köknel, 1985, s.19).

Kişilik kişisel davranışı belirleyen, kişinin karakteristik bir biçimde davranmasını sağlayan yapılar, süreçler ve dinamikler olarak da tanımlanmaktadır. Böylece kişisel davranış gözlenebilmekte ve betimlenebilmektedir. Kişisel davranışlar zaman içinde istikrarlı bir tutarlılık oluşturmaktadır. Neden-sonuç ilişkisini ortaya koyan davranışlar kişisel özellikler olarak adlandırılmaktadır (Mount ve diğ., 2005, s.447).

Kişiliğin oluşumunda çevre ve kalıtım son derece önemli bir rol oynamaktadır (Demirci, 2003, s.30). Ancak bu olguların tek başına kişiliği oluşturmaları mümkün değildir. Kişilik bu olguların ortaya çıkardığı bireysel farklılıklardır. Kişilik, birey ile çevresi arasındaki etkileşimin bir görünümü veya sonucu olarak düşünülmelidir. Çevre denildiğinde ise doğal çevreden çok, sosyal çevrenin etkisinin fazla olduğu ileri sürülmektedir. Esasında kişiliğin hangi özelliklerinin genetik (doğal olarak), hangi özelliklerinin öğrenilerek (sosyal olarak) alındığını belirlemek oldukça zordur. Kişiliği bireyin yaşam biçimi olarak tanımlamak mümkündür (Erdoğan, 1991).

Özgüven (1992, s.1)’e göre kişilik kavramı geniş bir perspektiften ele alındığında, bireyin pratik olarak bütün niteliklerini kapsadığı görülmektedir. Zira bireyin, fiziksel, zihinsel ve duygusal yapısı, güdöleri, deneyimleri, çevresi ve bunların birbirleri ile etkileşimi, organize bir sistem olarak bireyin kişiliğine etkiye bulunmaktadır.

“Kişilik kavramı günümüzde, bireyin düşünce ve duygularını anlayabilme ve tahmin edebilme noktasında psikoloji biliminde önemli bir role sahiptir” (Tekin 2012, s.92). Bununla birlikte kişilik özelliklerinin bilinmesi, örgütsel davranış bilim dalı açısından, örgüt üyelerinin yaratıcılık, rekabet yaklaşımı ve takım çalışmasına uygunluk

gibi çeşitli özellikler açısından değerlendirilebilmesine katkı sunmaktadır (Nelson, 2011, s.15).

3.2. KİŞİLİĞİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER

3.2.1. Biyolojik Faktörler (Kalıtsal)

“Genetik, gelişim psikolojisi ve kişilik bilim dallarında yapılan araştırmalar, bu üç disiplin arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmıştır.” (Goldsmith, 1983, s.331). Krueger ve Johnson (2007)’a göre de, “genetik özelliklerin kişilik üzerine olan etkileri artık bilimsel bir geçektir.” Hicks ve arkadaşları., (2008, s.250) ise farklı kişilik özelliklerinin farklı örneklemeler üzerinde uygulanması mantığına dayanan araştırmalara dikkat çekmektedir. Bu araştırmaların sonuçları, bireysel farklılıkların önemli bir ölçüde kalıtsal olduğunu ortaya koymaktadır (Tekin, 2012, s. 93’ten alıntı).

Kişilik ile ilgili yapılan çoğu çalışmada, kişilik kavramının davranışsal temelleri genetik ve genetikle bağlantılı bir takım özelliklerle ilişkilendirilmiştir; ancak bu, genel geçer bir ilişki durumu değildir. Genetik özelliklerin kişilik üzerindeki etkileri kişiden kişiye değişkenlik göstermektedir. Örneğin genetik faktörlerin zihinsel özellikler ve davranışsal eğilimler üzerindeki etkisi önemli bir düzeydedir. Bireyin, uyumlu ya da agresif olması kalıtımla ilişkili bir durum olarak değerlendirilebilmektedir. Yine yapılan çalışmalar, genetiğin özellikle anti-sosyal kişilik bozukluğu üzerinde önemli bir rolü olduğunu ortaya koymuştur (Ferguson, 2010, s.161). Buna karşın bireyin değer yargılarının oluşmasında sosyokültürel faktörler genetik faktörlerden daha yüksek bir düzeyde etkili olmaktadır (Aktaş, 2006, s. 6).

Ancak kişiliğin gelişiminde genetik faktörlerin rolü oldukça karmaşıktır. Hangi kişilik özelliğinin kalıtıma veya çevresel etkenlere bağlı olduğunu saptamak mümkün değildir. Kişiliğin oluşumunda ve gelişiminde kalıtsal ve çevresel unsurlar etkileşime geçmektedir. Kalıtımla aktarılan, kişilik yapısı ve davranışın kendisi değildir. Kişilik yapısının ve davranışın üzerinde oluşacağı ve gelişeceği bir merkezi sinir sistemidir. Bu sistem, kişinin çevresiyle sürdürdüğü etkileşim sonucu doğan davranışın niteliğini ve niceliğini belirlemektedir. Bu davranışlar yinelendikçe ve pekiştikçe kişiliği oluşturmaktadır (Girgin, 2007, s.44- 45).

Özetle, kalıtım kişiliğin oluşması ve gelişmesi üzerinde belirli düzeyde bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte bu oluşum ve gelişimde belirleyici olan tek başına kalıtım değildir. Bu süreçte kalıtımsal olarak devralınan spesifik genler sistemin temelini oluştururken çevreyle olan etkileşim sistemin gelişiminde yönlendirici bir güce sahip olmaktadır.

3.2.2. Çevresel (Sosyal) Faktörler

3.2.2.1. Aile

Aile ortamı da kişiliğin oluşmasında ve gelişmesinde önemli ölçüde bir etki gücüne sahiptir. Özellikle ebeveynler, çocukluk dönemlerinde bireylerin kişiliklerinin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Genellikle erkek çocuk babayı, kız çocuk ise anneyi örnek alarak, onların çoğu davranışlarını bilerek ya da bilmeyerek taklit etmektedir (Isır, 2006, s. 43). Erdoğan (1997)'a göre, daha demokratik olan ebeveynlerin çocuklarının sosyal yaşamda daha aktif olduğu ve insanlarla daha kolay etkileşime geçtiği belirlenmiştir (Isır, 2006, s.44'ten alıntı).

Forman ve Forman (1981, s.163) da ailenin, kişilik gelişiminde başlıca etken faktörler arasında olduğunu ileri sürmektedir. (Lundberg vd, 2000, s.267) ise bu konuda yapılan birçok araştırma sonucunda, (Jacobsson vd., 1980; Perris vd., 1983; McCrae and Costa, 1988,; Ruchkin vd., 1998; Richter vd., 1998; Lundberg vd., 1999), anne-babaların çocukları yetiştirme biçimleri ile bireylerin kişilik özelliklerinin oluşması ve gelişmesi arasında anlamlı ve önemli düzeyde ilişkilerin tespit edildiğini belirtmektedir (Tekin, 2012, s. 96'dan alıntı). Örneğin, günlük yaşamda bir kız çocuğunun davranışlarının annesininkine, bir erkek çocuğunun davranışlarının ise babasıninkine benzediğini görmek mümkündür (Hoffeditz, 1934, s.214). Klinik psikoloji ve gelişim psikolojisi alanında yapılan birçok çalışma da bu sonuçları teyit etmektedir (Spinath ve O'Connor, 2003, s.786).

Aile ortamının, özellikle kişilik oluşumunun ilk evresinde oynadığı önemli rol, daha sonra bireyin yetişkinlik dönemindeki davranışlarına da yansıyabilmektedir (Güleç, 2010, s.8). Dolayısıyla, ebeveynlerin çocuklarına yaklaşımları, kalıttan farklı bir faktör olarak onların kişilik gelişimini etkilemektedir (Roach, 2006, s.82).

3.2.2.2. Kültür

Kültür, toplumsallaşma süreci içinde bireylerin kişilik gelişimin etkilemektedir. Diğer bir deyişle kültür ve kişilik arasında bir etkileşim bulunmaktadır (Erkoç, 2008, s.16). Sosyal ve kültürel faktörlerin bir parçası olan olan idealler ve ilgiler bu etkileşim ortamında şekillenmekte ve kişiliğin oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır (Uysal, 2010, s.26).

“Bireysel davranışların çoğunda kişinin yaşadığı çevredeki hakim kültürün yansımaları vardır. Yemek yeme biçimi, temizlik alışkanlığı, giyim tarzı, dili kullanma ve konuşma biçimi, çalışma ve zamanı kullanma biçimi, dini inanışlar ve kalıp yargıları hep kültürün etkisi altında oluşmaktadır.” (Kulaksızoğlu, 1999, s.109).

Sonuç olarak kültürün, kişiliğin gelişimi üzerinde önemli bir etkileme gücü olduğunu söylemek mümkündür; ancak bu süreçte etkili olan tek faktör olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir (Roach, 2006, s.80-81).

3.2.2.3. Sosyalleşme Süreci

Bireylerin ortaya koyduğu davranışlar içinde yaşadıkları toplumdan bağımsız değildir. Birey, doğumundan itibaren bir taraftan biyolojik olarak gelişmekte diğer taraftan ise yaşadığı sosyal yapı içinde toplumsallaşmaktadır. Bu toplumsallaşma sürecinde çevresinden öğrendiği değerleri yaşamına yansıtmaktadır (Baymur, 1994, s.272). Bununla birlikte bireyler toplumsallaştıkları sosyal yapı aynı olsa bile farklı kişisel özelliklere sahip olabilmektedir. Bunun bir nedeni kalıtımsal özelliklerin farklı olmasıdır. Diğer nedeni ise bireylerin kişisel özellikleri üzerinde etkili olan sosyal faktörlere farklı yoğunluk ve düzeylerde muhatap olmasıdır. Örneğin bireyin yesi olduğu sosyal yapıya bağlılık derecesi bu noktada etkili olabilir. Bireyin bağlılık düzeyi yüksekse etkiye daha açık olacaktır. Aksi taktirde ise toplumun değerlerini kabullenme düzeyi düşük olacak ve hatta bazen kişi bu değerlerle atışacaktır. (Erdoğan, 1997, s.243).

Bazı durumlarda sosyal yapı kişilik özellikleri üzerinde o kadar belirleyici olmaktadır ki kişinin içinde yaşadığı sosyal yapı bilinmeden hangi kişilik özelliklerine sahip olduğunu anlamak mümkün olmayabilir (Çakır, 2000, s.3).

3.3. KİŞİLİK KURAMLARI

Kişilik psikologları ve araştırmacıları tutarlı davranış kalıplarının kaynaklarının neler olduğunu araştırmaktadır. Literatüre bakıldığında bu soruya farklı yanıtlar verildiği görülmektedir. Geçtiğimiz yüzyılda bu bağlamda değişik kuramlar ortaya atılmıştır. Bunlar psikanalitik yaklaşım, biyolojik yaklaşım, davranışsal yaklaşım, insancıl yaklaşım ve ayırıcı özellik yaklaşımı'dır.

3.3.1. Psikanalitik Kişilik Kuramı

Bu gruptaki çalışmalar, ağırlıklı olarak, Freud, Jung, Adler, Horney gibi psikanalizci yaklaşımı savunan bilim adamlarınca ortaya konulmuştur (Tekin,2012, s. 102). Kişilikle ilgili olarak ortaya atılan ilk sistematik kuram ise psikanaliz yaklaşımının kurucusu olan Sigmund Freud tarafından geliştirilmiştir (Reisoğlu,2014, s.26). Freud, kişilik ile ilgili çalışmaları doğrultusunda topografik, yapısal ve içgüdüsel başlıkları altında üç ayrı kuram geliştirmiştir. Freud'un geliştirmiş olduğu bu kuramları, şu şekilde açıklamak mümkündür:

Freud, Topografik Kişilik kuramı ile bilinç dışı, bilinç öncesi ve bilinç alanlarından söz etmektedir. Bu kurama göre davranışlar bilinç dışı faktörler tarafından kontrol edilmektedir (Murdock, 2012). Bilinç dışı eğilimler sürekli doyum arama çabası içindedir. Bir başka deyişle, Freud'a göre davranışın arka planında doyurulmamış istekler, engellenmiş arzular ve bastırılmış dürtüler yer almaktadır.

Freud, Yapısal Kuram'da bireylerin davranışlarına yön veren (id, ego, süper ego) üç temel yapıdan bahsetmektedir. Bu yapılar aynı zamanda kişiliği de oluşturmaktadır.

Freud'a göre "id", bireyleri davranışa iten iç güdüsel isteklerdir. Bu istekler sınırlanmadığında birey güdülerini tatmin edecek davranışlarda bulunmaktadır. Ancak bu yapının karşıtı olarak var olan süper ego geliştikçe bireyin davranışlarını kontrol etmekte ve yönlendirmektedir. Süper ego bireyin içinde yaşadığı toplumun baskılayıcı

özelliklerinden oluşmaktadır. İd ve süper ego çatıştığında devreye ego girmektedir. Bu aşamadan sonra birey içgüdüsel isteklerinden vazgeçebilmekte ya da onları erteleyebilmektedir (Kaşlı, 2009, s.18).

İçgüdüsel Kuram ise libido (içsel enerji) gelişimi üzerinde durmaktadır. Libido bir canlının öğrenme gereksinimi duymadan devamlı olarak belli amaçlar doğrultusunda davranışlar sergilemesini sağlayan içsel bir güçtür. Bu gelişim süreci birbiri ardına gelen beş ayrı dönemi kapsamaktadır (Dede, 2009, s.45).

1. Oral Dönem (0-1,5 yaş): Bebeğin çevreyi tanımada ağızını kullandığı dönemdir. İlerleyen yaşlarda ortaya çıkabilecek olan bağımlılık, pasiflik, açgözlülük gibi bazı problemler bu döneme ait çeşitli saplantılardan kaynaklanabilmektedir.

2. Anal Dönem (1,5-3 yaş): Bu dönemde ebeveynlerin bebeğin tuvalet eğitimi üzerinde özenle durması gerekmektedir. Bu meydana gelebilecek saplantılar sonucunda ilerleyen yaşlarda bireyde inatçılık, cimrilik, eşcinsellik, düşünce bozukluğu gibi ruhsal sorunlar görülebilmektedir.

3. Fâllık Dönemi (3-6 yaş): Bu dönemde süper ego gelişimini tamamlamaktadır. Süper egonun gelişmemesi durumunda, bireyde cinsel bir takım sorunlar, otorite sorunu veya geleneksel kadın ve erkek rollerinin kabul edilmemesi gibi saplantılar oluşabilmektedir (Ünlü, 2001, s.131-132).

4. Gizlilik Dönemi (6-12 yaş): Bu dönemde sosyal ilişkiler kurulmaktadır. Kişinin sahip olduğu cinsel roller bu dönemde pekişmektedir.

5. Genital Dönem (12-14 yaş): Bu dönemde birey bir taraftan biyolojik olarak kadın veya erkeğe ait olan bedensel özelliklere sahip olurken, diğer taraftan toplumsal olarak kendisinden beklenen kadın veya erkek rolünü içselleştirmektedir (Kentsu, 2007, s.14-15).

Jung, insanların evrensel ortak özelliklerini ve bireysel farklılıklarını tespit etmeye çalışmıştır (Blutner ve Hochnadel, 2010, s.243). Jung, kişiliğin birbiriyle etkileşim halinde bulunan çok sayıda farklı sistemden oluştuğunu ifade etmektedir. Bu sistemler hem tek başlarına bazı fonksiyonlara sahiptirler hem de bir araya gelerek bir

bütün halinde kişiliğin kendisini meydana getirmektedirler. Bu sistemler, ego, kişisel bilinçdışı, kolektif bilinçdışı ve onun aşağıda açıklanan arketipleridir (Yanbastı, 1990, s:48).

Ego: Bireyin bilincinin diğer insanlarınkinden farklılaşması sürecine, bir başka deyişle bireyselleşme sürecine Jung, “ego” adını vermektedir.

Bishop (1997)’ye göre Jung, kişiliğin bilinç ve bilinç dışı olmak üzere iki temel yapıdan oluştuğunu söylemektedir. Bu iki yapı arasında bulunan “Ben”in ise hem bilinç hem de bilinçdışı bölümü ilgilendiren dört temel işlevi bulunmaktadır. Bunlar; “duygu”, “sezgi”, “düşünce” ve “algı”dır. Bu işlevlerden “algı” ile “sezgi” ve “duygu” ile “düşünce” arasında çelişkiler bulunmaktadır. Bunlardan biri aktif olduğunda diğerini pasifleştirmektedir. Bu işlevlerin arasındaki denge farklılıkları farklı kişilikleri ortaya çıkarmaktadır (Kaşlı, 2009, s.19).

Kişisel Bilinç Dışı: Jung’a göre, “kişisel bilinç dışı, egonun geri çevirdiği yaşantıların, duygu ve düşüncelerin depolandığı yerdir. Kişisel bilinç dışında, ya bilince hiç ulaşmamış veya bilince ulaştıktan sonra bireyde rahatsızlık yarattığı için bastırılmış ve geri gönderilmiş yaşantılar bulunmaktadır.” (Tekin,2012, s.104)

Kolektif Bilinç Dışı ve Arketipler: Jung, kolektif bilinç dışını bireyin kalıtsal özellikleriyle ilgili bir kavram olarak tanımlamaktadır.. Jung’ a göre kalıtım, bedensel yapı kadar ruhsal yapı üzerinde de iz bırakmaktadır (Sağlam, 2008, s. 29-30).

Feist ve Fesit (2006)’e göre Jung’un kuramında dile getirdiği arketipler kolektif bilinçdışından türeyen eski zamanlardan kalma ya da geçmişe ait düşünceler veya düşlerdir. Kolektif bilinçaltında bulunan belli başlıca arketipler şunlardır: (Tekin, 2012, s. 105)

Persona: İnsanlar dünyaya persona olarak dizayn edilmiş yüzlerini gösterirler. Persona, ilk tiyatrolarda aktörlerin kullandığı maskeleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir (Dede, 2009, s.48). Jung’un teorisindeki persona kavramı aynı zamanda bireyin topluma göstermiş olduğu, toplum tarafından kabul edilebilir bir maskeyi sembolize etmektedir (Dolliver, 1994, s.195).

Gölge: Gölge, karanlığın ve baskının arketipidir, doğruluğunu kabul etmek istemediğimiz, kendimizden ve başkalarından saklamaya çalıştığımız özellikleri göstermektedir. Gölge, yaratıcı özelliklerin yanı sıra ahlaksal açıdan sakıncalı eğilimlerden oluşmaktadır (Dede, 2009, s.48).

Anima ve Animus: Freud gibi Jung da bütün insanların psikolojik açıdan iki cinsiyetli; hem kadını hem de erkeksi taraflarının olduğuna inanmıştır. Erkeklerin kadını yönü bir arketip olarak kolektif bilinçdışından gelir ve bilince karşı aşırı derecede direnç gösterir. Animus ise kadınlarda bulunan erkeksi arketip olarak tanımlanmaktadır (Dede, 2009, s.48).

Adler ise insanın varoluşsal olarak bir eksiklik duygusuna sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu duygu onun çocukluğundaki yetersizlikten ve çevresine olan bağımlılığından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden hayatı boyunca diğer insanlara üstün gelmek ve onlara sahip olduğu gücü göstermek için çabalamaktadır (Ünlü, 2001, s.137).

Bu bağlamda Adler, üstünlük arzusunun tüm bireylerde içgüdüsel olarak mevcut olduğunu ifade etmektedir. Bu içgüdüsel istek tatmin edilmediği zaman ise bireylerin iç dünyalarında çatışmalar ortaya çıkabilmektedir. Adler, bununla beraber, kişilik denen kavramın çevresel faktörlerle mücadele içerisinde şekillendiğini ifade etmiş ve bireylerin bu faktörlere karşılık olarak geliştirdiği özelliklerin kişilik özellikleri olarak ortaya çıktığını iddia etmiştir (Kaşlı, 2009, s.22).

Karen Horney' e göre de kişiliğin temel elemanı endişe ve korkudur (Deniz, 2007, s. 22). Horney, çocuğun dünyaya geldiği anda karşılaştığı çevresel koşullar karşısında kendisini güçsüz, yalnız ve yardımsız hissederek düşmanca kurgulanmış bir dünya algısı edindiğini ifade etmiştir. Bu algının kişiyi yönelttiği endişeyi de “temel endişe” olarak adlandırmıştır (Schatz, 2004, s.1254).

3.3.2. Biyolojik Yaklaşım

Bu yaklaşımın en önde gelen ismi Hns J. Eysenck'tir. Eysenck, kişilikteki bireysel farklılıkların fizyolojik farklılıklardan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Kendisinden önceki süreçte psikoloji alanında ver olan ve insan kişiliğini deneyimlere

bağlayan geleneğin aksine Eysenck, “kişiliğin anne babaların eylemleri ya da hatalarıyla değil, biyolojik yapılarıyla” biçimlendiğini savunmuştur. Raymond Cattell ve diğer psikologlar gibi kişilik özelliklerinin altında yatan şeyleri araştıran Eysenck’e göre bütün özellikler üç temel kişilik boyutunda değerlendirilebilir. Bu üç boyut, dışa dönüklük-içe dönüklük, nevrotiklik ve psikotiklik (Burger, 2006).

Eysenck, kişilikteki bireysel farklılıkların biyolojiden kaynaklandığını bu temel kişilik boyutlarını dayandırdığı üç noktaya dikkat çekerek açıklamaktadır. Bu üç nokta, zaman içinde tutarlılık, kültürler arası değişmezlik ve kalıtımın kişinin içe dönük mü yoksa dışa dönük mü olacağına dair belirleyici olduğunu kanıtlayan araştırma sonuçlarıdır. Birinci olarak Eysenck’e göre dışa dönüklük ve içi dönüklük özellikleri zaman içinde tutarlılık göstermektedir. 45 yıllık bir süre içinde yapılan ve kişilerin bu özellikler açısından tutarlı olduğunu ortaya koyan bir araştırma (Conley,1984,1985) da Eysenck’in bu yaklaşımını teyit etmektedir. İkinci olarak Eysenck görüşünü desteklemek için kültürlerarası araştırmaların sonuçlarından da yararlanmıştır. Sonunda Eysenck dışa dönüklük-içe dönüklük, nevrotiklik ve psikotiklik faktörlerinin yalnızca kendi araştırmalarında değil, farklı veri toplama yöntemleri kullanan araştırmacıların çalışmalarında da ortaya çıktığını öne sürmüştür. Bunu da “Eğer biyolojik etmenlerin baskın rolü olmasaydı, böylesi bir kültürler arası benzerlik olmazdı” diyerek ifade etmiştir. Üçüncü ve son olarak Eysenck, kalıtımın bu üç kişilik boyutunun her birindeki düzeyini belirlemede önemli bir role sahip olduğunu gösteren araştırma sonuçlarına dikkat çekmiştir. Bütün bu kaynaklardan elde edilen kanıtları inceledikten ve kendi sezgilerini de kattıktan sonra Eysenck, kişilik gelişimindeki farkın büyük bir çoğunluğunun biyolojik etmenlere bağlanabileceğini söylemiştir (Burger, 2006, s.343-350).

Eysenck çeşitli kültürlerde ve toplumlarda binlerce katılımcı ile araştırmalar yapmıştır. Puanlar, testler ve anketler yöntemiyle elde ettiği verileri derleyerek davranışların hangi etmenler sonucunda meydana geldiğini belirlemeye çalışmıştır. Bu çalışmaların sonucunda kişiliğin DNA yapısı ve dolayısıyla genetik olarak bireyin soyundan taşıdığı kişilik özellikleri, limbik sistem aktivitesi, psikometrik özellikleri, kişisel hazır oluş (hassaslık, tetiktelik, algı, hafıza, şartlanma) ve sosyal davranış

biçimlerinden (sosyallik, suçluluğa yatkınlık, yaratıcılık, psikopatoloji, seksüel davranış örüntüleri..vs) oluştuğunu ileri sürmüştür. Eysenck, bu varsayımlarından hareketle kişiliği; bireyin çevresine, kendine özgü bir şekilde uyumunu tayin eden karakter, mizaç, zihin ve beden yapısının az ya da çok yerleşmiş ve kalıcı bir organizasyonu şeklinde tanımlamıştır (Deniz, 2007, s.51).

Eysenck'e göre kişiliğimizi değiştirmek için yapabileceğimiz bir şeyler olsaydı, belki de o kadar kötü olmayacaktı fakat; ne yazık ki durum böyle değildir. Kişilik, büyük ölçüde kişinin genleri tarafından belirlenmektedir. Kişi, ana ve babanın genlerinin rastlantısal düzeni ile oluşan kişidir. Çevrenin dengeli düzeltme konusunda etkisi olmakla birlikte bu son derece kısıtlı bir etkidir (Eysenck ve Wilson, 1995, s.20).

3.3.3. Davranışçı Kişilik Kuramları

Davranışçı kişilik kuramlarının genel olarak bireyin davranışları ve toplumsal kişilik üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kuramın önde gelen araştırmacıları John B. Watson, B. F. Skinner ve Jullian B Rotter'dir (Isır, 2006,s.49).

Watson, kendisine yakın zamanlarda koşullanmanın ya da öğrenmenin temel süreçlerini incelemeye başlayan Ivan Pavlov ve Edward Thorndike gibi isimlerden etkilenmiştir. Bu nedenle birkaç koşullanma ilkesiyle her türlü insan davranışını açıklayabileceğine inanmıştır. Watson'a göre kişilik “alışkanlık sistemlerimizin bir son ürünü”dür. Geçmişte yaşanan deneyimler uyarıcılara verilen tepkilerin özelliklerini de şekillendirir. Bundan dolayı yetişkinliklerin kişilikleri farklılık göstermektedir. Watson koşullanmanın gücüne öylesine inanmaktaydı ki şu iddiayı öne sürebiliyordu: “Bana bir düzine sağlıklı çocuk ve onları yetiştirebileceğim, koşulları belirli bir ortam sağlayın; herhangi birisini seçip doktor, avukat, sanatçı, tüccar, hatta dilenci ve hırsız olabilecek şekilde yetiştirebilirim”.Watson, bunu çocuğun kalıtsal yetenekleri, zekâsı ya da ailesinin etkisini tamamen göz ardı ederek yapabileceğini söylemekteydi (Burger, 2006, s.513).

Skinner'e göre ise kişisel özgürlük bir yanılsamadır. İnsanlar bir şeyi yapmayı içsel ahlâki kararlarının bir sonucu olarak seçmemekte, çevresel beklentilere bir tepki olarak davranmaktadır (Burger, 2006, s.515-516).

Skinner, klasik koşullanma yolu ile öğrenmeyi sağlayabilmek için ortaya çıkan davranışa neden olan uyarıcının keşfedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Ancak bunu başarmak kolay olmayabilir. Çünkü bireyler çevrelerinde bulunan çeşitli nesnelerle etkileşim halinde hareket ederek farklı davranışlar sergileyebilmektedir (Tekin,2012, s. 110-111)

Jullian Rotter, ise geleneksel davranışçı bakış açısını yararlı fakat sığ bularak sosyal öğrenme kuramını geliştirmiştir. Rotter insan davranışının ödül ve cezaya göre değişkenlik gösterdiğini ileri sürmektedir. Buna dayanak olarak da ödül veya ceza karşısında bireyin beklentilerinin de değişmesini göstermiştir. Rotter, bu beklentileri bireyin hangi davranışı sergileyeceğini kestirmek için kullanmıştır (Burger, 2006, s.556).

3.3.4. Fenomenolojik (Hümanist) Kişilik Kuramları

Bu kuramların savunucularına göre davranış, insanın dünyayı ve diğer insanları nasıl algıladığına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bireylerin kişilik yapılarındaki farklılıklar ile bakış açıları arasında yakın ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu yaklaşımın savunucuları kişilik oluşumunda ihtiyaçların beklentilerin ve algılamaların önemli bir rol oynadığını ileri sürmektedir (Kaşlı, 2009, s.24).

Bu yaklaşımın önde gelen isimleri arasında yer alan Maslow'un kuramının iki temel varsayımı vardır. Bu varsayımlardan birincisine göre, bireyin ortaya koyduğu davranışın temelinde ihtiyaçlar bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle bireyin davranışının temeli belirli bir ihtiyacın giderilmesine odaklanmaktadır.

Yaklaşımın ikinci varsayımına göre ise, bireyin ihtiyaçları belirli bir hiyerarşi doğrultusunda dizilmiştir ve bir alt seviyedeki ihtiyaç tamamlanmadan bir üst seviyedeki ihtiyaç basamağına çıkılamamaktadır. İhtiyaçların bireyi davranışa yönlendirmesi tatmin edilip edilmemesiyle ilgilidir. Bir ihtiyaç tatmin edildiğinde neden olduğu davranışa temel teşkil etme özelliğini kaybettiğinden daha üst düzeydeki ihtiyaçlar devreye girerek davranışları etkilemektedir (Koçel, 2003, s.638).

Sonuçlarına göre, insan ihtiyaçları beş ana kategoride toparlanabilir. Bu ihtiyaçların temelinde en ilkel ihtiyaçlar yer almaktadır. İhtiyaçların zirvesi olan beşinci basamakta ise en yüksek düzeydeki ihtiyaçlar yer almaktadır. “Bu ihtiyaçların oluşturduğu hiyerarşi şöyledir; fizyolojik ihtiyaçlar (Yemek yeme, su, uyku), güvenlik ihtiyaçları (can ve iş güvenliği, tehlikelerden korunma), sosyal ihtiyaçlar (gruba mensup olma, kabul edilme, dostluk kurma), saygınlık ihtiyacı (tanınma ve saygınlık kazanma, kendine güven ve saygı duyma), kendini tamamlama ihtiyacı (yaratıcılığını kullanabilme, sahip olunan tüm beceri, yetenek ve potansiyelini açığa çıkarma) şeklinde ifade edilmiştir” (Kaşlı, 2009, s.24).

Carl Rogers (1947) da Maslow’un bakış açısında benzer bir bakışa sahiptir. Rogers, bireylerin kendilerini gerçekleştirme ihtiyaçları olduğunu ve bu durumun bireyin kişilik gelişimine önemli etkileri olduğunu ifade etmiştir. Özellikle bireylerin davranışlarında etkili olan faktörlerin bu noktadan hareket ederek sorgulanabileceğini ileri sürmüştür. Rogers’a göre, “empati, yansıtma, beklenmedik olumlu gelişmeler, aşk ve kendini gerçekleştirme” de bireyin davranışları üzerinde etkili olan önemli faktörlerdir (Kaşlı, 2009, s.25).

3.3.5. Kişilik Özellikleri Kuramı

Ayırıcı özellik yaklaşımı diğer yaklaşımlarla karşılaştırıldığında davranışın altında yatan mekanizmalar üzerinde daha az durmaktadır. Bu yaklaşım insanların ne şekilde davrandığını açıklamak yerine kişiliği tanımlamaya odaklanmaktadır. Bu yaklaşım insanlar arasında karşılaştırma yapmayı kolaylaştırmaktadır. Bir ayırıcı özellik tanımı, insanların ayırıcı özellik sürekliliğinde diğer insanlara göre nerede bulunduğunu görmemize yardımcı olmaktadır. Örneğin, bir araştırmacı “çekingen insanlar arkadaşlık kurmakta zorlanır” dediğinde bu insanların sürekliliğin diğer ucundaki insanlara göre arkadaşlık kurmakta daha çok zorlandığını ifade etmektedir.

Ayırıcı özellikler hakkındaki ilk çalışmayı 1921’de Gordon Allport yapmıştır. Kişilik Özellikleri: Sınıflandırması ve Ölçümü başlıklı çalışmasını yayınlayarak o zaman için çığır açıcı nitelik taşıyan bir yaklaşımı ortaya koymuştur. Allport’a göre ayırıcı özelliklerimiz sinir sistemimizdeki fiziksel öğelerden kaynaklanmaktadır ve

günün birinde bilim insanları nörolojik yapıları inceleyerek insanların kişilik özelliklerini belirleyebilecektir (Burger, 2006, s.238).

Henry Murray’ın ortaya koyduğu kişilik yaklaşımı ise pasikanalitik ve ayırıcı özellik yaklaşımlarının bir karışımıdır. Murray yaklaşımını kişilikbilim (personoloji) olarak adlandırmıştır. Kişiliğin temel gereksinimlerini belirleyen Murray bu alandaki diğer kuramcıların tanımladıkları “ayırıcı özelliklere benzeyen psikolojik kökenli gereksinimlere” odaklanmaktadır. Murray’a göre insanlarda gereksinimler hiyerarşisi vardır. Örneğin, bir kişinin çok sayıda arkadaşı olması için yakın ilişki gereksinimine sahip olması gerekmektedir. Bir gereksinimin aktif hale gelmesi ise içinde bulunulan duruma bağlıdır. Murray bu duruma baskı adını vermektedir (Burger, 2006, s.245-246).

Ayırıcı özellik yaklaşımını benimseyen bir diğer önemli isim de Raymond Cattell’dir. Cattell kaç tane temel kişilik özelliğinin bulunduğunu keşfetmeyi amaçlamıştır. Psikologlar tarafından belirlenen özelliklerin bir kısmı benzeşirken bazıları farklılaşmaktadır. Cattell, benzeşen özellikleri gruplayarak, bağımsız olanları ise ayırarak kişilik özelliklerinin temel yapısının ortaya konulabileceğini ileri sürmüştür. Bu bağlamda Cattell faktör analiziyle yaptığı uygulamalardan elde ettiği verileri çözümleyerek kaç adet temel özelliğin olduğunu belirlemeye çalışmıştır (Burger, 2006, s.248).

3.3.5.1. Beş Faktör Kişilik Kuramı

Beş faktör kişilik özellikleri yaklaşımı, kişiler arasındaki benzerlikler ve yapısal farklılıklara vurgu yapmaktadır (Chamoro-Premuzic, 2005, s.3). Bu modele göre kişilik özellikleri bir bireyi diğerlerinden oldukça kalıcı ve belirgin bir biçimde ayırmaktadır (Özgüven, 1998, s.38).

Beş Faktör Kişilik Modeli, kişilerin kendi kişiliklerini anlayabildikleri ve sözel olarak ifade edebildikleri varsayımına dayanmaktadır. Beş faktör kişilik modeli 1980’lerde kişilik psikolojisi literatürüne girmiştir. Ancak bu aşamaya kadar modelin şekillenmesine katkı sağlayan birçok çalışma yapılmıştır. “Galton (1884), Klages (1926) Allport ve Odbert (1936), Thurstone (1934) gibi araştırmacıların çalışmaları, beş faktör kişilik modelinin ilk adımları olmuştur.” (Şengül, 2008, s.33)

Cattell (1943), Allport ve Odbert, tarafından geliştirilmiş olan çok boyutlu kişilik modelinden hareketle 4.500 alt özellik taramıştır. Cattell, daha sonra bu 4.500 alt özellik ifadesini semantik ve deneysel kümeleme yöntemi ile 35 değişkene indirmiştir. Ardından yaptığı faktör analiziyle de 16 Kişilik Faktörü elde etmiştir.

Cattell’ı takip eden süreçte, Norman (1963) yaptığı araştırmalar ışığında “dışadönüklük-geçimlilik-sorumluluk-duygusal denge-kültür” olmak üzere beş kişilik faktörü saptanmıştır. Bu faktörler, geniş kapsamlı olduğundan “Büyük beşli” olarak isimlendirilmiştir.

Costa ve McCrae (1990)’de bu beş faktörü ölçmek amacıyla her bir faktör altında 48 soru içeren ve toplamda 240 sorudan oluşan kişilik envanterini geliştirmiştir. Tüm bu gelişim evresinin sonucunda farklı araştırmacılar tarafından farklı isimler kullanılmış olsa da dışadönüklük, deneyimlere açıklık, duygusal dengesizlik, uyumluluk ve sorumluluk boyutları ön plana çıkmıştır (Şengül, 2008, s.34).

Bu boyutların İngilizce isimleri olan openness, conscientiousness, extraversion, agreeableness, neuroticism kelimelerinin baş harfleri birleştirildiğinde OCEAN kelimesi doğmaktadır ve beş faktör kişilik özellikleri bu şekilde kısaltılmaktadır. Değişik yöntemler kullanılarak yürütülen çalışmalarda bu beş faktörün sık sık ön plana çıkmasından dolayı bu faktörlere büyük beşli adı da verilmektedir. Kişilik birçok farklı şekilde ölçülmesine rağmen büyük beşli kendini göstermektedir. Örneğin bu beş faktör anaokulu öğrencileri ile yapılan çalışmalarda da ön plana çıkmıştır, üniversite öğrencileriyle yapılan görüşme ve anketlerde de. Üstelik bu puanlar 45 yıl sonra aynı deneklerle yapılan büyük beşli test sonuçları ile de yüksek düzeyde korelasyon göstermektedir. Dolayısıyla birçok farklı araştırmacı tarafından yapılan çalışmaların sonucu, kişiliğimizi oluşturan özelliklerin çoğunun beş temel kişilik boyutu üzerinde toplanabileceğini ortaya koymaktadır (Burger, 2006, s.251-255). Bu beş temel kişilik boyutunu aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür:

a) Dışa Dönüklük

Bu faktörün içerdiği özellikler, neşeli, konuşkan ve heyecanlı olmaktır. Dışa dönük kişiler insanlarla birlikte olmayı sevmekte ve çevresindekilere arkadaşça

yaklaşmaktadır (Somer ve diğ., 2002, s.23; Barrick ve Mount, 1991, s.5; Yoon, 1997,s.31). Bu kişiler, bir grup içinde yer aldıklarında diğer grup üyeleri ile kolaylıkla etkileşime geçebilmektedir (Zel, 2001, s.419). Bu özellikleri dikkate alındığında dışa dönük kişilerin takım çalışması gerektiren organizasyonlar açısından son derece uygun olduğunu söylemek mümkündür.

b) Deneyimlere Açıklık

Beş faktör kişilik özelliklerinden deneyimlere açıklık boyutu araştırmacılar tarafından içeriği üzerinde en çok tartışılan ve üzerinde en az uzlaşmaya varılan faktördür. Costa ve McCrae (1985) bu faktörü deneyime açıklık (openness to experience) olarak isimlendirirken, Norman (1963)'ın kültür (culture) ya da Goldberg (1992)'in akıl (intellect) olarak isimlendirdiği faktörle ilişkili görünmektedir (Camgöz, 2009, s.64).

Deneyimlere açık olanlar; meraklı, yaratıcı, orijinal, hayal gücü kuvvetli, cesur ve açık fikirli insanlardır (Somer ve diğ., 2002, s.24). Sanatkârlar genelde bu kişilik özelliğine sahiptir (Chamorro-Premuzic, 2005, s.21).

Deneyimlere açıklık boyutu, çevredeki diğer insanlarla etkileşime açık olmak yerine, deneyimlere açık olmayı ifade etmektedir. Bu boyutta yüksek puan alan kişiler, genel olarak geleneksel olmayan ve bağımsız düşüncelere sahip olmaktadır. Düşük puan alan kişiler ise daha gelenekçidir (Burger, 2006, s.254).

c) Uyumluluk

Bu faktör; nazik, iyi kalplilik, incelik, saygılılık güvenilirlik, merhametlilik, alçakgönüllülük gibi insancıl özellikleri içine almaktadır. Uyumluluk faktöründe yüksek puan alan kişiler başkalarını seven, verici, toplumsal ilgisi daha yoğun olan kişiler olarak kabul edilmektedir. Costa, McCrae ve Dye, (1991)'e göre uyumluluk boyutu kişiler arası ilişkilerde temel bir faktördür. Kişinin kendilik algısını etkilemekte ve sosyal tutumlar geliştirmesine aracılık etmektedir (Somer ve diğeri, 2002, s.23).

(Berry ve Hansen, 2000; Jensen-Campbell ve Graziano, 2001)'e göre uyumlu insanlar, uyumsuzlara göre daha hoş sosyal ilişkilere sahiptir ve daha az kavgalıdır.

etmektedir (Barrick, Stewart, Piotrowski, 2002) ise uyumluluk faktöründe yüksek puan alan kimselerin, rekabetten çok uzlaşmaya önem verdiklerini; kişilerarası çatışmalara girseler bile bu çatışmayı önlemek için güç kullanmaktan ve baskı uygulamaktan kaçındıklarını ifade etmektedir (Camgöz, 2009, s.58)

d) Sorumluluk

Bu faktörden yüksek puan almış kişilerin temel özellikleri başarıya odaklı olmak, öz disiplin sahibi olmak ve yüksek düzeyde görev bilincine sahip olmaktır (Somer ve Diğ., 2002, s.23). Sorumluluğu yüksek kişilerin etkinlik ve etkililik düzeyleri de yüksektir. Bu kişiler yöneldikleri amaç konusunda kararlılık göstermektedir Chamorro-Premuzic, 2005, s. 22). John ve arkadaşları (1994) ile Martinez ve John (1998)'e göre bu kişilerin özen gösterdiği bir konu da davranışlarının etik kurallara uygun olmasıdır (Aktaran: Şengül,2008, s.37).

Araştırmalar, bu boyutun hem ilerleyici hem de engelleyici yönlerine de dikkat çekmektedir. Hedefe giden yolda, başarı ihtiyacı ve çalışmayı sevmek ilerleyici yönler olarak; ahlaki değerler, tedbirlilik ve aşırı titizlik ise engelleyici yönler olarak ifade edilmiştir (McCrae ve John, 1992). Bu boyutta yüksek puan alanların gerek otonom gerekse hiyerarşik yapılar içerisinde başarı kazanma olasılığı yüksektir (Zel, 2001, s.420).

Shaye, (2009, s.9) kişilik yapısı ile ilgili, altı adet temel sıfat olduğunu belirtmektedir. Bu sıfatlar; öz disiplinli olmak, kabiliyetli olmak, düzenli olmak, görev bilincine sahip olmak, ihtiyatlı olmak ve başarı için mücadele güdüsüne sahip olmak'tır (Costa ve McCrae , 1992; Costa, McCrae ve Dye, 1991'den alıntı).

e) Duygusal Denge-Dengesizlik

Bu boyutta yer alanlar genelde sinirli, kaygılı ve endişeli kişilerdir. Bu kişilerin ortaya koyduğu davranışların arka planında endişe, depresyon, kızgınlık ve sıkıntı gibi olumsuz duygular bulunmaktadır (Chamorro-Premuzic, 2005 s. 17).

Puher, (2009, s.13)'e göre bu özelliğe sahip bireyler kolay strese girebilmekte; zorlayıcı süreçlerle karşılaştıklarında ise kaçıışı bir çözüm olarak görebilmektedir.

Duygusal dengesiz bireylerin sahip oldukları negatif duygular; onların olayları anlama, problemleri başarılı bir şekilde çözme ve sağlıklı karar verme gibi durumlardaki kabiliyetlerine zarar vermektedir. Bunun tam tersi olarak, duygusal dengesizlik kişilik özellikleri zayıf olan bireyler, daha sakin, duygusal olarak daha durağan haldedirler, bu bireylerin öfkelenme oranları da duygusal dengesiz bireylere nazaran daha düşüktür (Tekin, 2012, s.122).

3.4. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE SİYASAL KATILIM İLİŞKİSİ

İnsanların siyasal yaşam ile nasıl bir etkileşim halinde oldukları araştırmacılar tarafından ele alınmaktadır ve buna ilişkin sayısız faktörden bahsedilmektedir. Buna rağmen “kişilik özellikleri” çok önemli bir potansiyel faktör olduğu halde geçtiğimiz yıllarda ne yazık ki yeteri kadar ele alınmamıştır. Ancak yapılan bazı güncel araştırmalar bu ihmal etme durumunun değiştiğini göstermektedir. Kişilik üzerine yapılan araştırmalar beş faktör modellerinin ortaya çıkışıyla birlikte yeni bir boyut kazanmıştır ve bu durum siyasal katılıma dönük araştırmalar açısından da yeni bir temelin oluşmasına aracılık etmiştir. Bu araştırmaları ve bulgularını şöyle sıralamak mümkündür:

(Mondak&Halperin, 2008, s.335) yaptıkları araştırmada beş faktör kişilik özellikleri sisteminin bütün boyutlarının bireylerin siyasal katılımı açısından önem taşıdığını ve bu sistemin neredeyse tüm siyasal katılım boyutları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. (Mondak vd. 2010, s.85) gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda kişilik ve siyasal katılım ilişkisinde aracı rolü oynayan faktörlerin (kişilik-tutum ve kişilik-çevre etkileşimi) varlığını kanıtlamaktadır.

(Gerber, 2010, s.111) yaptıkları çalışmada beş faktör kişilik özellikleri ile siyasal tutumlar arasındaki ilişkinin insanların politik konulara olan hâkimiyeti ve siyasal uyarıcıların anlamlarını etkileyen bağlamsal faktörlere göre (buna sosyal /çevresel bağlam da demek mümkündür) nasıl farklılaştığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sonuçta ise beş faktör kişilik özelliklerinin ekonomik ve sosyal tutumları farklı yönde etkilediğine dair bulgular ortaya konulmaktadır. Ayrıca beş faktör kişilik özelliklerinin

kişinin ideolojisinin tahmin edilmesinde en az eğitim ve ekonomi kadar etkili olduğu savunulmaktadır.

Gerber ve arkadaşları, (2011, s.692) bir diğer çalışmada kişilik özellikleri seçimlere katılım oranları ve diğer katılım türleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını araştırmıştır. Sonuç olarak, araştırmacıların beklentisiyle tutarlı olarak, insanların katılım gösterdikleri siyasal aktivitelerin onların sahip olduğu kişilik özelliklerine göre çeşitlilik gösterebildiği ortaya konulmuştur.

(Blais&Vincent, 2011, s.395) ise yaptıkları çalışmada siyasal ilgi, vatandaşlık duygusu ve oy verme davranışı gibi siyasal katılıma ilişkin faktörleri etkileyebilecek kişilik özelliklerine odaklanmıştır. Araştırmanın sonuçları bazı kişilik özelliklerinin oy verme davranışı üzerinde siyasal ilgi ve vatandaşlık duygusu ile aracılanmış olan dolaylı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Gerber ve arkadaşları, (2013, s.687) beş faktör kişilik özelliklerinin GOTV (Get out the Votes) mesajlarına verilen tepkilerin şekillenmesinde rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu mesajlar Amerika Birleşik Devletleri'nde herhangi bir siyasal bağlantısı olmayan organizasyonların veya seçime katılacak olan siyasal aday ya da partilerin seçmenlerin sandığa gitmesini teşvik etmek için kullanılmaktadır. Seçimlerde oy kullanmanın zorunlu olmadığı ülkelerde katılım oranını arttırmak için bu yöntemle başvurulmaktadır. Bu yolla insanlar bir anlamda sandığa davet edilmektedir. Bu mesajlara (olumlu/olumsuz) tepki veren insanların kişilik özellikleri açısından farklılıklar taşıması, beş faktör kişilik özelliklerinin siyasal uyarıcılara verilen tepkileri etkilediği savını güçlendirmektedir. Eğer kişilik özellikleri kampanya dönemlerinde seçmenlerin siyasal aday veya partiler tarafından gönderilen mesajlara verdiği tepkileri etkilemekte ise bu durum siyasal kampanya stratejilerinin geliştirilmesi sürecinde kullanılabilecek oldukça önemli bir veri olabilir. Kampanya mesajları yalnızca demografik özellikler açısından değil kişilik özellikleri açısından da farklılaştırılarak hedef kitleyle daha güçlü bir etkileşime geçilebilir. Bu açıdan bakıldığında kişilik özellikleri ile siyasal kampanya mesajlarının algılanması ve bu mesajlara verilen tepkiler arasında bir ilişkinin olup olmadığı konusunda daha derin araştırmalara gereksinim duyulmaktadır.

Hibbing ve arkadaşları (2011, s.601) tarafından yapılan çalışmada, kişilik özelliklerinin; siyasal tartışmaların bağlamını nasıl etkilediği, politik tartışmalar yapan kişilerin ilişkisinin doğasını nasıl etkilediği ve tartışmacıların partnerleri hakkındaki görüşlerini nasıl etkilediği araştırılmaktadır. Sonuç olarak siyasal tartışmalarda kişiliğe dayalı birçok etki gösterilmekte ve kişisel özelliklerin siyasal tartışma üzerine yapılan araştırmalarda ele alınması gereken çok önemli bir faktör olduğu ortaya konulmaktadır.

Gerber ve arkadaşları (2012, s.653) üç kişilik özelliğinin (dışadönüklük, Uyumluluk, yeniliklere açıklık) bireyin partiye özdeşleşme düzeyini yordamakta olduğunu saptamıştır. Bu durum bireylerin ideolojileri ve siyasal konular hakkındaki görüşleri kontrol altında tutulduğunda da değişmemektedir.

(Gallego ve Oberski, 2012, s.425) ise kişilik özelliklerinin seçimlere ve protestolara katılım üzerinde ölçülebilir ancak dolaylı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ilişkiye tutumsal faktörler aracılık etmektedir.

Ha, S.E ve arkadaşları (2013, s.511) kişilik özellikleri ile seçimler haricindeki siyasal katılım türleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler bulmuştur. Örneğin deneyimlere açıklık ile protestolara ve mitinglere katılım, haber medyası ile iletişim kurma, ve internet aracılığıyla siyasal aktivitede bulunma arasında pozitif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Uyumluluk faktörü ise bu katılım türlerinin yanı sıra imza kampanyalarına katılım ile negatif yönlü bir ilişkiye sahiptir. Sorumluluk faktörü seçilmiş siyasilerle ve haber medyası ile iletişime geçme gibi bireysel etkinlikler ile pozitif yönlü bir ilişkiye sahipken; miting ve protestolara katılım gibi toplu etkinlikler ile negatif yönlü bir ilişkiye sahiptir. Bu araştırmada kişilik özellikleri ile seçimlere katılım arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

4. GENÇLERİN SİYASAL KATILIM BOYUTLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, TÜRÜ, MODELİ VE HİPOTEZLERİ

4.1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın ana amacı üniversiteli gençlerin kişilik özellikleri ile siyasal katılımları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Literatürde siyasal katılım üzerinde etkili olan faktörlerle ilgili çok sayıda çalışma vardır ancak bu konu daha önce kişilik özellikleri bağlamında sınırlı düzeyde ele alınmıştır. Bu nedenle (Türkiye özelinde) ilk olma özelliği taşıyan bu çalışma akademik literatüre önemli bir katkı sunacaktır. Ayrıca bu çalışma, üniversiteli gençleri siyasal parti tercihlerine ve ideolojik eğilimlerine göre kişilik özellikleri ve siyasal katılım yönünden karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Böylelikle siyasal partilerin genç seçmenlerini demografik özelliklerinin bir adım ötesine geçerek incelemek, daha derin bir analiz ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu da siyasal partilerin siyasal iletişim bağlamında kampanya ve mesaj stratejilerini belirlerken kullanabilecekleri bir veri olması açısından önem taşımaktadır.

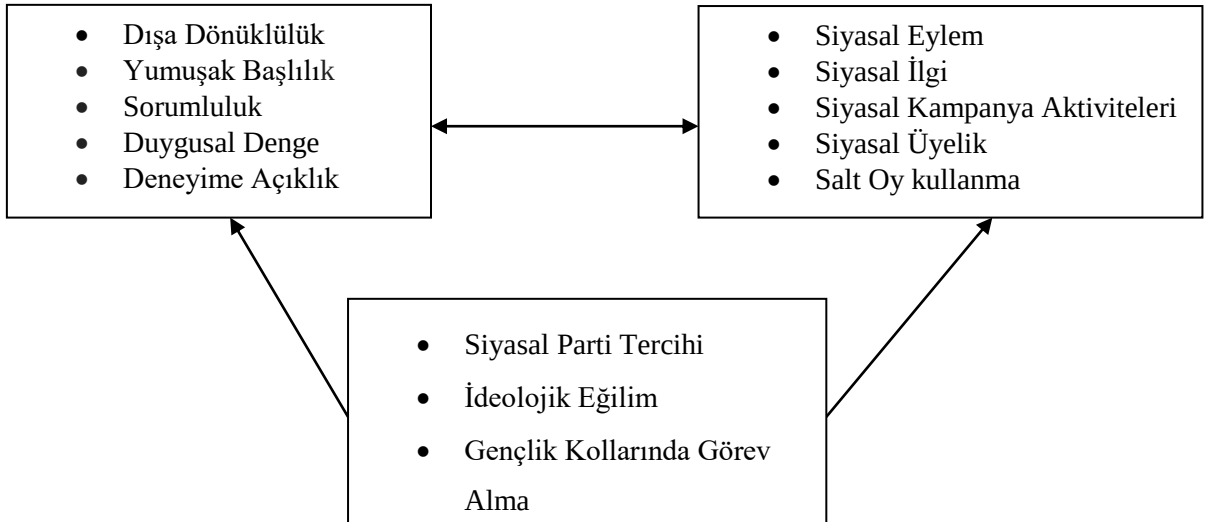
Bu çalışmanın bir diğer amacı ise siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan üniversiteli gençler ile görev almayanlar arasında kişilik özellikleri ve siyasal katılım açısından bir karşılaştırma yapmaktır. Çalışmanın bu amacı iki açıdan önemlidir. Birincisi: Türkiye gibi gençler açısından siyasal katılım düzeyinin düşük olduğu bir ülkede siyasal partilerin gençlik kollarına üye olarak aktif katılım gösteren gençler ile katılımda bulunmayan gençler arasındaki -kişilik özelliklerine dayalı- farklılıkların ortaya konulması, katılım düşüklüğü sorunsalının temellerine ilişkin bir perspektif sunacaktır. İkinci olarak yine genç nüfusun yoğunlukta olduğu bir ülke olan Türkiye’de siyasal partilerin hem mevcut gençlik kadrolarını hem de katılım göstermeyen gençleri kişilik özellikleri açısından daha yakından tanımasını sağlamak, onlara kadrolarını koruma ve genişletme stratejilerini belirlemede katkı sağlayacak bir veri olacaktır.

4.1.2. Araştırmanın Türü

Araştırma tanımsal araştırma modeli ile gerçekleştirilmiştir. “Tanımsal araştırmalarda amaç bir ana kütlenin ya da bir fenomenin özelliklerini ortaya koymaktır.” (Gegez, 2007, s.41). Buna göre bu araştırmada üniversiteli gençlerin siyasal katılımları ve kişilik özellikleri değerlendirilmiş ve kişilik özellikleri ile siyasal katılımları arasındaki ilişki ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

4.1.3. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli hazırlanırken daha önce siyasal katılım üzerinde etkili olan faktörlere dönük yapılan çalışmalar ve ortaya konulan bulgular incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda Türkiye’de siyasal katılım üzerinde sosyal ve siyasal faktörlerin yansira psikolojik faktörlerin etkisine dönük çalışmaların yapıldığı; fakat buna rağmen kişilik özellikleri bağlamında konunun ele alınmadığı saptanmıştır. Bu bağlamda bir çalışma yapmak için John, Donahue ve Kentle (1991) tarafından geliştirilen ve Alkan (2007) tarafından dilimize uyarlanan Beş Faktör Kişilik Ölçeği ile Topbaş (2009) tarafından geliştirilen Siyasal Katılım Ölçeği kullanılmıştır. Buna göre araştırmada kullanılmak üzere aşağıda yer alan model oluşturulmuştur.

4.1.4. Hipotezler

Siyasal katılım ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar (Mondak&Halperin, 2008; Gerber, 2010; Gerber vd. 2011; Gerber vd. 2013; Hibbing vd., 2011, Gerber vd., 2012; Gallego ve Oberski, 2012; Ha, S.E vd., 2013) bağlamında, test edilmek üzere aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

Hipotez 1: Farklı siyasal parti tercihleri olan üniversiteli gençler arasında kışılık özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır.

Hipotez 2: Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında kışılık özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır.

Hipotez 3: Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan üniversiteli gençler ile almayanlar arasında kışılık özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır.

Hipotez 4: Farklı siyasal parti tercihleri olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.

Hipotez 5: Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.

Hipotez 6: Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan üniversiteli gençler ile almayanlar arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.

Hipotez 7: Üniversite Öğrencilerinin siyasal katılımları ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.2.1. Ana Kütile ve Örnek Kütlenin Seçilmesi

Türkiye'deki devlet üniversitelerinde yükseköğrenim görmekte olan 1.622.336 öğrenci bu araştırmanın ana kütlesini oluşturmaktadır. Örneklem ise İstanbul'daki devlet üniversitelerinde örgün öğrenim görmekte olan 20-29 yaş aralığındaki 602 gençten oluşmaktadır. Bu katılımcılardan 321 kişi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunan siyasal partilerin il ve ilçe başkanlıklarına bağılı olarak çalışan gençlik

kollarına üye iken 275 kişi ise yine bu partilere oy veren fakat gençlik kolları üyesi olmayan seçmenlerden oluşmaktadır. Genç seçmenler arasında sağlıklı bir karşılaştırma yapabilmek amacıyla TBMM’de grubu bulunan 4 siyasal partiye oy vermiş olan eşit sayıda kişiye bir başka ifadeyle yaklaşık 150’şer kişiye ulaşılmıştır.

Çocukluk ve yetişkinlik arasında bir geçiş evresi olarak tanımlanan “Gençlik”; Birleşmiş Milletler’e göre “15-24” Eurostat’a (Avrupa Birliği Komisyonu’na bağlı Lüksemburg merkezli Avrupa İstatistik Kurumu) ise “15-29” yaş aralığındakileri kapsamaktadır. Ancak bu çalışmada 20 yaş altı gençler kapsam dışı bırakılmıştır. 15-18 yaş aralığındaki gençlerin kapsam dışı bırakılmasının iki nedeni vardır. Birincisi, Türkiye’de 18 yaş altı gençlerin oy kullanma hakkına sahip olmamasıdır. İkinci neden ise, araştırmanın sınırlılığına ilişkindir. Bu çalışmanın ana kütlesini Türkiye’deki devlet üniversitelerinde lisans düzeyinde öğrenim görmekte olan gençler oluşturmaktadır ve Türkiye’de genellikle üniversiteye başlama yaşı 18’dir. Dolayısıyla 18 yaş altını araştırmaya dâhil etmek mümkün olmamıştır. Bu çalışma kapsamında erişilen katılımcıların 2015 yılında gerçekleştirilen iki genel seçimde de oy kullanmış olması gerektiğinden 20 yaş altı gençler de kapsam dışı bırakılmıştır. Bu sınırlılıklar dolayısıyla anket İstanbul’daki devlet üniversitelerinde öğrenim görmekte olan 20-29 yaş aralığında olan gençlere uygulanmıştır.

4.2.2. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma internet aracılığıyla ve kolayda örneklemeye dayalı olarak 1-30 Ocak 2016 tarihleri arasında İstanbul’daki devlet üniversitelerinde öğrenim görmekte olan 20-29 yaş aralığındaki 602 katılımcı genç ile gerçekleştirilmiştir. Anket, internet üzerinden Survey Monkey adlı anket geliştirme ve veri toplama yazılımı kullanılarak katılımcılara ulaştırılmıştır. Bu aşamada Siyasal partilerin İstanbul’daki il ve ilçe başkanlıklarına bağlı gençlik kollarında görev alan gençlik kolları (MHP’nin kurumsal olarak gençlik kolları veya teşkilatı olmadığından Ülkü Ocakları ile temas kurulmuştur) başkanları veya başkan yardımcılarında destek alınmıştır. Anketin linki öncelikle gençlik kollarında görevli üniversiteli gençlerle paylaşılmış ve cevaplamaları sağlanmıştır. Ardından anketin linki gerek bu katılımcılar aracılığıyla gerekse partilerin veri tabanı

kullanılarak gençlik kollarına üye olmayan fakat 2015 yılında gerçekleştirilen 7 Haziran ve 1 Kasım Genel Seçimleri'nde oy kullanmış olan gençlere Facebook, twitter, mail grupları vb. mecralar aracılığıyla ulaştırılmış ve geri dönüş alınması sağlanmıştır.

4.2.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Bu çalışmada gençlerin kişisel özellikleri ile siyasal katılım arasındaki ilişkiyi araştırmak için John, Donahue ve Kentle (1991) tarafından geliştirilen ve Alkan (2007) tarafından dilimize uyarlanan Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ) ile Topbaş (2009) tarafından geliştirilen Siyasal Katılım ölçeği kullanılmıştır.

Beş Faktör Kişilik Ölçeği'nde 44 soru ve 5 faktör bulunmaktadır. Bu faktörler, Duygusal Dengesizlik, Dışadönüklük, Uyumluluk, Sorumluluk ve Deneyimlere Açıklık'tır. Ölçek, Alkan (2007) tarafından dilimize uyarlanmış ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.

Siyasal Katılım ölçeği ise İnönü Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Hasan Topbaş tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçekte seçmenlerin katılım amaçlı yaptıkları siyasal faaliyetler sıralanmış ve deneklerden bu eylem ve faaliyetleri hangi sıklıkla yaptıklarını belirtmeleri istenmiştir. Siyasal Katılım ölçeği 22 sorudan ve beş faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler: Siyasal Eylem, Siyasal İlgi, Siyasal Kampanya Aktiviteleri, Siyasal Üyelik ve Salt Oy Kullanma'dır.

4.2.4. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Analizler

Bu araştırmada iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik analizler için:

- Normal dağılım sağlayan değişkenler arasında parametrik korelasyon analizi yöntemi olan Pearson Korelasyon analizi
- Normal dağılım sağlamayan verilerde ise, Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bu araştırmada iki grup arasındaki farklılıkları incelemeye yönelik analizler için:

- Normal dağılım sağlayan verilerde, Bağımsız iki grup t-testi’,
- Normal dağılım sağlamayan verilerde ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

İkiden fazla grup arasındaki farklılıkları incelemeye yönelik analizler için:

- Normal dağılım sağlayan verilerde, Tek yönlü Varyans Analizi
- Normal dağılım sağlamayan verilerde ise, Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

İkiden daha fazla bağımsız değişken ve ikiden daha fazla bağımlı değişken arasındaki ilişkiyi ölçmek için ise Kanonik korelasyon analizi kullanılmıştır.

4.3. BULGULAR

4.3.1. Demografik Değişkenler

Tablo 1: Demografik Değişkenler

Değişkenler		Frekans	%		Değişkenler		Frekans	%
Yaş	20-24 yaş	451	74,9	Cinsiyet	Kadın	290	48,2	
	25-29 yaş	151	25,1		Erkek	312	51,8	
	Toplam	602	100		Toplam	602	100	
Aile Geliri	Alt	106	17,6	Çalışma Durumu	Çalışan	182	30,2	
	Orta	458	76,1		Çalışmayan	420	69,8	
	Üst	38	6,3		Toplam	602	100	
	Toplam	602	100					

Tablo 1’ de görüldüğü gibi katılımcıların yaklaşık %75 gibi bir çoğunluğu 20-24 yaş aralığındadır. Katılımcıların lisans düzeyi öğrencileri olması açısından bu doğaldır. Ancak Türkiye’de 4 yıllık fakültelerden mezun olma yaşının ortalama olarak 22 olduğu düşünüldüğünde katılımcıların dörtte birinin 24 yaş üstü olması dikkate değer bir oran

olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu ailesinin orta düzeyde bir gelire sahip olduğunu düşünmektedir. Şüphesiz bu durum görecelidir fakat burada algısal olarak üniversiteli gençlerin kendilerini hangi ekonomik düzeyde konumlandığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Cinsiyet dağılımı açısından katılımcılar arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Katılımcıların % 30'u hem çalışıp hem okumaktadır.

4.3.2. Siyasal Parti Tercihi

Tablo 2: Siyasal Parti Tercihi

Değişkenler		Frekans	%	Değişkenler		Frekans	%
7 Haziran Seçimleri	AK PARTİ	150	24,9	1 Kasım Seçimleri	AK PARTİ	151	25,1
	CHP	152	25,2		CHP	150	24,9
	MHP	150	24,9		MHP	151	25,1
	HDP	150	24,9		HDP	150	24,9
		602	100			602	100

Tablo 2' de görüldüğü gibi 7 Haziran ve 1 Kasım Genel seçimlerinde farklı partilere oy veren 602 üniversiteli gence anket uygulanmıştır. Katılımcılar arasında doğru bir karşılaştırma yapabilmek için partiler arası oy dağılımı dengeli tutulmuştur. Bir başka ifadeyle her bir parti için, o partiye oy veren yaklaşık 150 gence ulaşılmıştır.

4.3.3. İdeolojik Eğilimler

Tablo 3: İdeolojik Eğilimler

Değişkenler		Frekans	%
İdeoloji	Muhafazakâr	173	28,8
	Laik	141	22,7
	Milliyetçi	261	43,4
	Liberal	20	3,2
	Sosyal demokrat	140	23,3
	İslamcı	160	26,6
	Sosyalist	166	27,6

Tablo 3'e bakıldığında katılımcıların siyasal eğilimlerine karşılık gelen oranlar görülmektedir. Buna göre katılımcıların % 43,4 ile en geniş ölçüde ortaklaştığı nokta milliyetçiliktir. Ardından katılımcıların kendilerini yakın gördükleri ideolojiler şöyle sıralanmıştır: % 28,8 ile muhafazakârlık, %27,6 ile Sosyalizm, %26,6 ile İslamcılık, %23,3 ile Sosyal demokrasi, %22,7 ile Laiklik ve son olarak, %3,2 ile liberalizm. Tablo dikkatle incelendiğinde ise Türkiye'deki mevcut siyasal sosyolojiyi yansıtan bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Üniversiteli gençlerin sağ ideolojik tercihleri milliyetçilik, muhafazakârlık ve İslamcılık temeline dayanmakta, sol ideolojik eğilimler ise sosyalizm, sosyal demokrasi ve laiklik ekseninde somutlaşmaktadır. Bu tablodaki siyasal ideolojilere kendisini yakın gören gençlerin liberal eğilimlerinin olma olasılığı varsa da gençler kendilerini doğrudan liberal olarak tanımlamaktan kaçınmaktadır.

4.3.4. Gençlik Kollarında Görev Alma

Tablo 4: Gençlik Kollarında Görev Alma

Değişkenler		Frekans	%
Gençlik Kollarında Görev Alma	Görev Alanlar	324	53,8
	Görev Almayanlar	278	46,2
	Toplam	602	100

Tablo 4 incelendiğinde katılımcılar arasında siyasal partilerin gençlik kollarında görev alanların 324 kişi ile %53,8’lik kesimi, görev almayanların ise 278 kişi ile %46,2’lik kesimi oluşturduğu görülmektedir. Bu iki kesim arasında kişilik özellikleri ve siyasal katılım açısından bir karşılaştırma yapılacağından denk bir dağılım oluşturulmuştur.

4.3.5. Kişilik Özellikleri Faktörleri

4.3.5.1 Dışa dönüklük faktörü

Tablo 5: Dışa dönüklük faktörü

Değişkenler	Ortalama	St. Sapma	Alfa
Konuşkan biriyim	3,814	1,081	0,781
İçine kapanık biriyim *	3,604	1,199	
Enerji doluyum	3,747	1,075	
Diğer insanları heveslendiririm	3,644	1,108	
Sessizim *	3,425	1,219	
Çekingen değilim, girişkenim	3,674	1,137	
Bazen utangaç ve çekingenim *	2,837	1,135	
Dışa dönük, sosyal biriyim	3,765	1,105	
Dışa Dönüklük Faktörü	3,564	0,710	

* Polarizasyon yapılmıştır.

Bu tabloya göre, dışadönüklük faktöründe yer alan ifadelere verilen cevapların ortalaması 3,564’tür. Bu değer katılımcıların kendilerini çoğunlukla dışa dönük olarak

tanımladıkları göstermektedir. Dışa dönük ve girişken insanların daha pozitif, daha sosyal ve daha başarılı oldukları göz önünde bulundurulduğunda üniversite öğrencilerinin kendilerini böyle tanımlıyor olması duydukları özgüveni yansıtır olması açısından olumlu bir gösterge olarak kabul edilebilir. Bu faktördeki ifadelerin ortalamalarına tek tek bakıldığında ise, en yüksek değerin 3,814 ile “Konuşkan biriyim” ifadesine ait olduğu görülmektedir. Bu Ölçeğin güvenilirliği 0,781 olarak saptanmıştır.

4.3.5.2. Sorumluluk faktörü

Tablo 6: Sorumluluk faktörü

Değişkenler	Ortalama	St. Sapma	Alfa
Bir işi tam yaparım	3,935	1,0381	0,653
Bazen dikkatsiz davranabiliyorum *	2,527	1,0761	
Bir görevin (çalışma, ödev, iş) verilmesi için güvenilir biriyim	4,018	1,0544	
Dağınık biriyim, çok derli toplu biri değilim *	3,283	1,2974	
Tembel olmaya eğilimliyim *	3,388	1,2477	
Bir işi bitirmeden, yarıda bırakmam	3,783	1,0962	
Yaptığım şeyleri etkin, hakkını vererek, iyi yaparım	3,980	,9855	
Plan yapar ve bu planları uygulayım	3,576	1,0976	
Dikkatim çabuk dağılır *	2,895	1,1355	
Sorumluluk Faktörü	3,487	0,575	

*Polarizasyon yapılmıştır.

Bu tabloya göre ise, sorumluluk faktörü ifadelerine verilen cevapların ortalaması 3,487’dir. Bu değer, üniversiteli gençlerin kendilerini çoğunlukla sorumluluk sahibi kişiler olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Sorumlu kişiler bir görevin iyi bir biçimde yapılması uğruna kişisel zevklerinden fedakârlık edebilen, disiplin sahibi, planlı çalışan ve göreve bağlı kişilerdir. Üniversiteli gençlerin kendilerini sorumlu kişiler olarak görmeleri bahsedilen bu özellikler açısından özgüvene sahip olduklarını göstermektedir. Bu faktördeki ifadelerin ortalamalarına tek tek bakıldığında, en yüksek değerin 4,018 ile “Bir görevin (çalışma, ödev, iş) verilmesi için güvenilir biriyim” ifadesine ait olduğu görülmektedir. Dikkat çekici olan ise polarizasyon uygulanan ifadelerden olan “Bazen dikkatsiz davranabiliyorum” ile “Dikkatim çabuk dağılır” ifadelerinin düşük değer almasıdır. Ölçeğin güvenilirliği 0,653 olarak saptanmıştır.

4.3.5.3 Deneyimlere Açıklık Faktörü

Tablo 7: Deneyimlere Açıklık Faktörü

Değişkenler	Ortalama	St. Sapma	Alfa
Orijinal biriyim, yeni fikirler üretirim	3,610	1,0323	0,814
Pek çok şeyi merak ederim	3,770	1,0411	
Zeki, derin düşünen biriyim	3,790	,9836	
Hayal gücüm kuvvetlidir	3,848	1,0508	
Yaratıcıyım	3,699	1,0489	
Sanatsal ve estetik şeyler benim için önemlidir	3,584	1,1446	
Rutin, tek düze şeyleri yapmayı tercih ederim *	3,396	1,1297	
Fikirlerle oynamayı, benim için ne anlama geldikleri üzerinde düşünmeyi severim	3,720	1,0608	
Sanata karşı pek ilgili değilim *	3,540	1,1920	
Sanat, müzik ve edebiyatla ilgiliyimdir	3,667	1,1786	
Açıklık Faktörü	3,661	0,669	

*Polarizasyon yapılmıştır.

Bu tabloya göre, deneyimlere açıklık faktörü ifadelerine verilen cevapların ortalaması 3.661'dir. Bu faktördeki ifadelerden en yüksek ortalama değeri 3,848 ile “Hayal gücüm kuvvetlidir” almıştır. Polarizasyon uygulanan ifadelerden olan “Sanata karşı pek ilgili değilim” ve “Rutin, tekdüze şeyleri yapmayı tercih ederim” ifadeleri de yüksek değer almıştır. Bu da üniversiteli gençlerin sanata ilgi duyduklarını ve tekdüze işlerden hoşlanmadıklarını ortaya koymaktadır. Ölçeğin güvenilirliği 0,814 olarak saptanmıştır.

4.3.5.4. Uyumluluk Faktörü

Tablo 8: Uyumluluk Faktörü

Değişkenler	Ortalama	St. Sapma	Alfa
Başkalarının hatasını bulmaya yatkınım	2,998	1,1731	0,606
Yardımseverim	4,114	1,0341	
Başkaları ile ağız dalaşı (sözlü kavga) başlatırım *	3,539	1,1872	
Bağışlayıcıyım	3,645	1,1342	
Başka insanların güvendiği biriyim	4,080	1,0553	
Başka insanlara karşı soğuk ve ilgisizim *	3,707	1,1088	
Herkes karşı düşünceli ve saygılıyım	3,894	1,0749	
Bazen diğer insanlara kaba davranırım *	3,245	1,1915	
Başkaları ile yardımlaşmayı severim	1,902	0,9977	
Uyumluluk Faktörü	3,456	0,4577	

* Polarizasyon yapılmıştır.

Bu tablo incelendiğinde, ifadelere verilen cevapların ortalamasının 3,45 olduğu görülmektedir. Bu da üniversiteli gençlerin çoğunlukla kendilerini başka insanlarla iyi geçinen kişiler olarak tanımladıklarını göstermektedir. Özellikle ekip çalışmaları açısından oldukça önemli olan bu özelliğin üniversiteli gençler tarafından sahip olunan bir sıfat olması olumlu bir göstergedir. Bu faktördeki ifadelerden en yüksek ortalama değer 4,11 ile “Yardımseverim” ifadesine aittir ki bu, Türkiye’deki sosyolojik gerçeklikle de örtüşmektedir. Siyasal anlamda derin ideolojik kutuplaşmaların yaşandığı bir ülke olsa da koşullar gerektirdiğinde yardımlaşmayı başarabilen bir toplumda üniversiteli gençlerin kendilerini böyle tanımlaması şaşırtıcı değildir. Bu faktördeki ifadelerden en düşük ortalama değeri ise “Başkalarının hatasını bulmaya yatkınım” ifadesi almıştır. Ölçeğin güvenilirliği 0,606 olarak saptanmıştır.

4.3.5.5. Duygusal Dengesizlik faktörü

Tablo 9: Duygusal Dengesizlik faktörü

Değişkenler	Ortalama	St. Sapma	Alfa
Karamsar hüzünlü biriyim	2,651	1,1268	0,605
Rahatım, strese girmem*	3,137	1,1734	
Gergin olabilirim	3,464	1,0547	
Endişeli biriyim	2,910	1,0843	
Duygusal olarak dengeliyim, kolay kolay mutsuz olmam*	2,882	1,1170	
Duygu durumum (modum) değişkendir	3,358	1,1720	
Gergin durumlarda, ortamlarda sakin kalabilirim*	2,649	1,1853	
Çabuk heyecanlanırım	3,303	1,1654	
Duygusal Dengesizlik Faktörü	3,044	0,583	

*Polarizasyon yapılmıştır.

Bu tablo incelendiğinde, ifadelere verilen cevapların ortalamasının 3.044 olduğu görülmektedir ki bu faktörler arasındaki en düşük ortalama değerdir. Duygusal Dengesizlik'e ait ifadelerden en yüksek ortalama değeri 3,46 ile "Gergin olabilirim" e aittir. Ancak daha genel bir durma işaret eden "Endişeli biriyim" ifadesi 2,910 ile en düşük ortalama değerine sahiptir. Polarizasyon uygulanan ifadelerden biri olan "Duygusal olarak dengeliyim, kolay kolay mutsuz" olmam ifadesi de düşük değer almıştır. Ölçeğin güvenilirliği 0,605 olarak saptanmıştır.

4.3.6. Siyasal Katılım Faktörleri

4.3.6.1. Siyasal Eylem Faktörü

Tablo 10: Siyasal Eylem Faktörü

Değişkenler	Ortalama	St. Sapma	Alfa
Bir protesto gösterisine katılarak hükümeti protesto etmek	2.559	1.5592	0,834
Kamusal konularda şikâyetleri/beğenileri bildirmek için devlet yetkililerini ziyaret eden bir grup içinde bulunma	2,559	1,479	
Gazetede yer alan siyasal haberler ya da köşe yazılarıyla ilgili olarak mektup, faks, internet aracılığı kişisel düşünceleri aktarma	2,870	1,450	
Beğenilen bir uygulama için devlet yetkililerine takdir mektubu yazma	1,891	1,264	
Herhangi bir toplumsal konuda, bilgi istemek amacı ile yetkililere dilekçe ile başvurma	2,556	1,395	
İnternet sitelerindeki güncel siyaset anketlerinde görüş belirtme	3,416	1,450	
İmza kampanyasına imza verme	3,645	1,426	
Siyasal Eylem Faktörü	2.7850	1.01349	

Bu tabloya bakıldığında, siyasal eylem faktöründe yer alan ifadelerle verilen cevapların ortalamasının 2,7850 olduğu görülmektedir. Bu değer, üniversiteli gençlerin siyasal eylem aktivitelerine katılım sıklığının az olduğunu göstermektedir. Bu faktördeki ifadelerle verilen cevapların ortalamalarına tek tek bakıldığında en yüksek değeri 3,645 ile “İmza kampanyasına imza verme”; en düşük değeri ise 1,891 ile “Beğenilen bir uygulama için devlet yetkililerine takdir mektubu yazma” ifadesinin aldığı görülmektedir. Üniversiteli gençlerin imza kampanyalarına katılım sıklığının ortalamasının üstünde oluşu “katılımcı demokrasi” açısından olumlu bir göstergedir. Teknolojideki gelişmeler sonucu artık mektubun yaygın bir iletişim aracı olarak kullanılmıyor oluşu da “Beğenilen bir uygulama için devlet yetkililerine takdir mektubu yazma” ifadesinin en düşük değeri almasında etkili olmuş olabilir. Bu faktörün güvenilirliği 0,834 olarak saptanmıştır.

4.3.6.2. Siyasal İlgı Faktörü

Tablo 11: Siyasal İlgı Faktörü

Değişkenler	Ortalama	St. Sapma	Alfa
Televizyonda yayınlanan siyasal içerikli programları seyretme	4,027	1,0747	0,886
Siyasi konularda bilgi sahibi olarak bilgileri çevreme aktarma	3,865	1,1691	
Desteklediğim siyasi parti/adaya diğer seçmenlerin oy vermelerini sağlamak için ikna etme	3,593	1,4484	
Siyasi konuları diğer vatandaşlar ile tartışma	3,761	1,2301	
Basında güncel siyaset ile ilgili çıkan haberleri izleme	4,142	1,0417	
Siyasal içerikli panel, sempozyum, konferanslara dinleyici olarak katılma	3,479	1,3949	
Siyasal İlgı Faktörü	3,8109	0,986	

Bu tabloya bakıldığında, Siyasal İlgı faktöründe yer alan ifadelere verilen cevapların ortalamasının 3,81 olduğu görülmektedir. Bu değer, üniversiteli gençlerin siyasal ilgi faktörü altında yer alan aktivitelere katılım sıklığının ortalamasının üstünde olduğunu göstermektedir. Bu faktördeki ifadelere verilen cevapların ortalamalarına tek tek bakıldığında en yüksek değeri 4,142 ile “Basında güncel siyaset ile ilgili çıkan haberleri izleme” ve 4,027 ile “Televizyonda yayınlanan siyasal içerikli programları seyretme” ifadelerinin aldığı görülmektedir. Bu değerler, üniversiteli gençlerin aktüel siyaseti medya üzerinden yakından takip ettiğini ortaya koymaktadır. En düşük değeri ise 3,479 ile “Siyasal içerikli panel, sempozyum, konferanslara dinleyici olarak katılma” ifadesinin aldığı görülmektedir. Bu da öğrencilerin siyasete ilişkin entelektüel içeriğe sahip etkinliklere katılım sıklığının görece daha az olduğunu göstermektedir. Siyasetin medya üzerinden izlenmesi daha kolaydır ve daha az zaman almaktadır. Özellikle günümüzde internet temelli mobil teknolojilerin gençler arasında oldukça yaygınlaştığını da göz önünde bulundursak gençlerin siyaseti medya üzerinden izleme sıklığının neden bu düzeyde olduğunu anlamak da kolaylaşır. Öte yandan entelektüel etkinliklere katılım daha fazla emek ve zaman isteyen bir uğraşıdır. Bu nedenle de daha az öğrenci tarafından tercih ediliyor olabilir. Bu faktörün güvenilirliği 0,834 olarak saptanmıştır.

4.3.6.3. Siyasal Kampanya Aktiviteleri Faktörü

Tablo 12: Siyasal Kampanya Aktiviteleri Faktörü

Değişkenler	Ortalama	St. Sapma	Alfa
Propaganda amaçlı bildiri, gazete, dergi vb. dağıtma, afiş yapıştırma	2,697	1,6059	0,891
Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında yer alma	3,025	1,5967	
Siyasal mitinglere katılma	3,432	1,5186	
Bir parti / aday rozeti / amblemi taşıma / arabaya asma	2,788	1,6193	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri Faktörü	2,984	1,377	

Bu tabloya bakıldığında, siyasal kampanya aktiviteleri faktöründe yer alan ifadeler verilen cevapların ortalamasının 2,984 olduğu görülmektedir. Bu değer, üniversiteli gençlerin siyasal kampanya aktivitelerine katılım sıklığının orta düzeye yakın olduğunu göstermektedir. Bu faktördeki ifadeler verilen cevapların ortalamalarına tek tek bakıldığında en yüksek değeri 3,432 ile “Siyasal mitinglere katılma” ifadesinin aldığı görülmektedir. Türkiye’de seçim kampanya dönemlerinin siyasal partiler açısından vazgeçilmez bir parçası olan mitinglere gençlerin katılımının yüksek olması yakın gelecekte de bu etkinliğin önemini koruyacağını göstermektedir. En düşük değeri ise 2,697 ile “Propaganda amaçlı bildiri, gazete, dergi vb. dağıtma, afiş yapıştırma” ifadesinin aldığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak yeni medya teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte propaganda amaçlı yapılan bu türden etkinliklerin eskisi kadar sıklıkla uygulanmıyor oluşu gösterilebilir. Bu faktörün güvenilirliği 0,891 olarak saptanmıştır.

4.3.6.4. Siyasal Üyelik Faktörü

Tablo 13: Siyasal Üyelik Faktörü

Değişkenler	Ortalama	St. Sapma	Alfa
Bir siyasi partiye üye olma	3,019	1,7828	0,901
Siyasetle ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üye olma	2,707	1,6543	
Bir siyasi partide görev alma	2,792	1,6962	
Siyasal Üyelik Faktörü	3,0331	1,555	

Bu tabloya bakıldığında, siyasal üyelik faktöründe yer alan ifadelerle verilen cevapların ortalamasının 3,0331 olduğu görülmektedir. Bu değerin, ortalamanın üstünde çıkmasının nedeni olarak katılımcıların % 53,9'luk kısmını siyasal partilerin gençlik kollarında çalışıyor olması gösterilebilir. Bu faktördeki ifadelerle verilen cevapların ortalamalarına tek tek bakıldığında en yüksek değeri 3,019 ile “Bir siyasi partiye üye olma”; en düşük değeri ise 2,707 ile “Bir sivil toplum kuruluşuna üye olma” ifadesinin aldığı görülmektedir. Bir siyasal partiye üye olmak aktif bir katılım biçimi değildir özel bir zaman ayırarak emek harcamayı gerektirmez. Ancak bir siyasi ideolojinin destekçisi olan ve gönüllü katılımı gerektiren bir sivil toplum kuruluşuna üye olmak aktif bir katılım biçimidir ve bir takım fedakârlıklar gerektirir. Bu türden kuruluşlarda gönüllü görev alan kişiler maddi olarak bir karşılık almadıkları gibi siyasi parti üyeliğinin kişiye dolaylı yollardan sağladığı kazanımları da kolay elde edemezler. Bu bağlamda siyasi parti üyeliğinin görece daha çok tercih edilmesinin nedeni, kişiye - maddi gelir sağlamasa da - sağladığı dolaylı kazanımlar olabilir. Bu faktörün güvenilirliği 0,834 olarak saptanmıştır.

4.3.6.5. Salt Oy Kullanma Faktörü

Tablo 14: Salt Oy Kullanma Faktörü

Değişkenler	Ortalama	St. Sapma	Alfa
Genel Seçimlerde oy kullanma	4,707	,6861	0,942
Yerel Seçimlerde oy kullanma	4,666	,7459	
Salt Oy Kullanma Faktörü	4,686	0,696	

Bu tabloya bakıldığında, Salt Oy Kullanma faktöründe yer alan ifadeler verilen cevapların ortalamasının 4,686 olduğu görülmektedir. Bu oldukça yüksek bir değer olarak göze çarpmaktadır ancak yukarıda da belirtildiği gibi katılımcıların % 53,9'luk kısmının siyasal partilerin gençlik kollarında çalışan gençlerden; diğer %46,1'lik kısmının da siyasal partilerin sadık seçmenlerinden oluşması bu sonucu doğurmuştur. Araştırmada siyasal partilerin genç seçmenlerinin kişilik özellikleri açısından farklı olup olmadıkları araştırıldığından partilerin sadık seçmenleri örnekleme dahil edilerek son iki seçimde oy kullanmayanlar araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Her ne kadar katılımcıların bu özellikleri sonucu etkilemiş olsa da Türkiye’de yapılan son iki genel seçimde katılım oranının %85’in üstünde oluşu ülkemizde siyasal katılım aktiviteleri içinde en çok tercih edilen boyutun salt oy kullanma olduğunu ortaya koymaktadır.

Yine bu tabloya bakıldığında gençlerin yerel seçimlerde genel seçimlerden daha az oranda oy kullanma eğilimi gösterdiği görülmektedir. Türkiye’de 30 Mart 2014 tarihinde yapılan son yerel seçimlerde ise katılım %90’a yakın olarak gerçekleşmiştir. Buna göre tüm seçmenler bazında yerel seçimlere katılım oranı genel seçimlere katılımdan daha fazladır. Bu durumda genel seçimlere katılımın oranı genel seçmen kitlesi açısından daha az iken üniversite öğrencisi gençler açısından daha fazladır denilebilir. Bunun tam tersi olarak da yerel seçimlere katılımın oranı genel seçmen kitlesi açısından daha az fazla iken üniversite öğrencisi gençler açısından daha azdır denilebilir. Bu faktörün güvenilirliği 0,834 olarak saptanmıştır.

4.3.7. Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

4.3.7.1. 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Tablo 15: 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	F Test Değeri
Dışa Dönüklük	AK PARTİ	3,6108	5,522***
	CHP	3,6965	
	MHP	3,5671	
	HDP	3,3775	
Sorumluluk	AK PARTİ	3,5088	0,315
	CHP	3,5022	
	MHP	3,4866	
	HDP	3,4497	
Deneyimlere Açıklık	AK PARTİ	3,6606	4,082***
	CHP	3,8065	
	MHP	3,6107	
	HDP	3,5647	
Uyumluluk	AK PARTİ	3,5169	1,183
	CHP	3,4393	
	MHP	3,4273	
	HDP	3,4443	
Duygusal Dengesizlik	AK PARTİ	3,0313	1,672
	CHP	3,1332	
	MHP	3,0154	
	HDP	2,9958	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

Bu tabloya bakıldığında 7 Haziran genel seçimlerinde farklı siyasal partilere oy veren Üniversiteli gençler arasında Dışa Dönüklük ve Deneyimlere Açıklık faktörü açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Buna göre araştırmamızın “Farklı siyasal parti tercihleri olan üniversiteli gençler arasında kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır” (**Hipotez 1**) hipotezi doğrulanmıştır.

Dışa dönüklük faktöründeki farklılığın kaynağı incelendiğinde HDP ile diğer partilere oy veren üniversiteli gençler arasındaki anlamlı farklılık dikkati çekmektedir.

Başka bir ifade ile HDP' ye oy veren gençler diğer partilere oy veren gençlere kıyasla daha az dışa dönüktür. Deneyimlere Açıklık faktöründeki farklılığın kaynağı incelendiğinde ise CHP ile diğer partilere oy veren üniversiteli gençler arasındaki anlamlı farklılık görülmektedir. Başka bir ifade ile CHP' ye oy veren gençler diğer partilere oy veren gençlere kıyasla daha fazla yeniliklere açıktır.

4.3.7.2. 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Tablo 16: 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	F Test Değeri
Dışa Dönüklük	AK PARTİ	3,6167	6,094***
	CHP	3,6958	
	MHP	3,5766	
	HDP	3,3640	
Sorumluluk	AK PARTİ	3,5040	0,456
	CHP	3,5092	
	MHP	3,4941	
	HDP	3,4400	
Deneyimlere Açıklık	AK PARTİ	3,6800	4,379***
	CHP	3,8039	
	MHP	3,6107	
	HDP	3,5500	
Uyumluluk	AK PARTİ	3,5135	1,088
	CHP	3,4463	
	MHP	3,4252	
	HDP	3,4425	
Duygusal Dengesizlik	AK PARTİ	3,0477	1,267
	CHP	3,1175	
	MHP	3,0186	
	HDP	2,9933	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

Bu tabloya bakıldığında 1 Kasım genel seçimlerinde farklı siyasal partilere oy veren üniversiteli gençler arasında dışa dönüklük ve Deneyimlere Açıklık faktörü açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Buna göre araştırmamızın “Farklı

siyasal parti tercihleri olan üniversiteli gençler arasında kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır” hipotezi (**Hipotez 1**) doğrulanmıştır.

Dışa dönüklük faktöründeki farklılığın kaynağı incelendiğinde HDP ile diğer partilere oy veren üniversiteli gençler arasındaki anlamlı farklılık dikkati çekmektedir. Başka bir ifade ile HDP’ ye oy veren gençler diğer partilere oy veren gençlere kıyasla daha az dışa dönüktür. Yeni Deneyimlere Açıklık faktöründeki farklılığın kaynağı incelendiğinde ise CHP ile diğer partilere oy veren üniversiteli gençler arasındaki anlamlı farklılık görülmektedir. Başka bir ifade ile CHP’ ye oy veren gençler diğer partilere oy veren gençlere kıyasla daha fazla yeniliklere açıktır.

4.3.7.3. Muhafazakâr ve Muhafazakâr Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Tablo 17: Muhafazakâr ve Muhafazakâr Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Dışa Dönüklük	Muhafazakârlar	3,622	1,225
	Diğerleri	3,539	
Sorumluluk	Muhafazakârlar	3,502	0,412
	Diğerleri	3,480	
Deneyimlere Açıklık	Muhafazakârlar	3,661	-0,007
	Diğerleri	3,661	
Uyumluluk	Muhafazakârlar	3,508	1,762*
	Diğerleri	3,436	
Duygusal Dengesizlik	Muhafazakârlar	3,017	-0,720
	Diğerleri	3,055	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

Bu tabloya bakıldığında muhafazakâr gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında Uyumluluk faktörü açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle muhafazakâr gençlerin diğer siyasal eğilimlere sahip gençlere kıyasla daha uyumlu olduğu söylenebilir. Bu sonuca göre araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır” hipotezi (**Hipotez 2**) doğrulanmıştır.

4.3.7.4. Laik ve Laik Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Tablo 18: Laik ve Laik Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Dışa Dönüklük	Laikler	3,6581	1,820*
	Diğerleri	3,5338	
Sorumluluk	Laikler	3,4425	-1,077
	Diğerleri	3,5021	
Deneyimlere Açıklık	Laikler	3,7113	0,991
	Diğerleri	3,6475	
Uyumluluk	Laikler	3,4052	-1,529
	Diğerleri	3,4726	
Duygusal Dengesizlik	Laikler	3,1090	1,530
	Diğerleri	3,0231	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

Bu tabloya bakıldığında Laik gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında dışa dönüklük faktörü açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle laik gençler diğer siyasal eğilimlere sahip gençlere kıyasla daha dışa dönüktür. Bu sonuca göre araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır” hipotezi (**Hipotez 2**) doğrulanmıştır.

4.3.7.5. Milliyetçi ve Milliyetçi Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Tablo 19: Milliyetçi ve Milliyetçi Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Dışa Dönüklük	Milliyetçi olanlar	3,5983	1,044
	Diğerleri	3,5372	
Sorumluluk	Milliyetçi olanlar	3,4891	,083
	Diğerleri	3,4852	
Deneyimlere Açıklık	Milliyetçi olanlar	3,6630	,058
	Diğerleri	3,6599	
Uyumluluk	Milliyetçi olanlar	3,4452	-,549
	Diğerleri	3,4659	
Duygusal Dengesizlik	Milliyetçi olanlar	3,0393	-,182
	Diğerleri	3,0481	

Bu tabloya bakıldığında milliyetçi gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında bir farkın olmadığı görülmektedir.

4.3.7.6. Liberal ve Liberal Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Tablo 20: Liberal ve Liberal Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Dışa Dönüklük	Liberal Olanlar	3,6625	,631
	Diğerleri	3,5603	
Sorumluluk	Liberal Olanlar	3,3222	-1,302
	Diğerleri	3,4926	
Deneyimlere Açıklık	Liberal Olanlar	3,8067	,988
	Diğerleri	3,6562	
Uyumluluk	Liberal Olanlar	3,4889	,317
	Diğerleri	3,4558	
Duygusal Dengesizlik	Liberal Olanlar	2,9563	-,686
	Diğerleri	3,0473	

Bu tabloya bakıldığında Liberal gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında bir farkın olmadığı görülmektedir.

4.3.7.7. Sosyal Demokrat ve Sosyal Demokrat Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Tablo 21: Sosyal Demokrat ve Sosyal Demokrat Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Dışa Dönüklük	Sosyal Demokrat Olanlar	3,5806	,320
	Diğerleri	3,5586	
Sorumluluk	Sosyal Demokrat Olanlar	3,4960	,213
	Diğerleri	3,4842	
Deneyimlere Açıklık	Sosyal Demokrat Olanlar	3,6735	,247
	Diğerleri	3,6575	
Uyumluluk	Sosyal Demokrat Olanlar	3,3988	-1,719*
	Diğerleri	3,4746	
Duygusal Dengesizlik	Sosyal Demokrat Olanlar	3,0036	-,943
	Diğerleri	3,0567	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

Bu tabloya bakıldığında sosyal demokrat gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında Uyumluluk faktörü açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle sosyal demokrat gençler diğer siyasal eğilimlere sahip gençlere kıyasla daha uyumludur denilebilir. Bu sonuca göre araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır” hipotezi (**Hipotez 2**) doğrulanmıştır.

4.3.7.8. İslamcı ve İslamcı Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Tablo 22: İslamcı ve İslamcı Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Dışa Dönüklük	İslamcı Olanlar	3,5010	-1,304
	Diğerleri	3,5865	
Sorumluluk	İslamcı Olanlar	3,4673	-,503
	Diğerleri	3,4940	
Deneyimlere Açıklık	İslamcı Olanlar	3,5394	-2,703*
	Diğerleri	3,7055	
Uyumluluk	İslamcı Olanlar	3,4203	-1,106
	Diğerleri	3,4702	
Duygusal Dengesizlik	İslamcı Olanlar	3,0137	-,773
	Diğerleri	3,0554	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

Bu tabloya bakıldığında İslamcı gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında Deneyimlere Açıklık faktörü açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle İslamcı gençler diğer siyasal eğilimlere sahip gençlere kıyasla yeniliklere daha az açıktır. Bu sonuca göre araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır” hipotezi (**Hipotez 2**) doğrulanmıştır.

4.3.7.9. Sosyalist ve Sosyalist Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Tablo 23: Sosyalist ve Sosyalist Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Dışa Dönüklük	Sosyalist Olanlar	3,5090	-1,167
	Diğerleri	3,5846	
Sorumluluk	Sosyalist Olanlar	3,4793	-,202
	Diğerleri	3,4899	
Deneyimlere Açıklık	Sosyalist Olanlar	3,6466	-,332
	Diğerleri	3,6668	
Uyumluluk	Sosyalist Olanlar	3,4683	,377
	Diğerleri	3,4526	
Duygusal Dengesizlik	Sosyalist Olanlar	3,0444	,003
	Diğerleri	3,0443	

Bu tabloya bakıldığında Sosyalist gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında bir farkın olmadığı görülmektedir.

4.3.7.10. Siyasal Partilerin Gençlik Kollarında Görev alan ve Almayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Tablo 24: Siyasal Partilerin Gençlik Kollarında Görev alan ve Almayan Üniversite Öğrencileri Arasında Kişilik Özellikleri Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Dışa Dönüklük	Gençlik Kollarında Çalışanlar	3,6567	3,376***
	Gençlik Kollarında Çalışmayanlar	3,4612	
Sorumluluk	Gençlik Kollarında Çalışanlar	3,5470	2,684***
	Gençlik Kollarında Çalışmayanlar	3,4211	
Deneyimlere Açıklık	Gençlik Kollarında Çalışanlar	3,6849	0,686
	Gençlik Kollarında Çalışmayanlar	3,6478	
Uyumluluk	Gençlik Kollarında Çalışanlar	3,4836	1,438
	Gençlik Kollarında Çalışmayanlar	3,4297	
Duygusal Dengesizlik	Gençlik Kollarında Çalışanlar	2,9534	-4,309***
	Gençlik Kollarında Çalışmayanlar	3,1573	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

Bu tabloya bakıldığında siyasal partilerin gençlik kollarında çalışan gençler ile çalışmayan sahip gençler arasında Dışa Dönüklük, Sorumluluk ve Duygusal dengesizlik faktörleri açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Siyasal partilerin gençlik kollarında çalışan gençler, çalışmayanlara kıyasla daha dışa dönük, daha sorumluluk sahibi ve duygusal anlamda daha dengelidir. Buna göre araştırmamızın “Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan üniversiteli gençler ile almayanlar arasında kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi (**Hipotez 3**) doğrulanmıştır.

4.3.8. Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

4.3.8.1. Haziran Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Tablo 25: 7 Haziran Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	F Test Değeri
Siyasal Eylem	AK PARTİ	2,7670	1,008
	CHP	2,9032	
	MHP	2,7562	
	HDP	2,7111	
Siyasal İlgi	AK PARTİ	3,9051	2,554*
	CHP	3,8004	
	MHP	3,9044	
	HDP	3,6318	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	AK PARTİ	3,1762	2,399*
	CHP	2,9967	
	MHP	3,0117	
	HDP	2,7534	
Siyasal Üyelik	AK PARTİ	3,5190	7,094***
	CHP	2,9825	
	MHP	2,8533	
	HDP	2,7796	
Salt Oy Kullanma ¹	AK PARTİ	311,29	6,426*
	CHP	316,50	
	MHP	287,09	
	HDP	288,83	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

¹Kruskal-Wallis testi

Bu tabloya bakıldığında 7 Haziran genel seçimlerinde farklı siyasal partilere oy veren Üniversiteli gençler arasında Siyasal İlgi, Siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu sonuç, araştırmamızın “Farklı siyasal parti tercihleri olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” hipotezini (**Hipotez 4**) doğrulamaktadır.

Siyasal Eylem faktörü açısından anlamlı bir farklılık yoktur. Siyasal İlgi faktöründeki farklılığın kaynağı incelendiğinde ise HDP'ye oy veren gençler ile diğer partilere oy veren gençler arasındaki ortalama farkı dikkati çekmektedir. Bir diğer ifadeyle HDP'li gençlerin Siyasal İlgi düzeyi diğer partilere oy veren gençlerin ortalamasına kıyasla daha düşüktür. Siyasal Kampanya Aktiviteleri faktöründeki farklılığın kaynağı incelendiğinde HDP'li gençlerin kampanya aktivitelerine katılım düzeyi ortalamasının düşük; AK PARTİ'li gençlerin katılım düzeyi ortalamasının ise yüksek olduğu görülmektedir. Siyasal üyelik faktörünü incelediğimizde de benzer bir durumla karşılaşmaktayız. HDP'li gençlerin üyelik düzeyi ortalaması düşük iken; AK PARTİ'li gençlerin üyelik düzeyi ortalaması yüksektir.

4.3.8.2. 1 Kasım Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Tablo 26: 1 Kasım Genel Seçimlerinde Farklı Siyasal Partilere Oy Veren Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	F Test Değeri
Siyasal Eylem	AK PARTİ	2,7571	1,690
	CHP	2,9400	
	MHP	2,7502	
	HDP	2,6918	
Siyasal İlgi	AK PARTİ	3,8713	2,513*
	CHP	3,8400	
	MHP	3,9062	
	HDP	3,6227	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	AK PARTİ	3,1533	2,474*
	CHP	3,0417	
	MHP	3,0050	
	HDP	2,7366	
Siyasal Üyelik	AK PARTİ	3,4600	5,862***
	CHP	3,0267	
	MHP	2,8786	
	HDP	2,7662	
Salt Oy Kullanma ¹	AK PARTİ	309,78	7,505**
	CHP	319,62	
	MHP	285,73	
	HDP	288,83	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

¹Kruskal-Wallis testi

Bu tabloya bakıldığında da -7 Haziran genel seçimlerinde olduğu- gibi 1 Kasım genel seçimlerinde de farklı siyasal partilere oy veren üniversiteli gençler arasında Siyasal İlgi, Siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Siyasal Eylem faktörü açısından ise anlamlı bir farklılık yoktur. Bu sonuç, araştırmamızın “Farklı siyasal parti tercihleri olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” hipotezini (**Hipotez 4**) doğrulamaktadır.

Siyasal İlgi faktöründeki farklılığın kaynağı incelendiğinde yine HDP’li gençlerin Siyasal İlgi düzeyi ortalamasının diğer partilere oy veren gençlere kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Siyasal Kampanya Aktiviteleri faktöründeki farklılığın kaynağı incelendiğinde, HDP’li gençlerin kampanya aktivitelerine katılım düzeyi ortalamasının düşük; AK PARTİ’li gençlerin katılım düzeyi ortalamasının ise yüksek olduğu görülmektedir. Siyasal üyelik faktörü incelendiğinde de benzer bir durumla karşılaşılmaktadır. HDP’li gençlerin üyelik düzeyi ortalaması düşük iken; AK PARTİ’li gençlerin üyelik düzeyi ortalaması yüksektir.

4.3.8.3. Muhafazakâr ve Muhafazakâr Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Tablo 27: Muhafazakâr ve Muhafazakâr Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Siyasal Eylem	Muhafazakârlar	2,8324	0,728
	Muhafazakâr Olamayanlar	2,7658	
Siyasal İlgi	Muhafazakârlar	4,0139	3,234***
	Muhafazakâr Olamayanlar	3,7284	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Muhafazakârlar	3,2529	3,057***
	Muhafazakâr Olamayanlar	2,8759	
Siyasal Üyelik	Muhafazakârlar	3,4682	4,428***
	Muhafazakâr Olamayanlar	2,8568	
Salt Oy Kullanma ¹	Muhafazakârlar	300,78	-0,066
	Muhafazakâr Olamayanlar	301,54	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

¹Mann-Whitney U testi

Bu tabloya bakıldığında muhafazakâr gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında Siyasal İlgi ve Siyasal Üyelik faktörü açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle muhafazakâr gençler diğer siyasal eğilimlere sahip gençlerin ortalamasına kıyasla siyasete daha fazla ilgi duymakta ve siyasal organizasyonlara üye olmaktadır. Buna göre, araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi (**Hipotez 5**) doğrulanmaktadır.

4.3.8.4. Laik ve Laik Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Tablo 28: Laik ve Laik Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Siyasal Eylem	Laikler	2,7531	-,351
	Diğerleri	2,7900	
Siyasal İlgi	Laikler	3,7060	-1,412
	Diğerleri	3,8403	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Laikler	2,7855	-1,847
	Diğerleri	3,0459	
Siyasal Üyelik	Laikler	2,7920	-1,979**
	Diğerleri	3,1044	
Salt Oy Kullanma ¹	Laikler	306,37	-0,628
	Diğerleri	298,70	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

¹Mann-Whitney U testi

Bu tabloya bakıldığında Laik olduğunu ifade eden gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında Siyasal Üyelik faktörü açısından anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Laik gençler diğer siyasal eğilimlere sahip gençlerin ortalamasına kıyasla siyasal organizasyonlara daha az üye olmaktadır. Buna göre, araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi (**Hipotez 5**) doğrulanmaktadır.

4.3.8.5. Milliyetçi ve Milliyetçi Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Tablo 29: Milliyetçi ve Milliyetçi Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Siyasal Eylem	Milliyetçi Olanlar	2,7247	-1,276
	Diğerleri	2,8313	
Siyasal İlgi	Milliyetçi Olanlar	3,8833	1,576
	Diğerleri	3,7553	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Milliyetçi Olanlar	3,0201	0,554
	Diğerleri	2,9572	
Siyasal Üyelik	Milliyetçi Olanlar	3,1060	1,008
	Diğerleri	2,9769	
Salt Oy Kullanma ¹	Milliyetçi Olanlar	309,93	-1,512
	Diğerleri	294,14	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

¹Mann-Whitney U testi

Bu tabloya bakıldığında Milliyetçi gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında hiçbir faktör açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

4.3.8.6. Liberal ve Liberal Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Tablo 30: Liberal ve Liberal Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Siyasal Eylem	Liberaller	2,1929	-2,671***
	Diğerleri	2,8055	
Siyasal İlgi	Liberaller	3,1733	-2,958***
	Diğerleri	3,8329	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Liberaller	1,9875	-3,319***
	Diğerleri	3,0190	
Siyasal Üyelik	Liberaller	2,0500	-2,892***
	Diğerleri	3,0670	
Salt Oy Kullanma ¹	Liberaller	274,28	-0,958
	Diğerleri	301,92	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

¹Mann-Whitney U testi

Bu tabloya bakıldığında Liberal olduğunu ifade eden gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında Salt Oy Kullanma hariç tüm siyasal katılım faktörleri açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Buna göre, araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi (**Hipotez 5**) doğrulanmaktadır.

Liberal gençler diğer siyasal eğilimlere sahip gençlerin ortalamasına kıyasla daha az siyasal eylem ortaya koymakta, siyaseti daha az izlemekte, siyasal partilerin kampanyalarında daha az görev almakta ve siyasal organizasyonlara daha az üye olmaktadır.

4.3.8.7. Sosyal Demokrat ve Sosyal Demokrat Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Tablo 31: Sosyal Demokrat ve Sosyal Demokrat Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Siyasal Eylem	Sosyal Demokratlar	3,1168	4,474***
	Diğerleri	2,6848	
Siyasal İlgi	Sosyal Demokratlar	4,0300	3,252***
	Diğerleri	3,7446	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Sosyal Demokratlar	3,3286	3,403***
	Diğerleri	2,8799	
Siyasal Üyelik	Sosyal Demokratlar	3,3500	2,768***
	Diğerleri	2,9366	
Salt Oy Kullanma ¹	Sosyal Demokratlar	307,05	-0,644
	Diğerleri	299,16	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

¹Mann-Whitney U testi

Bu tabloya bakıldığında Sosyal Demokrat olduğunu ifade eden gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında Salt Oy Kullanma hariç tüm siyasal katılım faktörleri açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Buna göre, araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi (**Hipotez 5**) doğrulanmaktadır.

Sosyal Demokrat gençler diğer siyasal eğilimlere sahip gençlerin ortalamasına kıyasla daha çok siyasal eylem ortaya koymakta, siyaseti daha yakından izlemekte, siyasal partilerin kampanyalarında daha çok görev almakta ve siyasal organizasyonlara daha fazla üye olmaktadır.

4.3.8.8. İslamcı ve İslamcı Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Tablo 32: İslamcı ve İslamcı Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Siyasal Eylem	İslamcılar	2,8785	1,352
	Diğerleri	2,7515	
Siyasal İlgi	İslamcılar	3,9572	2,179**
	Diğerleri	3,7584	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	İslamcılar	3,2893	3,493***
	Diğerleri	2,8747	
Siyasal Üyelik	İslamcılar	3,4528	4,159***
	Diğerleri	2,8817	
Salt Oy Kullanma ¹	İslamcılar	301,82	-0,096
	Diğerleri	300,70	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

¹Mann-Whitney U testi

Bu tabloya bakıldığında İslamcı olduğunu ifade eden gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençler arasında Salt Oy Kullanma ve Siyasal Eylem hariç tüm siyasal katılım faktörleri açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Buna göre, araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi (**Hipotez 5**) doğrulanmaktadır.

İslamcı gençler diğer siyasal eğilimlere sahip gençlerin ortalamasına kıyasla siyaseti daha yakından izlemekte, siyasal partilerin kampanyalarında daha çok görev almakta ve siyasal organizasyonlara daha fazla üye olmaktadır.

4.3.8.9. Sosyalist ve Sosyalist Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Tablo 33: Sosyalist ve Sosyalist Olmayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Siyasal Eylem	Sosyalistler	2,8889	1,642
	Diğerleri	2,7456	
Siyasal İlgi	Sosyalistler	3,7747	-0,589
	Diğerleri	3,8246	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Sosyalistler	2,9593	-0,296
	Diğerleri	2,9942	
Siyasal Üyelik	Sosyalistler	2,9629	-0,683
	Diğerleri	3,0599	
Salt Oy Kullanma ¹	Sosyalistler	305,87	-0,581
	Diğerleri	299,14	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

¹Mann-Whitney U testi

Bu tabloya bakıldığında Sosyalist gençler ile diğer siyasal eğilimlere sahip gençlerin arasında hiçbir faktör açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

4.3.8.10. Siyasal Partilerin Gençlik Kollarında Görev alan ve Almayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Tablo 34: Siyasal Partilerin Gençlik Kollarında Görev alan ve Almayan Üniversite Öğrencileri Arasında Siyasal Katılım Yönünden Farklılıklar

Faktörler	Gruplar	Ortalamalar	t Test Değeri
Siyasal Eylem	Gençlik Kollarında Çalışanlar	3,3449	18,292***
	Gençlik Kollarında Çalışmayanlar	2,1333	
Siyasal İlgi	Gençlik Kollarında Çalışanlar	4,3517	17,465***
	Gençlik Kollarında Çalışmayanlar	3,1865	
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Gençlik Kollarında Çalışanlar	3,9424	28,034***
	Gençlik Kollarında Çalışmayanlar	1,8645	
Siyasal Üyelik	Gençlik Kollarında Çalışanlar	4,2773	42,236***
	Gençlik Kollarında Çalışmayanlar	1,5758	
Salt Oy Kullanma ¹	Gençlik Kollarında Çalışanlar	321,28	-4,812***
	Gençlik Kollarında Çalışmayanlar	271,91	

*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel anlamlılıkları göstermektedir.

¹Mann-Whitney U testi

Bu tabloya bakıldığında siyasal partilerin gençlik kollarında çalışan gençler ile çalışmayan sahip gençler arasında Salt Oy Kullanma hariç tüm siyasal katılım faktörleri açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Siyasal partilerin gençlik kollarında çalışan gençler, diğer siyasal eğilimlere sahip gençlerin ortalamasına kıyasla daha çok siyasal eylem ortaya koymakta, siyaseti daha yakından izlemekte, siyasal partilerin kampanyalarında daha çok görev almakta ve siyasal organizasyonlara daha fazla üye olmaktadır. Buna göre araştırmamızın “Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan üniversiteli gençler ile almayanlar arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi (**Hipotez 6**) doğrulanmaktadır.

4.3.9. Kişilik Özelliği Faktörleri ile Siyasal Katılım Faktörleri Arasındaki Setlerarası (Kanonik) Korelasyon Analizi Sonucu

Bu aşamada, kişilik özellikleri ve siyasal katılım boyutları arasındaki ilişki düzeyini belirlemek için kanonik korelasyon analizi uygulanmıştır. Tablo 35’te kişilik özellikleri ve siyasal katılım değişken kümelerinden oluşan beş kanonik değişken çifti ve bunlar arasındaki korelasyon katsayıları görülmektedir.

4.3.9.1. Kanonik Değişkenlerin Temel İstatistikleri

Tablo 35: Kanonik Değişkenlerin Temel İstatistikleri

kanonikDeğişkenler	Kanonik Korelasyonlar	Öz Değerler	Ki-kare	sd	p
1	0,308	0,094	126,9392	25	0,000000
2	0,257	0,066	67,8416	16	0,000000
3	0,195	0,038	27,1462	9	0,001327
4	0,075	0,005	3,9867	4	0,407819
5	0,032	0,001	0,6241	1	0,429536

Bu tabloya bakıldığında yapılan anlamlılık testi sonucunda ilk üç kanonik korelasyon katsayısının istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir. ($p<0.01$) Son iki değişken çifti arasında hesaplanan kanonik korelasyon katsayılarının ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür.

4.3.9.2. Kanonik Değişkenlerin Yükleri ve Katsayıları

Tablo 36: Kanonik Değişkenlerin Temel İstatistikleri

Faktörler	Kanonik Yükler			Kanonik Katsayılar		
	1. Kanonik Değişken	2. Kanonik Değişken	3. Kanonik Değişken	1. Kanonik Değişken	2. Kanonik Değişken	3. Kanonik Değişken
Dışa Dönüklük	0,223	0,894	-0,102	0,066	0,644	-0,435
Sorumluluk	0,390	0,664	0,227	0,106	0,352	0,172
Deneyimlere Açıklık	0,041	0,673	0,697	-0,367	0,258	0,754
Uyumluluk	0,950	0,154	0,122	1,024	-0,332	0,092
Duygusal Dengesizlik	-0,133	-0,374	0,592	0,108	-0,182	0,659
Siyasal Eylem	-0,476	0,866	-0,152	-1,240	0,557	0,403
Siyasal İlgi	0,071	0,886	0,034	0,826	0,621	0,891
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	-0,234	0,677	-0,458	-0,850	-0,588	-0,462
Siyasal Üyelik	0,035	0,748	-0,652	1,01	0,361	-1,217
Salt Oy Kullanma	0,340	0,459	0,141	0,352	0,209	0,186

Tablo 36’da istatistiksel olarak anlamlı olan üç kanonik değişken çiftine ait standartlaştırılmış kanonik yükler (ağırlıklar) ve kanonik katsayılar görülmektedir. “Standart katsayılar çoklu regresyon analizindeki standartlaştırılmış regresyon katsayılarına benzemekte ve yorumlanması da benzer biçimde yapılmaktadır” (Albayrak, 2005).

“Standart katsayıları mutlak değer olarak en yüksek olan değişken kanonik değişkenin belirlenmesinde en yüksek ağırlığa veya öneme sahip olmaktadır.” (Dinç ve Karakaya, 2014, s. 42)

Buna göre, birinci kanonik değişken çiftinde kişilik özelliği boyutlarından ağırlığı en yüksek olan değişken **Uyumluluktur (1,024)**. Aynı şekilde siyasal katılım boyutlarından ağırlığı en yüksek olan değişken ise **Siyasal Eylemdir (-1,240)**. İkinci kanonik değişken çifti için ise, kişilik özelliği boyutlarından ağırlığı en yüksek değişken

Dışa Dönüklük'tür (0,644). Siyasal Katılım boyutları arasında ağırlığı en yüksek olan değişkenin ise **Siyasal İlgi** (0,621) olduğu görülmektedir. Üçüncü kanonik değişken çiftinde ise kişilik özelliği boyutlarından ağırlığı en yüksek olan değişken **Deneyimlere Açıklık** (0,754) iken, siyasal katılım boyutları arasında ağırlığı en yüksek olan değişken **Siyasal Üyeliktir** (-1,217).

Kanonik yükü yüksek olan değişkenler arasındaki ilişki de yüksek olmaktadır. Bu açıdan tablo incelendiğinde, birinci kanonik değişken çifti için kişilik özellikleri boyutlarından **Uyumluluk** (0,950) ile siyasal katılım boyutlarından **Siyasal Eylem** (-0,476) arasındaki ilişkinin yüksek olduğu görülmektedir. İkinci kanonik değişken çifti için, kişilik özellikleri boyutlarından **Dışa Dönüklük** (0,894) ile siyasal katılım boyutlarından **Siyasal İlgi** (0,886) arasındaki ilişkinin yüksek olduğu görülmektedir. Üçüncü kanonik değişken çifti için ise kişilik özellikleri boyutlarından **Deneyimlere Açıklık** (0,697) ile siyasal katılım boyutlarından **Siyasal Üyelik** (-0,652) arasındaki ilişkinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre araştırmamızın “Üniversite Öğrencilerinin siyasal katılımları ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” Hipotezi (**Hipotez 7**) doğrulanmaktadır.

Bu bulgular ışığında, birinci kanonik değişken çifti **Uyumluluk** ve **Siyasal Eylem**, İkinci kanonik değişken çifti **Dışa Dönüklük** ve **Siyasal İlgi**, üçüncü Kanonik değişken çifti ise **Deneyime Açıklık** ve **Siyasal Üyelik** olarak adlandırılacaktır.

4.3.9.3. Kanonik Değişkenlerin Toplam Değişimi Açıklama Düzeyleri

Tablo 37: Kanonik Değişkenlerin Temel İstatistikleri

Kanonik Değişkenler	Kişilik Özellikleri		Siyasal Katılım	
	Açıklanan Varyans	Gereksizlik Katsayısı	Açıklanan Varyans	Gereksizlik Katsayısı
Uyumluluk ve Siyasal Eylem	0,225	0,021	0,081	0,008
Dışa Dönüklük ve Siyasal İlgi	0,371	0,025	0,553	0,037
Deneyime Açıklık ve Siyasal Üyelik	0,183	0,007	0,136	0,005
Toplam	0,779	0,053	0,770	0,040

Tablo: 37'ye baktığımızda **Uyumluluk** ve **Siyasal Eylem** kanonik değişken çiftinin kişilik özelliklerindeki toplam değişimin %22,5'ini ve siyasal katılımındaki toplam değişimin de % 8,1'ini açıklayabildiği görülmektedir. **Dışa Dönüklük** ve **Siyasal İlgi** kanonik değişken çiftinin, kişilik özelliklerindeki toplam değişimin %37,1'ini ve siyasal katılımındaki toplam değişimin de %55,3'ünü açıklayabildiği görülmektedir. **Deneyime Açıklık** ve **Siyasal Üyelik** kanonik değişken çiftinin ise kişilik özelliklerindeki toplam değişimin %18,3'ünü siyasal katılımındaki toplam değişimin de %13,6'sını açıklayabildiği anlaşılmaktadır.

İstatistiksel olarak anlamlı bulunan, bu üç kanonik değişken çiftinin açıklandığı toplam varyans kişilik özellikleri için %77,9 ve siyasal katılım için de %77,0 düzeyindedir. Dolayısıyla, tüm kanonik değişken çiftlerinin kişilik özelliklerini ve siyasal katılımı yüksek düzeyde açıkladığını söylemek mümkündür.

Kişilik özellikleri ile siyasal katılım değişkenlerinden birinin diğerindeki değişimi hangi düzeyde açıkladığını belirlemek için ise kanonik değişken çiftlerinin gereksizlik ölçüsüne (redundancy measures) bakmak gerekmektedir. Bunun için Tablo 37'deki gereksizlik ölçülerine bakıldığında, **Uyumluluk** ve **Siyasal Eylem** kanonik değişken çiftinin siyasal katılımındaki toplam değişimin % 0,8'ini, kişilik özelliklerindeki toplam değişimin ise %2,1'ini açıklayabildiği görülmektedir. **Dışa Dönüklük** ve

Siyasal İlgi kanonik değişken çiftinin siyasal katılımındaki toplam değişimin %3,7'sini, açıklayabilirken kişilik özelliklerindeki toplam değişimin % 2,5'ini açıklayabildiği belirlenmiştir. Son olarak **Deneyime Açıklık** ve **Siyasal Üyelik** kanonik değişken çiftinin siyasal katılımındaki toplam değişimin % 0,5'ini, kişilik özelliklerindeki toplam değişimin ise % 0,7'sini açıklayabildiği görölmektedir.

Böylece, toplam olarak kişilik özellikleri kanonik değişkeninin siyasal katılımındaki toplam değişimin % 4'ünü ve siyasal katılım kanonik değişkeninin de kişilik özelliklerindeki toplam değişimin %5,3'ünü açıkladığı görölmektedir.

Sonuç olarak üç kanonik değişken çiftinde de kişilik özelliklerinin siyasal katılıma ve siyasal katılımın da kişilik özelliklerine olan etkilerini gösteren standartlaştırılmış katsayılar pozitif bulunmuştur. Bunun yanı sıra bu değişkenlerin birbirlerini açıklama düzeylerinin de %5 seviyesinde olduğu görölmüştür. Bu bulgular, kişilik özellikleri ve siyasal katılım arasında iki yönlü ve orta derece bir ilişki olduğunu göstermektedir.

4.3.10 Araştırma Sonucu

Siyasal katılım ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırdığımız bu çalışmada katılımcıların çoğunluğunu 20-24 yaş arası, orta düzeyde aile gelirine sahip, ve çalışmayan üniversiteli gençler oluşturmuştur. 602 kişiden oluşan bu örneklem grubu içinde araştırmaya dâhil edilen ve mecliste grubu bulunan dört siyasal partiye oy verenlerin sayısı dengeli tutulmuştur.

Tüm katılımcılar açısından en yüksek ortalamaya sahip siyasal katılım boyutu Salt Oy Verme ve Siyasal İlgidir. Buna karşılık Siyasal Eylem, Siyasal Kampanya Aktiviteleri ve Siyasal Üyelik boyutlarına katılım görece daha düşüktür.

Kişilik özellikleri bağlamında ise tüm katılımcılar açısından en yüksek ortalama değeri, Deneyimlere Açıklık ve Dışa Dönüklük faktörlerinin aldığı belirlenmiştir.

7 Haziran ve 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri’nde farklı siyasal partilere oy veren gençleri kişilik özellikleri yönünden karşılaştırdığımızda ‘Dışa Dönüklük’ ve yeni deneyimlere açıklık faktörleri açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Buna göre araştırmamızın “Farklı siyasal parti tercihleri olan üniversiteli gençler arasında kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi doğrulanmaktadır. Sorumluluk, Uyumluluk ve Duygusal Dengesizlik faktörleri açısından ise farklı partilere oy veren üniversiteli gençler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Son iki seçimde HDP’ye oy veren gençlerin Dışa Dönüklük ve Deneyimlere Açıklık yönünden diğer partilere oy veren üniversiteli gençlerden negatif yönde ayrıştığı belirlenmiştir.

7 Haziran ve 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri’nde farklı siyasal partilere oy veren gençleri siyasal katılım yönünden karşılaştırdığımızda ise Siyasal İlgi, Siyasal Kampanya Aktiviteleri ve Siyasal Üyelik faktörleri açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Buna göre araştırmamızın “Farklı siyasal parti tercihleri olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi doğrulanmaktadır.

Son iki seçimde HDP'ye oy veren gençlerin Siyasal İlgi açısından diğer partilere oy veren gençlerden negatif yönde ayrıştığı görülmektedir.

Faklı ideolojik eğilimleri olan gençler arasında kişilik özellikleri açısından bir karşılaştırma yapıldığında da anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Buna göre araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi doğrulanmaktadır.

Faklı ideolojik eğilimleri olan gençler arasında siyasal katılım açısından bir karşılaştırma yapıldığında ise yine anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Buna göre araştırmamızın “Farklı ideolojik yaklaşımları olan üniversiteli gençler arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi doğrulanmaktadır.

Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan üniversiteli gençler ile görev almayanlar arasında kişilik özellikleri açısından bir karşılaştırma yapıldığında ise görev alan gençlerin dışa Dönüklük ve Sorumluluk faktöründe ortalama olarak daha yüksek bir değer aldığı görülmüştür. Buna göre araştırmamızın “Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan üniversiteli gençler ile almayanlar arasında kişilik özellikleri açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi doğrulanmaktadır.

Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan üniversiteli gençler ile görev almayanlar arasında siyasal katılım özellikleri açısından bir karşılaştırma yapıldığında ise yine anlamlı farklar bulunmuştur. Buna göre araştırmamızın “Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan üniversiteli gençler ile almayanlar arasında siyasal katılım açısından anlamlı farklılıklar vardır.” Hipotezi doğrulanmaktadır.

Yaptığımız kanonik korelasyon analizi sonucu ise kişilik özelliklerinin siyasal katılıma ve siyasal katılımın da kişilik özelliklerine olan etkilerini gösteren standartlaştırılmış katsayılar pozitif bulunmuştur. Bunun yanında bu iki değişkenin birbirlerini açıklama düzeylerinin de %5 seviyesinde olduğu görülmüştür. Bu bulgular, kişilik özellikleri ve siyasal katılım arasında iki yönlü ve orta dereceli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Buna göre araştırmamızın “Üniversite Öğrencilerinin siyasal katılımları ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” Hiptotezi doğrulanmaktadır.

Ayrıca yapılan bu kanonik korelasyon analizi sonucunda üç kanonik değişken çifti oluşmuştur. Oluşan bu değişken çifti siyasal katılım ve kişilik özellikleri arasında birbiriyle en yüksek düzeyde anlamlı ilişkiye sahip faktörlerden oluşmaktadır.

Birinci kanonik değişken çiftinin **Uyumluluk ve Siyasal Eylem** değişkenlerinden oluştuğu görülmüştür. İkinci kanonik değişken çifti **Dışa Dönüklük ve Siyasal İlgi** değişkeninden oluşmaktadır. Üçüncü Kanonik değişken çifti ise **Deneyimlere Açıklık ve Siyasal Üyelik** olarak belirlenmiştir.

5. SONUÇ

Siyasal katılım bireylerin yaşadıkları ülkelerdeki yönetimi belirlemek, etkilemek, yönetimde aktif rol almak, tümüyle ele geçirmek ya da bir başkası tarafından yönetimin ele geçirilmesine engel olmak gibi çeşitli nedenlerle giriştikleri legal veya illegal eylemleri ya da eylemsizliği ve bunların ardındaki motivasyonları kapsayan spesifik bir kavramdır.

Bazı siyasal katılım tanımları siyasal gelişmelere duyulan meraktan, en aktif eylemliliğe kadar uzanan tutumları ve faaliyetleri içermektedir. Bu tanımların ortak paydası bireylerin siyasete dönük ilgisini, merakını, tutumunu ve tavrını da kapsayan bir yaklaşımla siyasal katılımı ele almalarıdır. Buna göre siyasal eylemlilik bağlamında pasif olan bir birey de siyasal katılımında bulunabilmektedir.

Bununla birlikte bir siyasal katılımdan bahsedebilmek için mutlaka bir eylemin olması gerektiğini ifade eden ya da en azından tutum ve tavırları bu eylemlerin kaynağı olarak görüp siyasal katılımın eylemsel sürecine bunları dahil etmeyen yaklaşımlar da vardır.

Bu ayırımdan bağımsız olarak siyasal katılımı bir süreç olarak ele aldığımızda ise siyasal katılımın kendisini basit bir meraktan aktif eylemliliğe kadar değişik yoğunluk düzeylerinde gösterebildiğini görmekteyiz.

Çıkar sağlamak, siyasal sistemlerin bireyi ilgilendiren işlevlerinin gün geçtikçe artması ve karmaşıklaşması, siyasal yaşama duyulan ilgi veya merak, sosyo-ekonomik ve konjonktürle ilgili gerçeklikliler, kanaat önderlerine veya liderlere bağlılık, üye olunan grupla dayanışma, vatandaşlık duygusu gibi bir çok neden insanları siyasal katılıma yönlendirebilmektedir.

Siyasal katılım literatürüne bakıldığında siyasal katılım üzerinde etkisi olan faktörlerin biyolojik, sosyo-ekonomik ve psikolojik faktörler olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Cinsiyet ve Yaş biyolojik faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyo-ekonomik faktörleri ise Eğitim, Meslek, Gelir, Etnik Köken, Aile, Yerleşme Biçimi, Örgüt Üyeliği, dindarlık, Kitle İletişim Araçlarını izleme ve Medeni Durum

oluşturmaktadır. Psikolojik faktörler ise kendi içinde olumlu ve olumsuz psikolojik faktörler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Olumlu Psikolojik faktörleri, Siyasal Etkinlik Duygusu, Girişkenlik, Vatandaşlık Duygusu, Siyasal İlgi ve Siyasal Güdü şeklinde sıralamak mümkündür. Yabancılaşma, Anomi ve Cynicism ise siyasal katılım üzerinde etkili olan olumsuz psikolojik faktörlerdir.

Siyasal katılımın biçimleri hakkında literatürde farklı yaklaşımlar olmasına rağmen en çok rastlanılan sınıflama olağan ve olağandışı siyasal katılım ayrımıdır. Olağan siyasal katılım, “seçim sürecine yasal ve meşru çerçevede katılma, siyasal rejimi destekler faaliyetler gösterme, sürekli olarak siyasal konularla ilgilenme (toplumsal değişimi yaratmak istemek gibi) ve gündelik işlerde bürokrasi ile ilişkiye geçme gibi yasal çerçevede yapılan siyasal faaliyetlerdir” (Kalaycıoğlu, 1984, s.204-206). Siyasal katılım imkânının; sınırlı olduğu ya da hiç olmadığı rejimlerde (Topbaş,2009, s.144) siyasal rejimin kural ve normlarına karşı çıkmak için girişilen faaliyetlere ise olağan dışı siyasal katılım denilmektedir (Kalaycıoğlu,1983, s.204-205).

İnsanlar siyasete farklı düzeylerde katılım göstermektedir. Araştırmacıların siyasal katılımın düzeylerine yönelik yaklaşımları ise bazı noktalarda birleşmektedir. Bu noktaları üç başlık altında toplamak mümkündür: Topbaş, (2009, s.141)

1. Küçük fakat oldukça etkili bir eylemci (aktivist) grup (protestocular, seçim kampanyacıları, grup içi aktif bireyler)
2. Yalnızca oy kullanan fakat sayısal olarak ezici bir çoğunluğu olan seçmen kitlesi
3. Siyasete hiç aldırmayan bir hareketsiz kitle

Kişilik kavramı anlam bakımından incelendiğinde literatürde farklı bilim insanları tarafından yapılan çeşitli tanımlamalar olduğu görülmektedir (Tekin, 2012, s.90). Bu tanımlar, kişiliği bütüncül bir biçimde tanımlamamaktadır. Her araştırmacı tanımlamasını ya kendisinin geliştirdiği bir teoriye ya da içinde bulunduğu ekole dayandırmaktadır (Özgüven, 1992). Bu tanımlamalardan bazıları kişiliğin ayırt edici özelliğine vurgu yaparken bazıları bedensel, ruhsal ve zihinsel özelliklerin bir bütünü olması yönüne vurgu yapmaktadır. Bazı araştırmacılar ise kişiliğin üzerinde etkili olan

çevresel ve kalıtsal faktörleri ön plana çıkararak onu biyolojik, sosyolojik ve psikolojik unsurların bir etkileşimi olarak tanımlamaktadır.

Kişilik “Bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir” Cüceloğlu (2002: s.404). Fromm,(1994, s.31)’ a göre ise birey, temel insani nitelikleri diğer insanlarla ortak olsa da biricik bir varlıktır. Her insanın parmak izi nasıl diğer insanlarınkinden farklı ise kişiliği de farklılaşmaktadır. Kişiliğin oluşumunu ve gelişimini hem kalıtsal hem de çevresel faktörler etkilemektedir.

Kişilik hakkında literatürde var olan başlıca kuramlar, Psikanalitik Kişilik Kuramı, Biyolojik Yaklaşım, Davranışçı Kişilik Kuramları, Fenomenolojik (Hümanist) Kişilik Kuramları, Kişilik Özellikleri Kuramı ve Beş Faktör Kişilik Kuramı’dır.Beş faktör kişilik özellikleri kuramı, kişiler arasındaki benzerlikler ve yapısal farklılıklara vurgu yapmaktadır (Chamoro-Premuzic, 2005, s.3). Bu modele göre kişilik özellikleri bir bireyi diğerlerinden oldukça kalıcı ve belirgin bir biçimde ayırmaktadır (Özgüven, 1998, s.38). Yaklaşımın gelişim evresinin sonucunda farklı araştırmacılar tarafından farklı isimler kullanılmış olsa da kişilik özellikleri boyutları dışadönüklük, deneyimlere açıklık, duygusal dengesizlik, uyumluluk ve sorumluluk boyutları ön plana çıkmıştır (Şengül, 2008, s.34).

İnsanların siyasal yaşam ile nasıl bir etkileşim halinde oldukları araştırmacılar tarafından ele alınmaktadır ve buna ilişkin sayısız faktörden bahsedilmektedir. Buna rağmen“kişilik özellikleri” çok önemli bir potansiyel faktör olduğu halde geçtiğimiz yıllarda ne yazık ki yeteri kadar ele alınmamıştır. Ancak yapılan bazı güncel araştırmalar bu ihmal etme durumunun değiştiğini göstermektedir. Kişilik üzerine yapılan araştırmalar beş faktör modellerinin ortaya çıkışıyla birlikte yeni bir boyut kazanmıştır ve bu durum siyasal katılıma dönük araştırmalar açısından da yeni bir temelin oluşmasına aracılık etmiştir.

Son yıllarda yurtdışında siyasal katılım ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki üzerine yapılan araştırmalar kişilik özelliklerinin neredeyse tüm siyasal katılım boyutları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Mondak&Halperin, 2008). Buna

göre kişilik özellikleri değişkeni, siyasal tutumlar (Gerber, 2010); seçimlere ve diğer siyasal aktivitelere katılım (Gerber vd., 2011); siyasal ilgi, vatandaşlık duygusu, oy verme davranışı (Blais&Vincent, 2011); bireyin partiyle özdeşleşmesi (Gerber vd. 2012); protestolara katılım (Gallego ve Oberski, 2012); seçimlere katılımı arttırmak için yapılan kampanyalara tepki verme (Gerber vd., 2013); mitinglere katılım, haber medyası ile iletişim kurma, internet aracılığıyla siyasal aktivitede bulunma (Ha, S.E vd., 2013) gibi bir çok siyasal katılım dinamiği ve boyutu ile ilişkilidir.

Türkiye’de ilk kez siyasal katılım ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştıran bu çalışmayla da genel anlamda yurt dışındaki literatürle örtüşen sonuçlara ulaşılmış ve araştırma öncesinde geliştirilen hipotezlerin doğrulandığını görülmüştür. Bu sonuçları şöyle özetlemek mümkündür:

Tüm katılımcılar açısından en yüksek ortalamaya sahip siyasal katılım boyutu Salt Oy Verme ve Siyasal İlgidir. Buna karşılık Siyasal Eylem, Siyasal Kampanya Aktiviteleri ve Siyasal Üyelik boyutlarına katılım görece daha düşüktür. Detaylı incelendiğinde ise gençlerin en çok katıldığı siyasal eylemin imza kampanyalarına imza vermek olduğu görülmektedir. Katılımcı demokrasi bağlamında değerlendirildiğinde bir duyarlılık düzeyini yansıtmaması açısından bu eylem olumlu olsa bile pasif ve geçici olması nedeniyle aktif katılımı yansıtmamaktadır. Gençler siyasete genel anlamda ilgi duymakta; yazılı ve görsel basın üzerinden de güncel siyaseti takip etmektedir. Siyasal kampanya aktivitelerine orta düzeyde bir katılım gösteren gençlerin en çok dâhil oldukları aktivite ise siyasal partilerin kampanya süreçlerinde yaptıkları seçim mitingleridir. Gençlerin siyasal parti üyeliği dışında siyasal amaçlı sivil toplum kuruluşlarına üye olmayı fazla tercih etmedikleri görülmektedir. Gençler çok yüksek bir oranda oy kullansa da yerel ve genel seçimlere katılımı genel seçmen kitlesinden ayrılmaktadır. Genel seçmen kitlesi yerel seçimlerde, genel seçimlere oranla daha fazla oy kullanırken gençlerde bu durum tam tersi yönde gerçekleşmektedir.

Kişilik özellikleri bağlamında ise tüm katılımcılar açısından en yüksek ortalama değeri, Deneyimlere Açıklık ve Dışa Dönüklük faktörlerinin aldığı belirlenmiştir. Dolayısıyla Üniversiteli gençlerin kendilerini sosyal ve yenilikçi olarak gördüklerini söylemek mümkündür. Daha detaylı değerlendirmek için faktörler içinde yer alan ve

gençlerin en çok katıldıkları ifadeleri ön plana çıkardığımızda ise şöyle bir üniversiteli gençlik profili karşımıza çıkmaktadır: Türkiye’de üniversite gençliği, dışa dönük, konuşkan; yeni deneyimlere açık ve hayal gücü kuvvetli; ötekiyle uyumlu ve yardımsever; zaman zaman gergin olsa da sürekli anlamda endişeli olmayan kişilik özelliklerine sahiptir.

Gençlerin sahip olduğu bu kişilik özellikleri gerek uzun vadeli siyasal iletişim süreçleri açısından gerekse süreli seçim kampanyaları bağlamında önemli sayılabilecek iç görüler sunmaktadır. Gençler kendisiyle konuşan, hayallerine dokunan, kutuplaştırmaktan ziyade birleştiren, korkutmak yerine müjdeleyen bir siyasal yaklaşımı daha kolay benimseyebilir. Bu yaklaşımın -özellikle seçim kampanyası döneminde- iletişim stratejisinin odağına alınması, nihai hedefi iktidar olmak için gerekli oyu toplamak olan siyasal partilere önemli ölçüde olumlu geri dönüşler sağlayacaktır. Bu iç görü, hedef kitlenin psikografik olarak değerlendirilmesi noktasında daha derinlikli bir perspektif sunmaktadır. Çünkü kişilik özelliklerini oluşturan faktörler arasında kalıtımsallığın olması, bir başka deyişle kişiliğin genetik yapı ile yakından ilişkili olması bu özelliklerin süreklilik arz eden bir mahiyete sahip olması ihtimalini güçlendirmektedir. Eğer bu araştırmanın sonuçları başka araştırmalar ile de teyit edilirse, Türkiye’deki sosyolojik yapı radikal bir biçimde değişmediği sürece gençlerin yaklaşık olarak bu kişilik özelliklerine uzun bir süre daha sahip olacağını varsayabiliriz. Bu bağlamda, gençlerde ön plana çıkan bu kişilik özelliklerinin farklı boyutları ile ele alınması ve siyasal iletişim süreçlerinde gençlerle sağlanacak temaslarda profesyonelce kullanılması, siyasal partilere rekabetçi avantajlar sunacaktır denilebilir.

HDP’ye oy veren gençler Dışa Dönüklük ve Deneyimlere Açıklık yönünden diğer partilere oy veren üniversiteli gençlerden negatif yönde ayrılmaktadır. Genel eğilimden farklılık arz eden bu durumun parti yetkilileri tarafından kurum içi iletişim zemininde dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle dışa dönüklük özelliği açısından partili gençlerin görece negatif bir durumda olması HDP seçmeni özelinde düşündüğümüzde sosyo-politik bir sorun alanı olarak görülebilir. Bununla ilgili olarak parti içi iletişim stratejileri geliştirilebilir.

CHP’ye oy veren gençler ise diğer gençlere oranla daha fazla deneyimlere açık olma özelliği taşımaktadır. Bu gençlerin yeni görüşleri kabul etmeye yatkın olma, çok

yönlü düşünebilme ve meraklı olma gibi sıfatları kapsayan bu özelliğe sahip olması CHP için rekabetçi bir avantaj olarak kabul edilebilir. Bu gençlerin parti içi hiyerarşide üst düzey görevlere gelmesi ve kişisel özelliklerini parti politikalarına yansıtması durumunda uzun yıllardır muhalefet partisi olan CHP'nin ciddi bir iktidar alternatifi olması beklenebilir.

HDP'ye oy veren gençlerin Siyasal İlgi açısından diğer partilere oy veren gençlerden negatif yönde ayrılmaktadır. Bu durum HDP'li gençlerin Türkiye'deki medyaya karşı bir önyargıya sahip olmasından kaynaklanıyor olabilir. Siyasal Kampanya Aktivitelerine Katılım ve Siyasal Üyelik faktörü açısından bakıldığında ise AK Parti'li gençlerin ortalama olarak daha yüksek bir değere sahip olması dikkati çekmektedir. Aynı faktörlerde HDP'li gençler ise en düşük ortalama değere sahiptir. AK Parti'nin iktidar partisi olması; daha fazla üyeye sahip olmasının ve kampanyalarına daha fazla gencin katkı sağlıyor olmasının bir nedeni olabilir. HDP'nin ise PKK terör örgütü ile olan ilişkisi gençlerin resmi anlamda veya daha “görünür” bir biçimde bu partiyi desteklemesini engelliyor olabilir.

Çalışmanın belki de en dikkat çekici sonuçlarından biri kendilerini muhafazakâr ve sosyal demokrat olarak tanımlayan gençlerin uyumluluk faktöründe daha yüksek bir ortalama değere sahip olmasıdır. Bu değer, Türkiye'deki iktidar ve ana muhalefet partisinin tabanını oluşturan gençlerin daha uzlaşmacı olduğunu göstermesi bakımından siyasetçilerin önemle üzerinde durması gereken bir veri olarak ön plana çıkmaktadır.

Muhafazakâr gençler Siyasal İlgi ve Siyasal Üyelik faktöründe diğer ideolojik eğilimlere sahip olan gençlere kıyasla daha yüksek bir ortalama değere sahiptir. Buna benzer biçimde İslamcı gençler de Siyasal İlgi ve Siyasal Üyelik faktöründe daha yüksek bir değere sahiptir. Buna ek olarak İslamcı gençler Siyasal Kampanya Aktiviteleri ne de daha sık katılmaktadır. Bu, muhafazakâr ve İslamcı gençlerin daha çok mevcut iktidar partisini yani AK Parti'yi destekliyor olması ile ilişkilendirilebilir.

Sosyal Demokrat Gençler ise tüm siyasal katılım boyutlarında diğer ideolojik eğilimlere sahip gençlere kıyasla daha yüksek bir ortalama değere sahiptir. Bu da sosyal demokrat gençlerin katılımcı siyaseti daha çok benimsediğini ve bunun pratiğini de ortaya koyduğunu göstermektedir.

Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan gençlerin dışa Dönüklük ve Sorumluluk faktöründe ortalama olarak daha yüksek bir değer aldığı görülmüştür. Dışa dönüklerin enerjik bir yapıda oldukları, sosyal gruplar ve faaliyetlerle yakından ilgili oldukları göz önünde bulundurulduğunda böyle bir ilişkinin belirlenmesi doğaldır. Sorumluluk özelliği ise, kişilerin organizasyon, inatçılık ve hedefe ulaşmada motivasyon derecesini gösteren bir özelliktir. Dolayısıyla gençlik kollarında görev alan gençlerin bu özelliğe sahip olması da şaşırtıcı değildir. Ayrıca bu gençlerin Duygusal dengesizlik düzeyi de görev almayanlara kıyasla daha düşüktür. Duygusal dengesizlik düzeyi yüksek olan kişiler kendinden ve başkalarından memnun olmayan ve karamsar kişilerdir. Bu özelliğe sahip olanlar endişeli bir yapıdadır. Günlük sorunlarla başa çıkmakta zorlanır ve engeller karşısında yılgınlık gösterir. Tüm bu sayılanlara bakıldığında aktif bir siyasal katılım pratiği olan; liderlik ve sorun çözme yeteneği gibi özellikleri gerektiren böyle bir göreve talip olan gençlerin duygusal dengesizlik düzeyinin düşük olması daha anlaşılır olmaktadır.

Siyasal partilerin gençlik kollarında görev almayan üniversiteli gençlerin ‘Salt Oy Kullanma’ faktörü haricindeki tüm boyutlarda oldukça düşük ortalama değerlere sahiptir. Üniversiteli gençlerin siyasal ilgi düzeyi görece yüksektir fakat aktif katılımı gerektiren Siyasal Eylem, Siyasal Kampanya Aktiviteleri ve Siyasal Üyelik boyutlarında düzey düşmektedir. Bu da bize Üniversiteli gençlerin geneli açısından katılımcı demokrasinin henüz yeterli düzeyde benimsenmediğini göstermektedir. Özellikle üniversiteli gençlerin siyasal katılım düzeylerinin artırılması adına siyasal partilerin projeler geliştirmesi ve gençleri siyasal üretim mekanizmalarına daha çok dâhil etmesi gerekmektedir. Siyasallaşmanın yalnızca kutuplaşma ve karşıtlık anlamına gelmediği, aksine empati kurma olanağı sunan ve sorun çözme yeteneğini geliştiren bir etkinlik olduğu gerçeği vurgulanmalı, bunun pratiği ortaya konulmalıdır.

Katılımın yalnızca oy vermekten ibaret görülmesi ve diğer katılım mekanizmalarının işletilmemesi, yönetenler ile yönetilenler arasındaki iletişim kanallarının tıkanmasına ve hatta zamanla yok olmasına neden olabilir. Bu sorunun önüne geçilmesi için öncelikle ülkemizde gençlerin siyasallaşmasına dönük ön yargıların ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Yaptığımız kanonik korelasyon analizi sonucu ise kişilik özelliklerinin siyasal katılıma ve siyasal katılımın da kişilik özelliklerine olan etkilerini gösteren standartlaştırılmış katsayılar pozitif bulunmuştur. Bunun yanında bu iki değişkenin birbirlerini açıklama düzeylerinin de %5 seviyesinde olduğu görülmüştür. Bu bulgular, kişilik özellikleri ve siyasal katılım arasında iki yönlü ve orta dereceli bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Ayrıca yapılan bu kanonik korelasyon analizi sonucunda üç kanonik değişken çifti oluşmuştur. Oluşan bu değişken çifti siyasal katılım ve kişilik özellikleri arasında birbiriyle en yüksek düzeyde anlamlı ilişkiye sahip faktörlerden oluşmaktadır.

Birinci kononik değişken çiftinin **Uyumluluk ve Siyasal Eylem** değişkenlerinden oluştuğu görülmüştür. Literatüre bakıldığında Ha, S. E. vd (2013) tarafından yapılan araştırmada uyumluluk faktörü ile mitinglere katılım, haber medyası ile iletişim kurma, internet aracılığıyla siyasal aktivitede bulunma ve imza kampanyalarına katılım gibi siyasal etkinlikler arasında negatif yönlü bir ilişkin tespit edildiği görülmektedir. Araştırmamızda ise imza kampanyasına imza verme, internet sitelerindeki güncel siyaset anketlerinde görüş belirtme, gazetede yer alan siyasal haberler ya da köşe yazılarıyla ilgili olarak mektup, faks, internet aracılığı kişisel düşünceleri aktarma gibi ifadeleri içeren Siyasal Eylem faktörü ile Uyumluluk faktörü arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Uyumluluk faktöründe yüksek puan alan kimseler, rekabetten çok uzlaşmaya önem vermektedir. Kişilerarası çatışmalara girseler bile bu çatışmayı önlemek için güç kullanmaktan ve baskı uygulamaktan kaçınmaktadır. (Barrick, Stewart, Piotrowski, 2002). Bu kişiler başkalarını seven ve toplumsal ilgisi daha yoğun olan kişiler olarak kabul edilmektedir. Bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda uyumluluk özelliğine sahip olan kişilerin siyasal eylemlilik yönünden de aktif olmaları doğal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü siyasal eylemlilik halinde olan kişiler toplumsal sorunlara karşı farkındalık düzeyi yüksek ve inisiyatif almaya istekli kişilerdir. Siyasiler, basın mensupları veya kanaat önderleri ile diyalog kurarak ya da dikkat çekici eylemlerin içine girerek toplum açısından rahatsızlık yaratan sorunları ortadan kaldırmaya çalışırlar.

İkinci kanonik değişken çifti ise, **Dışa Dönüklük** ve **Siyasal İlgi** değişkeninden oluşmaktadır. Dışa dönüklük özelliğine sahip olan kişiler heyecanlı, konuşkan, girişken ve sosyal kişilerdir (Somer ve diğ., 2002, s.23; Barrick ve Mount, 1991, s.5; Yoon, 1997,s.31). Bu özelliklere sahip gençlerin aynı zamanda medyadaki siyasal içerikli haber ve programları izleyen, siyasal konuları çevresindeki kişilerle tartışan ve desteklediği siyasal parti veya adaya diğer seçmenlerin oy vermesini sağlamak için onları ikna etmeye çalışan kişiler olması oldukça dikkat çekicidir. Bu tüm siyasal partilerin gençlerle kuracakları iletişim açısından üzerinde durmaları gereken bir veridir. Partiler kendilerini yakından takip eden gençlere mesajlarını etkin bir biçimde ulaştırmak için hayat dolu, neşeli, onları inisiyatif almaya davet eden ve bu konuda onları heyecanlandıran bir dil kullanmalıdır. Bu bağlamda siyasal iletişim sürecinde seçim kampanyası döneminin dışında kalan zamanlarda halkla ilişkiler etkinliklerine ağırlık vermeleri gerekmektedir. Gençleri sempozyum, konferans, basın açıklaması, vs. klasik etkinliklerle bir araya getirmenin yanında daha eğlenceli içeriklerle buluşturmanın yolları aranmalıdır. Sinemalar, kafeler, üniversite yerleşkelerindeki şenlik alanları, internet temelli sosyal medya vs. gençlerle kurulacak iletişimin yeni merkezleri olmalıdır. Burada geçer kendilerini kanıtlayabilecekleri veya liderlik vasıflarını sergileyebilecekleri etkinliklere davet edilmelidir.

Üçüncü Kanonik değişken çifti de **Deneyimlere Açıklık** ve **Siyasal Üyelik** olarak belirlenmiştir. “Deneyimlere açık olanlar, meraklı, bağımsız, yaratıcı, geleneksel olmayan, hayal gücü kuvvetli, cesur ve açık fikirli kişilerdir” (Somer ve diğ., 2002, s.24). Siyasal partilerin gençlik kollarında görev alan gençlerin daha çok deneyimlere açıklık kişilik özelliğine sahip gençlerden oluşması partilerin insan kaynakları açısından ne kadar nitelikli bir sosyal sermayeye sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda siyasal partilerin gençlerin hiyerarşik yükselmelerinin önünü açması ve parti üst yönetimine giden yolda onları teşvik etmesi gerekmektedir. Siyasal örgütlenmeler açısından en büyük tehditlerden biri yeniliklere uyum sağlayamamak ve statükonun esiri olmaktır. Hayal gücü geniş, açık fikirli ve değişikliği seven gençler ise bu tehdidin ortadan kaldırılması adına siyasal partilerin ellerinde tuttıkları en önemli rekabetçi avantajlardan biridir. Partilerin liderleri, önde gelenleri, merkez karar ve yürütme kurulu üyeleri, gençler ile kurum içi iletişim bağlamında sık sık bir araya gelerek onların

görüşlerinden yararlanmalıdır. Bu siyasal partilere hem işleyiş olarak bir dinamizm katacak hem de genç hedef kitle ile etkileşim kurma açısından oldukça önemli bir katkı sunacaktır. Bu durum Türkiye gibi nüfusunun büyük bir kesimini gençlerin oluşturduğu bir ülkede daha çok önem arz etmektedir.

Araştırma bağlamında, Pratik siyaset açısından siyasal partilerin uzlaşmacı, hayat dolu, neşeli, inisiyatif almayı seven, meraklı, bağımsız, yaratıcı, hayal gücü kuvvetli, değişikliği seven ve açık fikirli bir hedef kitleyle muhatap olduğunu bilerek bir siyasal iletişim stratejisi takip etmesi gerekmektedir. Yine bu partilerin, teşkilatlarında görev almayan gençlerle “eğlenceli” buluşmalar organize etmesi, teşkilatlarında görev alan gençlere ise karar mekanizmalarında daha çok yer vermesi gerekmektedir.

Akademik açıdan bir analiz yapıldığında ise gençlerin siyasallaşmasına dönük ön yargıların ortadan kaldırılması zorunluluğu gün yüzüne çıkmaktadır. Siyasallaşmanın yalnızca kutuplaşma ve karşıtlık anlamına gelmediği, aksine empati kurma olanağı sunan ve sorun çözme yeteneğini geliştiren bir etkinlik olduğu gerçeği gençlere aktarılmalıdır. Bununla birlikte siyasal katılımın oy vermekten ibaret görülmemesi gerektiği hatırlatılmalı ve gençlerin siyasal katılımı teşvik edilmelidir. Katılımcı mekanizmaların işletilmemesi, yönetenler ile yönetilenler arasındaki iletişim kanallarının tıkanmasına ve hatta zamanla yok olmasına neden olabilir. Bu da demokrasi açısından aşılması güç krizlerle karşılaşılması sonucunu doğurabilir. Bu çalışma, Türkiye Gençliği'nin mevcut katılım mekanizmaları güçlendirecek ve olası krizleri önleyecek potansiyele sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye’de siyasal katılımı ilk kez kişilik özellikleri bağlamında ele alan bu araştırmanın gençler ya da üniversite öğrencileri dışındaki farklı örneklem grupları üzerinde de yapılması yararlı olacaktır. Ayrıca yeni siyasal katılım türleri olarak değerlendirilebilecek olan siyasal motivasyonla sosyal medya kullanımı veya dijital aktivizm gibi konuların kişilik özellikleri açısından araştırılması literatüre önemli katkılar sunacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Ağaoğulları, M.A. (1994). *Kent Devletinden İmparatorluğa*. Ankara: İmge Kitabevi.

Akın, M. (2013). *Siyasallığın Toplumsal İnşası: Siyasal Toplumsallaşma*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Albayrak, Ali Sait., (2005). Kanonik Korelasyon Analizi, Ş. Kalaycı (Ed.) *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, içinde. Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2005.

Alkan, T. (1979). *Siyasal Toplumsallaşma*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Alkan, T. (1998). *Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Allport, G. (1951). *Personality: A Psychological Interpretation*. London: Constable & Co.

Almond, G. A. ve Verba, S. (1965). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. 2. Baskı. Boston: Little, Brown and Company.

Almond, G. A. ve Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press.

Anık, C. (2000). *Siyasal İkna*, Ankara: Vadi Yayınları.

Atkinson, L. R., Atkinson, C. R., Smith, E. E., Bem, J. S. ve Nolen Hoeksema, S. (1998). *Psikolojiye giriş*. Y.Alogan (Çev.), Ankara: Arkadaş Yayınevi. (orijinal baskı tarihi 1953)

Aydın, A. (2000). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Balcı, Ş., Ahmet, T. ve Enes, B. (2013). *Medya ve Siyasal Katılım*. Konya: Literatürk Yayınları.

Baykal, D. (1970). *Siyasal Katılma, Bir Davranış İncelemesi*, Ankara: A.Ü. SBF Yayınları.

Baymur, F. (1994). *Genel Psikoloji*. 11. Baskı. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Beetham, D. (2008). *Demokrasi ve İnsan Hakları*, B. Canatan, (Çev.), Ankara: Liberte Yayınları (orijinal baskı tarihi 1999)

Berelson, B. R., P. F. Lazarsfeld, ve W. N. McPhee. (1954). *Voting*. Chicago: The University of Chicago Press.

- Boyraz, C. (2009) “Siyasi Partilerin Gençlik Teşkilatlarında Siyaset ve Demokratik Katılım”, *Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. C.Boyraz (drl.). İstanbul: TÜSES.
- Burger, M. J. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs.
- Burger, M.J. (1993). *Personality*. California: Cole Publishing Company.
- Campbell A. (1966). The Passive Citizen, W. J. Crotty, D. M. Freeman ve D. S.Gatlin (Ed.). *Political Parties and Political Behavior* içinde. Boston:Allyn and Bacon Inc., 1966.
- Campbell, A., G. Gurin, and W. E. Miller. (1954). *The Voter Decides*. New York: Row, Peterson and Company.
- Chamorro-Premuzic, T. ve A. Furnham. (2005). *Personality and Intellectual Competence*, Mahwah, NJ, USA: Lawrence Erlbaum Associates Incorporated.
- Coleman, J.C. (1964). *Abnormal Psychology and Modern Life*. Dallas: Scott Foresman Company.
- Costa, P. T., & MacCrae, R. R. (1992). Revised NEO personality inventory (NEO PI-R) and NEO five-factor inventory (NEO FFI): Professional manual, FL: Psychological Assessment Resources.
- Çaha, Ö., Toprak, M. ve İ. Dalmış, (2008). Siyasal Parti Üyelerinde Siyasal Katılım Düzeyi: Kırıkkale Örneği. Ö. Çaha (Ed.). *Türkiye’de Seçmen Davranışı ve Siyasi Partiler* içinde. Ankara: Orion Kitabevi, 2008, 53-139.
- Çetin, H. (2003). *İnsan ve Siyaset: Siyasetin Psikolojik Temelleri*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çukurçayır, Mehmet A. (2002). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi: Küreselleşme Sürecinde Yurttaş, yönetim, Siyaset*, 2. Baskı. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Dahl Robert, A. (1961). *Who governs? Democracy and power in an American city*. New Haven: Yale University Press.
- Dahl, R. (1976). *Modern Political Analysis*, 3. Baskı. New Jersey: Prentice Hall.
- Dahl. A. R. (1963). *Modern Political Analysis*, New Jersey: Prentice Hall.
- Dâver, B. (1993), *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Demir, Ö.ve M. Acar. (1999). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, 3.Baskı. Ankara: Vadi Yayınları.

Dirlik, A. (2008). “Pasifik Perspektifinde Toplumsal Hareketler: Çağdaş Radikal Siyasetin Soyağacı Üzerine Düşünceler”, *Toplumsal Hareketler, Tarih, Teori ve Deneyim*. Y. D. Çetinkaya (drl.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Dursun, D. (2006). *Siyaset Bilimi* (3. Baskı), İstanbul: Beta Yayınları.

Dursun, D. (2013). Siyaset ve Birey: Siyasal Katılma, D. Dursun ve M. Altınoğlu (Ed.). *Siyaset Bilimi* içinde. *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları*, 2013, 90-121.

Elms, Alan C. (1976). *Personality in Politics*, New York: Harcourt Brace Jovanovich Inc.

Erder, N. (1996). *Türkiye’de Siyasi Parti Seçmenlerinin Nitelikleri, Kimlikleri ve Eğilimleri*, Ankara: TÜSES - Veri Araştırma A.Ş.

Erdoğan, E. (2009) “Olasılıksızlığın Kuramını Anlamak: Türk Gençliği ve Siyasal Partilere Katılım.”, *Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, C. Boyraz (drl.). İstanbul: Tüses Yayınları.

Erdoğan, İ. (1991). *İşletmelerde Personel Seçimi ve Başarı Değerleme Teknikleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.

Erdoğan, İ. (1997). *İşletmelerde Davranış* (2. Baskı). İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.

Erikson E. H. (1984). *İnsanın Sekiz Çağı*. B.Üstün ve V. Şar (Çev.), Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık. (orijinal baskı tarihi 1982)

Eroğul, C. (1999). *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı* (2.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

Eysenck, H.J., ve G. Wilson, (1995). *Kişiliğinizi Tanıyın*. E. Erduran (çev.), İstanbul: Remzi Yayınevi. (orijinal baskı tarihi 1975)

Fromm, E. (1994). *Erdem ve Mutluluk, Ahlâk Psikolojisi Üzerine Bir İnceleme*. A. Yörükan (çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (orijinal baskı tarihi 1947)

Fukuyama, F. (2000), *Büyük Çözülme, İnsanın Doğası ve Toplumsal Düzenin Yeniden Oluşması*. Z. Avcı ve A.T. Aydemir (çev.), İstanbul: Sabah Kitapları. (orijinal baskı tarihi 1999)

Gerrig, R.J. ve Zimbardo, P.G. (2012). *Psikolojiye Giriş-Psikoloji ve Yaşam*. G. Sart (çev.), Ankara: Nobel. (orijinal baskı tarihi 2005)

Güldiken, N. (1996), *Toplumbilimsel Boyutuyla Siyasal Katılım*. Sivas: Dilek Ofset Matbaacılık.

Gülmen, Y. (1979). *Türk Seçmen Davranışı: 1960-1970*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.

Hagen, M. (1997). *Elektronische Demokratie, Computernetzwerke und Politische Theorie in den USA*. Hamburg: LIT Verlag.

Hague, R., M.Harrop ve S. Breslin. (1992). *Comparative Government and Politics: An Introduction*. United Kingdom: The McMillan Press Ltd.

Huntington, S. P ve J.I. Dominguez. (1975). *Siyasal Gelişme*. E. zbudun (ev.), Ankara: Siyasi İlimler Derneği. (orijinal baskı tarihi 1975)

Huntington, S. P. (1968). *Political Order in Changing Societies*. London: Yale University Press.

Huntington, S. P. ve J.M. Nelson. (1973). *Socio-Economic Change and Political Participation. Report to the Civic Participation Division of the Agency for International development*. Harvard University, Center for International Affairs.

Huntington, Samuel P. ve J. Nelson M. (1976). *No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries*. Massachusetts: Harvard University Press.

James, L. R., ve Mazerolle, M. D. (2002). *Personality in Work Organizations*. California: Thousand Oaks.

Kaase M. ve A. Marsh. (1979). Political Action: A Teoretical Perspective, S. H. Barnes ve M. Kaase (Ed.). *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies* içinde. California: Sage Publications, 1979, 27-56.

Kalaycıoğlu, E. (1979). Siyasal Katılmanın Koşullarına Genel Bir Bakış. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, :37, 160-199.

Kalaycıoğlu, E. (1983) *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma*. İstanbul:Gr-Ay Matbaası.

Kalaycıoğlu, E. (1983). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma. Siyasal Eylemin Kökenleri zerine Bir İnceleme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBF Yayınları.

Kalaycıoğlu, E. (1984). *ağdaş Siyaset Bilim, Teori, Olgu ve Süreçler*. İstanbul: Osman Akçay Matbaası.

Kapani, M. (1992). *Politika Bilimine Giriş*. 13. Baskı. Ankara: Bilgi Yayınları.

Kapani, M. (2005). *Politika Bilimine Giriş*. 17. Baskı. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kazgan G. (2006). *İstanbul Gençliği Gençlik Değerleri Araştırması*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Keleş, R. (1993). *Kent ve Siyaset zerine Yazılar. (1975-1992)*. İstanbul: Iula-Emme Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği.

- Kışlalı, A. T.(1992). *Siyaset Bilimi*, 3. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kışlalı, A. T.(1994). *Siyaset Bilimi*, 4. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Klages, L. (1926). *The Science of Character*. London: Allen & Unwin
- Knutson, Jeanne N. (1973). Personality in The Study of Politics. J. N. Knutson (Ed.). *Handbook of Political Psychology* içinde. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.1973, 28-56.
- Koçel, T. (2003) *.İşletme Yöneticiliği*. Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Krueger, R. F. ve Johnson, W.(2007). Behavioral Genetics and Personality: A New Look at the Integration of Nature and Nurture. O. P. John, R.W. Robins, ve L. A. Pervin (Ed.). *Handbook of Personality: Theory and Research* içinde. New York: Guilford, 287-311.
- Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lane R.E. (1959). *Political Life*. New York: The Free Press.
- Lane, Robert E. (1965). *Political Life*. New York: The Free Press.
- Milbrath, L. W. (1965). *Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics?*. Chicago: Rand McNall College Publishing Company.
- Milbrath, L. W. ve M. L. Goel. (1977). *Political Participation: How and Why Do People, Get Involved in Politics?*. Boston: Rand Mc Nally College Publishing Company.
- Morgan, C.T. (1995). *Psikolojiye Giriş*. S. Karakaş (çev.), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları. (orijinal baskı tarihi 1958)
- Mumcuoğlu, M. (1982). *Çağdaş Demokrasi Kuramlarında Katılma*. Türkiye’de Katılmanın Gelişimi. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Murdock, N. L. (2012). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları*. F. Akkoyun, (çev.), Ankara: Nobel. (orijinal baskı tarihi 2012)
- Niemi, Richard G., Herbert F. Weisberg, (1993). Why Don't More People Vote?. R. G.Niemi ve Herbert F. Weisberg (Ed.). *Controversies in Voting Behavior* içinde. Washington D.C.: CQ Press,1993, 22-38.
- Ozankaya, Ö. (1966). *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri*. Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.
- Ozankaya, Ö. (1971). *Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.

Örs, B. (1997). *Siyasal Gelişme ve Modernleşme Kuramları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Masa Üstü Yayıncılık.

Özbudun, E.(1975). *Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Özer, İ. ve M. Meder, (2008). *Siyasal Katılma ve Seçmen Davranışı*. İstanbul: Ege Yayınları.

Özgüven, İ. E. (1992). *Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı*. Ankara: Psikolojik Danışma Rehberlik ve Eğitim Merkezi Yayınları.

Özgüven, İ.E. (1998). *Bireyi Tanıma Teknikleri*, Ankara: Psikolojik Danışma Rehberlik ve Eğitim Merkezi Yayınları.

Öztekin, A. (2000). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Parlak. B. ve Z. Sobacı, (2010). “A Comparative Analysis of Local Agenda 21 Websites in Turkey in Terms of E- Participation”, *Politics, Democracy and E- Government: Participation and Service Delivery*. C.G. Reddick (drl.). New York: Information Science reference, IGI Global, 75-93.

Sencer, M. (1974). *Türkiye’de Sınıfsal Yapı ve Siyasal Davranışlar*. İstanbul: May Yayınları.

Sitembölükbaşı, Ş. (2001). *Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyoekonomik Faktörler Isparta Örnek Olay Araştırması 1995-1999*. Ankara: Nobel Yayınları.

Şengül, C.M. (2008). *Örgüt Çalışanlarının Kişilik, İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*,Yayınlanmamış Doktora Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tatar, T. (1997). *Siyaset Sosyolojisi*. İstanbul: Turan Yayıncılık.

Tekeli, Ş. (1981). *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*, İstanbul: Birikim Yayınları.

Tekin, Ö.A. (2012). *Yabancılaşma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler: Antalya Kemer’deki Beş Yıldızlı Otel İşletmeleri Çalışanları Üzerinde Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Thurstone, L.L. (1934). The vectors of mind. *Psychological Review*, 41, 1-32.

Tokgöz, O. (1979). *Siyasal Haberleşme ve Kadın*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları.

Topbaş, H. (2009). David Easton'un Siyasal Sistem Teorisi Bağlamında Türkiye'de Siyasal İletişim ve Siyasal Katılma (Erzurum Seçmeni Üzerine Bir Araştırma). Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turan, E. (2011). *Siyaset Bilimine Giriş*. Konya: Palet Yayınları.

Turan, İ. (1976). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, İstanbul: Der Yayınları.

Turan, İ. (1986). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, 3. Basım. İstanbul: Der Yayınları.

Turan, İ. (1996). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*. 4. Basım. İstanbul: Der Yayınları.

Uysal, B. (1984). *Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi*. Ankara: Sevinç Matbası.

Ünlü, S. (2001). *Psikoloji*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Verba, S. and N. H.Nie. (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. New York: Harper and Row.

Weiner, M. (1971). Political Participation: Crisis of the Political Process, L. Binder, S. Verba, J.S. Coleman, et al. (Ed.). *Crises and Sequences in Political Development* içinde. New Jersey: Princeton University Press, 1971, 159-204.

Yanbastı, G. (1990). *Kişilik Kuramları*, İzmir : Ege Üniversitesi Basımevi.

Yücekök, A. N. (1987). *Siyasetin Toplumsal Tabanı (Siyaset Sosyolojisi)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Basın Yayın Yüksekokulu Basımevi.

Zel, U. (2001). Yönetimde Kişilik ve Kişilik Özellikleri, S. Güney, (Ed.). *Yönetim ve Organizasyon* içinde. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

SÜRELİ YAYINLAR

Abadan, N. (1965). Ankara Şehir Nüfusunun Siyasi Eğilimlerinden Bazı Örnekler. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 26. 1, 495-516.

Abadan, N. (1971). "Türk Üniversite Öğrencileri ile Genç İşçilerin Siyasal Eğilimleri", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 26. 1, 67-88.

Allardt, E., P. Jartti, F. Jyrkila ve Y. Littunen (1958). On the Cumulative Nature of Leisure Activities. *Acta Sociologia*. 3.4, 127-165.

Alkan, N. (2007). Beş Faktör Kişilik Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Ankara: *Yayınlanmamış Araştırma*. [Gümüş Ö. D., (2009) 'dan alıntı.]

- Allport, G.W. ve Odbert, H.S. (1936). Trait-names: A psycho-lexical study. *Psychological Monographs*, 47. 211, 1-171.
- Altıntaş, H. (2003). Türk Siyasal Sisteminde Siyasal Partiler ve Kentleşmenin Kutuplaşma Sürecine Etkileri. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 5. 1-31.
- Arnstein, S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of American Planning Association*, 35.4, 216-224.
- Aslan M. ve G. Kaya (2004). 1980 Sonrası Türkiye’de Siyasal Katılımda Sivil Toplum Kuruluşları, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5.1, 213-223.
- Barrick, M. R., ve Mount, M. K. (1991). The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A Meta-Analysis. *Personnel psychology*, 44.1, 1-26.
- Berry, D. S. ve Hansen, J. S. (2000). Personality, Nonverbal Behavior and Interaction Quality in Female Dyads. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26.3, 278-292.
- Bickhard, M, Blutner, R. ve Hochnadel, E. (2009). Two Qubits for C.G. Jung’s Theory of Personality. *Cognitive Systems Research*, 11, 243–259.
- Blais, A., Labbe´-St-Vincent, S. (2011). Personality Traits, Political Attitudes and the Propensity to Vote. *European Journal of Political Research*, 50.3, 395–417.
- Cattel, R.B. (1943). The Description of Personality: Basic Traits Resolved into Clusters. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 38.4, 476-506.
- Costa, P. T., McCrae, R. R., ve Dye, D. A. (1991). Facet Scales for Agreeableness and Conscientiousness; a Revision of the NEO Personality Inventory. *Personality and Individual Differences*, 12. 9, 887-898.
- Çaha, Ö., Toprak, M., ve İ. Dalmış, (1996). Siyasal Parti Üyelerinde Siyasal Katılım Düzeyi: Kırıkkale Örneği. *Yeni Türkiye Dergisi*, 9, 205-247.
- Engin, D. ve Karakaya, A. (2014). Muhasebe Bilgi Sistemi ve Kurumsallaşma Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Araştırma. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27, 21-50.
- Doğanay, A., A. Çuhadar ve M. Sarı (2007). Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımcılık Düzeylerine Çeşitli Etmenlerin Etkisinin Demokratik Vatandaşlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50.50, 213-246.
- Dolliver, R. H. (1994). Classifiying the Personality Theories and Personalities of Adler, Freud and Jung with Introversion/Extraversion. *Induividual Psychology*, 50.2, 192-202.
- Eysenck, H.J. (1965). A Three-Factor Theory of Reminiscence. *British Journal of Psychology*, 56.2-3, 163-182.

- Ferguson, C. J. (2010). Genetic Contributions to Anti-Social Personality and Behavior: A Meta-Analytic Review from an Evolutionary Perspective. *The Journal of Social Psychology*, 150.2, 160-180.
- Forman, S. G., ve Forman, B. D. (1981). Family Environment and its Relation to Adolescent Personality Factors, *Journal of Personality Assessment*, 45.2, 163-167.
- Foskett, J. M. (1955). Social Structure and Social Participation. *American Sociological Review*, 20.4, 431-438.
- Gallego, A. ve Oberski, D. (2012). Personality and Political Participation: The Mediation Hypothesis. *Political Behavior*. 34.3, 425–451.
- Galton, F. (1884). “Measurement of character”. *The Fortnightly Review*. 36, 179-185.
- Gegez, A.E. (2007). Pazar Araştırmaları. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., & Dowling, C. M. (2012). Personality and the Strength and Direction of Partisan Identification. *Political Behavior*. 34.4, 653-688.
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., Dowling, C. M., & Ha, S. E. (2010). Personality and Political Attitudes: Relationships Across Issue Domains and Political Contexts. *American Political Science Review*. 104.01, 111-133.
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., Dowling, C. M., & Panagopoulos, C. (2013). Big Five Personality Traits and Responses to Persuasive Appeals: Results from Voter Turnout Experiments. *Political Behavior*, 35.4, 687-728.
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., Dowling, C. M., Raso, C., & Ha, S. E. (2011). Personality Traits and Participation in Political Processes. *Journal of Politics*. 73.3, 692–706.
- Goldberg, L. R. (1992). The Development of Markers for the Big-Five Factor Structure. *Psychological Assessment*, 4.1, 26-42.
- Goldsmith, H. H., (1983). Genetic Influences on Personality from Infancy to Adulthood. *Child Development*. 54.2, 331-355.
- Ha, S. E., Kim, S., ve Jo, S. H. (2013). Personality Traits and Political Participation: Evidence from South Korea. *Political Psychology*. 34.4, 511-532.
- Hansen, H.S. ve D.C. Prospery (2005). Citizen Participation and Internet GIS – Some Recent Advances. *Computers, Environment and Urban Systems*. 29.6, 617-629.
- Hibbing, M. V., Ritchie, M., ve Anderson, M. R. (2011). Personality and Political Discussion. *Political Behavior*. 33.4, 601-624.

- Higgs, G., Berry, R., Kidner, D., ve Langford, M. (2008). Using IT Approaches to Promote Public Participation in Renewable Energy Planning: Prospects and Challenges. *Land Use Policy*. 25.4, 596-607.
- Hoffeditz, E. L. (1934). Family Resemblances in Personality Traits. *The Journal of Social Psychology*. 5.2, 214-227.
- Hogan, R. (1991). Personality and Personality Measurement. *Handbook of Industrial and Organizational Psychology*. 2.2, 873-919.
- Jacobsson, L., Lindström, H., von Knorring, L., Perris, C., & Perris, H. (1980). Perceived Parental Behaviour and Psychogenic Needs. *Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten*, 228.1, 21-30.
- Jensen-Campbell, L. A. ve Graziano, W. G. (2001). Agreeableness as a Moderator of Interpersonal Conflict. *Journal of Personality*, 69.2, 323-362.
- Kalaycıoğlu, E. ve A. Yaşar Sarıbay (1991). İlkokul Çocuklarının Parti Tutmasını Belirleyen Etkenler, Toplum ve Ekonomi, Sayı :1, Mart.
- Karaçor, S. (2006). Siyasal Katılım Açısından Siyasal Pazarlama ve Seçim Kampanyalarının Önemi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 25, 81-93.
- Karaçor, S. (2009). Yeni İletişim Teknolojileri, Siyasal Katılım, Demokrasi. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16.2, 121-131.
- Lundberg, M., Perris, C. ve Adolfsson, R. (2000). Family Environment and Personality: Perceived Parenting and The Role of Personality. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 7.4, 267-274.
- Lundberg, M., Perris, C., Schlette, P., ve Adolfsson, R. (1999). Transhistorical Variations in Personality and Their Association with Experiences of Parental Rearing. *European psychiatry*, 14.6, 303-318.
- Maier, K. (2001). Citizen Participation in Planning: Climbing a Ladder, *European Planning Studies*, 9.6, 707-719.
- McCrae, R. R., Costa Jr, P. T., Ostendorf, F., Angleitner, A., Hřebíčková, M., Avia, M. D., ... ve Saunders, P. R. (2000). Nature Over Nurture: Temperament, Personality, and Life Span Development. *Journal of personality and social psychology*, 78.1, 173.
- Mondak, J. J., Hibbing, M. V., Canache, D., Seligson, M. A., ve Anderson, M. R. (2010). Personality and Civic Engagement: An Integrative Framework for the Study of Trait Effects on Political Behavior. *American Political Science Review*, 104.01, 85–110.
- Mondak, J. J., ve D Halperin, Karen. (2008). A Framework for the Study of Personality and Political Behaviour. *British Journal of Political Science*, 38.02, 335-362.

Mount, M.K., Barrick M.R., Scullen S.M. ve Rounds J. (2005). Higher- Order Dimensions of The Big Five Personality Traits and The Big Six Vocational Interest Types. *Personnel Psychology*, 58.2, 447-478.

Özyurt, C. T. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Davranışları: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri, Balıkesir Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9.33, 289-320.

Perris, C., Eisemann, M., Ericsson, U., von Knorring, L., ve Perris, H. (1983). Parental Rearing Behaviour and Personality Characteristics of Depressed Patients. *Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten*, 233.2, 77-88.

Richter, J. O. R., Eisemann, M., ve Richter, G. (1999). Temperament, Character and Perceived Parental Rearing in Healthy Adults: Two Related Concepts?. *Psychopathology*, 33.1, 36-42.

Ruchkin, V. V., Eisemann, M., Häggglöf, B., ve Cloninger, C. R. (1998). Interrelations Between Temperament, Character, and Parental Rearing in Male Delinquent Adolescents in Northern Russia. *Comprehensive Psychiatry*, 39.4, 225-230.

Shatz, S. M. (2004). The Relationship Between Horney's Three Neurotic Types and Eysenck's PEN Model of Personality. *Personality and Individual Differences*, 37.6, 1255-1261.

Somer, O., Korkmaz M. ve Tatar A., (2002). Beş Faktör Kişilik Envanterinin Geliştirilmesi-I: Ölçek ve Alt Ölçeklerinin Oluşturulması, *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 .49, 21-33.

Spinath, F. M., & O'Connor, T. G. (2003). A Behavioral Genetic Study Of The Overlap Between Personality and Parenting. *Journal of Personality*, 71.5, 785-808.

Üste, R. B. (2007). Siyaset Bilimi ve Üniversite Gençliği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 2007.

Yücekök, A. (1969). Toplumsal Üst Yapı Olarak Siyasal Davranış. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26.4, 175-199.

Zittel, T. (2001), *Elektronische Demokratie- Planskizze für eine Demokratie des 21.Jahrhunderts?* , Neue Politische Literatur, Heft 3, S. 433-470.

YAYINLANMAMIŞ TEZLER

Aktaş, A. (2006). Farklı Kültürlerdeki Yöneticilerin Kişilik Özelliklerine Dayanarak Liderlik Anlayışlarının Belirlenmesi: Türk ve Amerikan Otel Yöneticilerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altındal, Y. (2007). Kadının Siyasal Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açıdan Değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bishop, W. (1997). Questions as Interventions: Big Five Personality Factors and Perceptions of Socratic, Solution Focused and Diagnostic Questioning Styles, Doctoral Dissertation, New York: St. John's University.

Camgöz, M. (2009). Kişilik Özellikleri ile Finansal Performans Arasındaki İlişkiler: A-Tipi Yatırım Fonu Yöneticileri Üzerinde Bir Değerlendirme. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakır, İ. (2000). Kişilik Tiplerinin Takım Performansına Etkisi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dede, B.(2009). Kişilik Özelliklerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerindeki Etkileri: Bankalar Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirci S. (2003). Öğretmenlerde Beş Faktör kişilik Özellikleri ile İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Deniz, A. (2007). Kişilik Özellikleri ile Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dilber, F. (2011). Siyasal Katılımda Kitle İletişim Araçlarının Seçmenler Üzerine Etkisi: Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Efiliti, E. (2006). Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık, Denetim Odağı ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erkoç, T. (2008). Kişilik Özelliklerinin Örgütsel İletişime Etkisi ve Bir Araştırma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Girgin, B. (2007). Beş Faktör Kişilik Modelinin İş Yerinde Duygusal Tacize (Mobbing) Etkileri, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güleç, E. (2010). “Kişilik Yapısı ve Örgüt İçerisindeki Güç Mesafesi”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gümüş, Ö. D. (2009). Kültür, Değerler, Kişilik ve Siyasal İdeoloji Arasındaki İlişkiler: Kültürlerarası Bir Karşılaştırma (Türkiye-ABD). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hasırcı, Osman N. (2008). Almanya’da Türklerin Siyasal Katılımı: Köln Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Isır, T. (2006). Örgütlerde Personel Seçimi: Bir Kamu Kuruluşundaki Yönetici Personelin Kişilik Özelliklerinin Tespit Edilerek Personel Seçim Sürecinin İyileştirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İbrahimoglu, N. (2008). Kişilik Özellikleri Açısından Örgüt-Kariyer Bağlılık Düzeyini Arttırmada Sosyalizasyon ve Mentor Etkisi: Bir Örgüt Geliştirme Modeli. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaşlı, M. (2009). Otel İşletmelerinde İşgörenlerin Kişilik Özellikleri Lider-Üye Etkileşimi ve Tükenmişlik İlişkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kentsu, J. (2007). Okul Yöneticilerinin Kişilik Özelliklerinin Örgütsel Etik Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mumcuoğlu, M. (1982). Çağdaş Demokrasi Kuramlarında katılma ve Türkiye’de Katılmanın Gelişimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Nelson, K. W. (2011). Motivation and Personality: An Examination of the Big Five Personality Trait Factors and Their Relationship with Sales Performance in a Non-Cash Incentive Program. Doctoral Dissertation, Minnesota: Capella University.

Reisoğlu, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarını Yordamada Beş Faktör Kişilik Özellikleri, Mizah Tarzları ve Duygusal Zekânın Rolü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Roach, P. D. (2006). Evolutionary Theory and Birth Order Effects on Big Five Personality Traits Among the Shuar of Amazonian Ecuador: The First Cross-Cultural Test, Doctoral Dissertation. Oregon: University of Oregon.

Sağlam, E. (2008). Eğitim Yöneticilerinin Liderlik Tarzlarıyla Kişilik Yapıları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Shaye, A. (2009). Infidelity in Dating Relationships: Do Big Five Personality Traits and Gender Influence Infidelity?. Doctoral Dissertation. California: Alliant International University.

Uysal, M.(2010). Hemşirelerin Kişilik Özellikleri ile Karar Stratejilerinin İlişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yakut, Ö. (2006). “Eğitim Yöneticilerinin Liderlik Davranışları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi (Küçükçekmece İlçesi Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yalçın, H.M. (2010). Otel Çalışanlarının Mesleki ve Kişilik Özellikleri Uyumunun Kariyer Hedefleri Üzerine Etkisi: İstanbul’da Bir Alan Araştırması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İNTERNET

Yentürk, N., Kurtaran, Y., Uran, Ş., Yurttagüler, L., Akyüz, A., ve Gülesin, N. (2006). İstanbul Gençliği–STK üyeliği bir fark yaratıyor mu? İstanbul Bilgi Üniversitesi Araştırma Birimi. http://proje.akdenizbelbir.gov.tr/Dosyalar/genclik_arastirmasi.pdf (20.07.2016)

KONGREDE SUNULAN YAYINLAR

Brown, C. J. C. (13-16 Ağustos 2003). What do politics have to do with me? Analysis of political alienation among young Canadians. *98th Annual Meetings of the American Sociological Association*, Atlanta. 1-28

EKLER

Bu anket formu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Reklamcılık ve Tanıtım Bölümü'nde hazırlamış olduğum “Kişilik Özellikleri ile Siyasal Katılım Arasındaki İlişki: Siyasal Partilerin Genç Seçmenleri Üzerinde Bir Araştırma ” başlıklı doktora tezimin alan araştırması kısmını oluşturmaktadır. **Anket içerisinde kimlik bilgileriniz istenmemektedir. Cevaplandırılan formlar hiçbir kurum ve/veya kişi ile paylaşılmayacaktır.** Soruları cevaplandırırken tarafsız ve doğru davranacağınızdan eminiz.

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Yaşınız?

20-24 ☐

25-29 ☐

Cinsiyetiniz?

Kadın ☐

Erkek ☐

Hangi düzeyde öğreniminize devam ediyor musunuz?

Lisans Öğrencisiyim ☐

Yüksek Lisans Öğrencisiyim ☐

Evet, Doktora Öğrencisiyim ☐

Mesleki Durumunuz?

Özel sektörde çalışıyorum ☐

Kamuda çalışıyorum ☐

Çalışmıyorum ☐

Aile gelirinizi hangi düzeyde görüyorsunuz?

Alt ☐

Orta ☐

Üst ☐

SİYASAL EĞİLİM VE BAĞLILIK

7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde hangi siyasal partiye oy verdiniz?

Adalet ve Kalkınma Partisi ☐

Milliyetçi Hareket Partisi ☐

Cumhuriyet Halk Partisi ☐

Halkların Demokratik Partisi ☐

1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde hangi siyasal partiye oy verdiniz?

Adalet ve Kalkınma Partisi ☐

Milliyetçi Hareket Partisi ☐

Cumhuriyet Halk Partisi ☐

Halkların Demokratik Partisi ☐

Aşağıdaki ifadelerden hangisi sizi daha iyi tanımlar?

(Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)

Muhafazakâr ☐

Sosyal Demokrat ☐

Laik ☐

Sosyalist ☐

Milliyetçi ☐

Liberal ☐

İslamcı ☐

Hiç biri ☐

Diğer.....

BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİĞİ ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki İfadelere Katılım düzeyinizi belirtiniz		kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum, Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	kesinlikle Katılıyorum
1	Konuşkan biriyim					
2	Başkalarının hatasını bulmaya yatkınım					
3	Bir işi tam yaparım					
4	Karamsar hüzünlü biriyim					
5	Orijinal biriyim, yeni fikirler üretirim					
6	İçine kapanık biriyim					
7	Yardımseverim					
8	Bazen dikkatsiz davranabiliyorum					
9	Rahatım, strese girmem					
10	Pek çok şeyi merak ederim					
11	Enerji doluyum					
12	Başkaları ile ağız dalaşı (sözlü kavga) başlatırım					
13	Bir görevin (çalışma, ödev, iş) verilmesi için güvenilir biriyim					
14	Gergin olabilirim					
15	Zeki, derin düşünen biriyim					
16	Diğer insanları heveslendiririm					
17	Bağışlayıcıyım					
18	Dağınık biriyim, çok derli toplu biri değilim					
19	Endişeli biriyim					
20	Hayal gücüm kuvvetlidir					
21	Sessizim					
22	Başka insanların güvendiği biriyim					
23	Tembel olmaya eğilimliyim					
24	Duygusal olarak dengeliyim, kolay kolay mutsuz olmam					
25	Yaratıcıyım					
26	Çekingen değilim, gırışkenim					
27	Başka insanlara karşı soğuk ve ilgisizim					
28	Bir işi bitirmeden, yarıda bırakmam					
29	Duygu durumum (modum) değişkendir					
30	Sanatsal ve estetik şeyler benim için önemlidir					
31	Bazen utangaç ve çekingenim					
32	Herkese karşı düşünceli ve saygılıyım					
33	Yaptığım şeyleri etkin, hakkını vererek, iyi yaparım					
34	Gergin durumlarda, ortamlarda sakin kalabilirim					
35	Rutin, tek düze şeyleri yapmayı tercih ederim					
36	Dışa dönük, sosyal biriyim					
37	Bazen diğer insanlara kaba davranırım					
38	Plan yapar ve bu planları uygulayım					
39	Çabuk heyecanlanırım					
40	Fikirlerle oynamayı, benim için ne anlama geldikleri üzerinde düşünmeyi severim					
41	Sanata karşı pek ilgili değilim					
42	Başkaları ile yardımlaşmayı severim					
43	Dikkatim çabuk dağılır					

SİYASAL KATILIM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki siyasal katılım etkinliklerinden hangilerine, hangi sıklıkla katıldığınızı belirtiniz	Hiçbir zaman	Çok seyrek	Ara sıra	Genellikle	Her zaman
Genel Seçimlerde oy kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
Yerel Seçimlerde oy kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
Bir siyasi partiye üye olma	☐	☐	☐	☐	☐
Propaganda amaçlı bildiri, gazete, dergi vb. dağıtma, afiş yapıştırma	☐	☐	☐	☐	☐
Bir protesto gösterisine katılarak hükümeti protesto etmek	☐	☐	☐	☐	☐
Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında yer alma	☐	☐	☐	☐	☐
Televizyonda yayınlanan siyasal içerikli programları seyretme	☐	☐	☐	☐	☐
Kamusal konularda şikâyetleri/beğenileri bildirmek için devlet yetkililerini ziyaret eden bir grup içinde bulunma	☐	☐	☐	☐	☐
Siyasi konularda bilgi sahibi olarak bilgileri çevreme aktarma	☐	☐	☐	☐	☐
Gazetede yer alan siyasal haberler ya da köşe yazılarıyla ilgili olarak mektup, faks, internet aracılığı kişisel düşünceleri aktarma	☐	☐	☐	☐	☐
Beğenilen bir uygulama için devlet yetkililerine takdir mektubu yazma	☐	☐	☐	☐	☐
Siyasetle ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üye olma	☐	☐	☐	☐	☐
Siyasal mitinglere katılma	☐	☐	☐	☐	☐
Desteklediğim siyasi parti/adaya diğer seçmenlerin oy vermelerini sağlamak için ikna etme	☐	☐	☐	☐	☐
Bir siyasi partide görev alma	☐	☐	☐	☐	☐
Herhangi bir toplumsal konuda, bilgi istemek amacı ile yetkililere dilekçe ile başvurma	☐	☐	☐	☐	☐
Siyasi konuları diğer vatandaşlar ile tartışma	☐	☐	☐	☐	☐
Basında güncel siyaset ile ilgili çıkan haberleri izleme	☐	☐	☐	☐	☐
İnternet sitelerindeki güncel siyaset anketlerinde görüş belirtme	☐	☐	☐	☐	☐
Bir parti / aday rozeti / amblemi taşıma / arabaya asma	☐	☐	☐	☐	☐
Siyasal içerikli panel, sempozyum, konferanslara dinleyici olarak katılma	☐	☐	☐	☐	☐
İmza kampanyasına imza verme	☐	☐	☐	☐	☐